

Mehmet Dede

Sâmiha Ayverdi

Çelebi ve zarif bir İstanbul efendisi olan büyük dayımın evi ile bizim ev, sanki yerin altından ve yerin üstünden birbirine geçit veren sırlı ve görün-mez bağların birini ötekine bağladığı tek çatı gibi idi.

Yazlıkta olsun kışıkta olsun, âileler arasında, zaman ve mesâfe-nin îtibârî ve izâfî bulunduğu, âdetâ elle tutulurcasına belli oluyor-du. Zîra nerede olursak olalım, hep aynı birlik ve berâberlik içinde bulunduğumuzun duygusundaydık.

Binâlar ayrı ve bu binâlarda yaşayanlar da ayrı kimselerdi. Ama uzaklığı yakınlığı hükümden düşürerek, bu ayrı çatılar altında ya-şayanları yekpâreleştiren bir çekici kuvvet bulunduğu muhakkaktı.

Büyüklerin de küçüklerin de gönüllerinden birbirlerine sel sel akan ve bütün bu kalabalığı kenetleyip yek vücut eyleyen o sihirli alış verişin adı, muhabbet olsa gerekti.

Ama, sevmesini bilen bu büyüklü küçüklü insanların birbirleri-ne düşkünlüğü ve alâkası tek taraflı, inhisarcı bir sevgi ve alâka de-ğildi. Zîra sırasında dışarı taşmasını, muhabbet ve dostluk hazînele-rinden çevrelerine de ikram edip, yakınlık ve fedâkârlık göstermek-te alabildiğine cömert davranmasını bilirlerdi.

Ne ki, muhîtinin maddî ve mânevî ihtiyaç ve talebini cevapsız bırakmamak, o devrin bir an'ane ve ahlâk anlayışı olduğuna göre, insana insanca muâmele etmek de, Türk geleneğinde bir fevkalâde-lik sayılmazdı.

*

Dayımın evi gibi bizim ev de kalabalıktı. Yaşlılarla gençlerin ve çocukların hatta kimsesiz kalmış akrabâların ve hatta bakıma muh-taç emektarların bir arada yaşadığı devir henüz son nefesini verme-mişti.

Şu var ki, dadıların bacıların, aşçı uşak ve yardımcılarının da ka-barttığı bu kalabalık, aynı teknede aynı maya ile yoğrularak aynı tat ve lezzete sâhip olmanın son zafer günlerini yaşamakta bulunuyordu.

Dayımın üç çocuğunun en büyüğü erkekti. Kız kardeşleri gibi ben ve ağabeyim de yaşça ondan küçüktük. Akıllı ve çok zekî idi. Heyecanlı mizâcı, ona sinirli de dedirtebilirdi. Ama çok terbiyeli idi. Gerek bize gerek ev halkına karşı küstahlığını ve saygısızlığını gö-ren olmamıştı. Oyunlarda dâima elebaşı olur, biz küçükleri ve âile kadrosunun çocuklarını da içine alan kalabalığı o idâre edip sürük-ler ve daha akşam olmadan, bir çocuk cennetinin hazzı içinde yor-gun ve âdetâ zevkten sarhoş kesilirdik.

*

Ama, yollu yolunda devam eden hayâtın, dönemeçlerden zik-zaklardan eğilip bükülmekten kurtulduğunu kim görmüştür?

Nitekim, iki âileyi içten ve dıştan bağlayan bağlar hep aynı ko-pup aşınmaz kuvvetini muhâfaza etmekte idiyse de, Balkan ve Bi-rinci Cihan Harpleri gibi birdenbire vatanın altını üstüne getiren si-yâsî ve askerî zelzelelerin, memleketi olduğu kadar, cemiyeti de kö-künden sarsacağı tabîî idi. Nitekim, her bahar çiçeklenip yaprakla-narak meyve ve mahsul veren ağaçlar misâli, içtimâî bünyenin dal-larında budaklarında yeşerip tâzelenmeye alışmış asırlık bereketler de, bir daha canlanıp yenilenmemek üzere düşüp düşüp süratle kayboluyordu.

Bizim için de, artık o sıcak, o coşkun çocukluk günlerinin tadı kalmamıştı. Bir yanda seferberliğin getirdiği türlü elemeler, baba, amca, dayı ve kardeşlerin şehitlik haberleri ile sönen ocaklar, kapa-nan kapılar, açlık, yokluk ve yoksulluğun kol gezer olduğu acılı ve acıklı günler, salgın hastalıklar, en fenâsı da cephelelerden gelen mağ-lûbiyet haberleri ile yüklü bir devir başlamıştı.

Ağabeyim on beş yaşında olduğu için askere alınmamıştı. Ama bir gün dayımın on sekiz yaşında olan oğlunu, belinde kılıç, başında kalpak, asker üniformasıyla merdivenden inerken gördüğümüz za-man, gurur mu, hüzün mü, korku mu ne olduğu belli olmayan bu-lanık ve kekre bir duygu ile âdeta olduğumuz yere çakılıp kalıver-miştik.

*

Böylece, vatanda iflâs, cemiyette iflâs ile, asırlar gibi uzayan, dört yıl gelip gitti. Gene aradan geçen senelerden sonra dayımın oğlu doktor, ağabeyim mühendis olmuşlardı.

Dayımın büyük kızı evlenmiş; ancak bu genç ve güzel kadın, efsânelere yakışan bir iyilik ve hayırhahlık vecdi içinde, her aman diyenin imdâdına koşan, Hızır huylu bir fedâî kesilmişti.

Küçük kızına gelince, bilmem onu tavsif etmek, yere göğe sığ-mayan o büyüklüğü anlatmak mümkün müdür? Sanki lâhûtî bir kuvvet tarafından yalvara yalvara insan kalıbına girmeye zorla râzî edilmişçesine, kulağı, dâvetçisinin sesinden başka ses duymayan, gözü, onun yüzünden başka yüz görmeyen bu mücerret rûhu dile târife getirmek mümkün olmadığına göre, susmak daha uygun, da-ha doğru olsa gerek...

Hepsi de birbirinden güzel insanlarla dolu olan dayımın evinde gene anlatmakta kelimelerin, anlamakta da idraklerin acze düşeceği kadar büyük bir kadın daha vardı. Bu birbirinden müstesnâ evlâtlar-ın annesi olan yengem. Asırların paylaşamayacağı ve her devrin: “Ah o benim zamânımda yaşasın, benim olsun!” diyeceği bir âbide insan...

*

Bir daha eski âhengini ve ağırbaşlı şetâretini, vakar ve asâletini bulamayan İstanbul, gün görmüş eyyam sürmüş bu devlet düşkü-nü şehrin bir köşesine çekilmiş dayımın evine, anlaşılması da anla-tılması da hemen mümkün olmayan yeni bir sîmâ ilâve ol-muştu.

Bu genç adam, dayımın oğlunun arkadaşı olup bir Anadolu çocuğu idi. Adı Mehmet'ti. Birinci Cihan Harbi'nin kanlı günlerinde siperden sipere

koşarken Irak cephesinde İngilizlere esir düşmüş dört sene Hind-i Çînî’de kalmış, Mütâreke’den sonra da gâzi olarak memlekete dönmüştü. Kuvvetli bir medrese kültürü vardı. Sonra da dış hekimliği tahsil etmiş fakat nedense diplomasını rafa koyarak, âdeta planlı bir kararla, sivrili göze çarpmaktan korkarcasına kü-çük bir memur olarak kalmayı mizâcına yeğ görmüştü.

Gerçekten de, nazarlardan uzak çalıştığı bu sâkin körfezin kuy-tuluğu içinde akşamı edip işini tamamladıktan sonra dayımın evin-deki odasına ve bu odanın yüzlerce kitabı arasına dönerdi.

Artık burası, dayımın evi olduğu kadar onun da evi sayılırdı. Genç adam, az konuşan fakat söze başladığı vakit, sanki zamânı da muhâtabını da bulundukları yere çakıp durduran bir zekâ ve bilgi-nin sâhibi idi.

Üstelik, akıllı ve mâlûmatlı olduğu kadar da efendiliği, terbiyesi bilhassa saygı ve edebi, tartıya terâziye vurulamayacak kadar şaşır-tıcı idi.

Eğer, insanların eksiklerini ve kusurlarını değil de, meziyet ve faziletlerini görme anlayışını kânun gibi benimsemiş bir çevrenin içinde büyümemiş olsaydık, dayızâdemın arkadaşında bulacağım tek noksan, dağınık, derbeder, tozlu ve alabildiğine bakımsız odası olurdu. Biz bu odaya hemen hiç girmezdik. Kendisi de, ev halkı ta-rafından temizlenip çeki düzen verilmesine asla râzı olmazdı. Terbi-ye ve nezâketine rağmen böyle bir teşebbüsten sıkılıp sinirlendiği her hâlinden belli olurdu.

Ama, bu raflar dolusu kitapların, kol kol uzayan aklî ve naklî bilgilerin ve parlak bir zekânın insan oğluna yetmediğini anlamış olduğu bir gün kendini bir rahmet kapısının eşiğinden içeri girmiş buldu.

Buluş da o buluş oldu. Anlamıştı ki, içinde benlik tortusu bulu-nan bilgi de beşerî hırslardan temizlenmemiş akıl ve zekâ da sâhibi-ne dost değil düşmandı.

*

İnsanların yaka yakaya çekişmeleri, gerçekleri koyup bâtıllara gönül bağlamaları, hakîkati dalâlet, dalâleti hakikat zannetmeleri, gönül körlükleri, idrak sağırılıkları, bayağılıklar, basitlikler ve âdilik-ler ile küçük düşmeleri, hulâsa, fert olarak cemiyet olarak dünyâyı cehennem hâline getirmeleri hep ruh ve nefis savaşının nefis lehine tecellî edişindendi.

Hayvanları bile terbiye etmek, nefsi terbiye ve ıslâh eylemekten kolaydı. Zîra âdem oğlu: “Ben, ben!” diyerek, gururlarına, fesatları-na, fitnelerine, yalanlarına arka çıkıp onları fedâ etmedikçe ikilikten nasıl kurtulabilirdi? Kendini görmekten, kendini yaradanı göremez olmuş bu zavallı, gözü perdeleyen gafletin kendi nefsi olduğunu anlamadıkça, şeytana karargâh olmaktan kurtulabilir miydi?

Beşikle mezar arasındaki kısacık zamânı, bu insan olma ve in-sanlığa lâıyk bir hayat sürme fırsatını: “Ben, ben!” diyerek ziyan edene acınmaz mıydı? İnsanın insan olup, kendisinin de dünyânın da yüzünü güldürecek imkânın eşiğine gelmişken, benlik çengelin-de tepe aşağı asılı kalması ne hazindi.

*

Genç gâzi, o yıllar yılı emek verip gecelerini gündüzlerini harca-mış olduğu aklî ve naklî bilgileriyle benliğinin esâretinden kurtula-mayacağını

şuûruna varıp da, aşk ve teslîmiyetle adımını attığı o rahmet kapısındaki el, nefsinin üstüne şevk ve muhabbet hançerini saplayınca hayatta iken ölümü bulmuş, gâzilikten şehitliğe yüksel-mişti. Ne tuhaf ki, bunca zamandır dirsek çürütüp emek verdiği ki-tapları, can vermeden can bulunamayacağını ona hiç söylememiş, aşkla öl gene aşkla diril! dememişti.

Ama bu anlayış durağına gelmekle, gene aklî ve naklî bilgilerini ve bütün o sermâye birikintisini bir köşeye atmış değildi. Zîra dün-ya ve dünya ehli için geçer akçe, o bilgilerdi. Şu halde bu zihin mal-zemesini bir çeşit av âleti, insan oğlunu yakalayan ökseler olarak kullanmak lâzımdı. Çünkü kütleye anlayacağı dilden hitap edebil-mesi için, emek verip kazanmış olduğu bütün o aklî ve naklî ilimler-le zırlı ve kuvvetli olması lüzumlu bulunuyordu.

Şu var ki, artık o malzemenin bir gurur ve benlik sebebi değil, cemiyete hediye edeceği bir huzur vâsıtası olduğunu bilmekte idi. Bu anlayış seviyesine varmış bulunmasıyla da, kendinde olan ser-medî idrâki ve ilâhî hazzı başkalarına aktarmaya doyamamak nok-tasına ulaşmış bulunuyordu.

*

Seneler, onun bedenini törpüleyip aşındırarak, gençlikten ol-gunluk çağına getirdiği zaman, iç dünyasının da artık kabukları çat-layıp dökülmüş ve kemalli bir rûhun güneş gibi parıltıları, etraftan sezilir olmuştu.

Etraf denen kütle sezişinin de kendine göre hükümleri, tavsifle-ri, isâbetli hatta şaşmaz tevcihleri vardı. İşte etrâfının bu toplu ve müşterek sezişi, artık ona Mehmet Dede diyordu.

Ama gene de tevâzuuna tevâzu katan Mehmet Dedelik sıfatını benimsemiş görünmüyor ve içinin aydınlığını gözlerden ırak tutma-ya uğraşüyor, önünde boyun kestiği o kapının karşısında küçüldük-çe küçülüyor, ne ki, yokluğa doğru attığı her adım, her ufalış ve ufa-lanış, her geçen zaman onu biraz daha büyütüyordu.

*

Mehmet Dede artık orta yaşa gelmişti. Günlerden birgün çalıştı-ğı dâirede kendisine yardımcı olarak bir memur verilmişti. Bu, genç ve güzel bir kızdı. Hem Edebiyat Fakültesi'nde okuyor hem de asil ve gün görmüş bir âilenin kızı olmasına rağmen tahsîlini bir çalışma hayâtı ile berâber yürütmek vaziyetinde bulunuyordu.

Ama bu tecrübesiz ve mâsum çocuk kendisini yüceliklere götü-recek gerçek bilgiyi, içine girmiş olduğu bir devlet dâiresinin dört duvarı arasında bulacağını o zamanlar nereden ve nasıl bilebilirdi?

Ne var ki, bunu idrak etmesi hiç de uzun sürmedi. Güneş için bulut ne kadar iğreti bir perde ise, vericiliğe susamış kimselerin de bir alıcı bulunca, bulutlardan sıyrılan güneş gibi, şevkini ve ihtişâ-mını ortaya dökmesi mukadderdi.

Nitekim Mehmet Dede de artık duramazdı, susamazdı. Zîra karşısına, bir mânevî üslûp, nizam ve muvâzene bekleyen büyük istîdat gelmişti.

Gerçi o zamâna kadar etrâfında, derûnî sıcaklığından faydala-nan bir

yakınlar halkası bulunuyorsa da, kendisini kemal çizgisine götüren o rahmet kapısından aldıklarını aktaracak büyük alıcı ile ilk defa karşılaşıyordu.

Genç kız toy ve tecrübesiz ise de, güneşin olduğu cihete yüzünü döndüren bir ay çiçeğinin nebâtî şuûru kadar da mı, hayâtına ışık ve istikâmet verecek aydınlığı seçmekten mahrumdu?

*

Mehmet Dede, işleyeceği mâdeni bulunca, gönül hüneri coşan insandı. Bu istîdat, ister yaşlı ister genç, ister erkek ister kadın olsun, derinlerinde hazır bekleyen kudreti yüze çıkarmaya kâfi idi. Nite-kim öyle de oldu işte.

O, eline aldığı insan malzemesinden bir insanlık âbidesi yap-makla vazîfeli olarak dünyâya gelmişlerdendi.

Genç kızın âilesi, târihî ve millî fazîletlere açık bir zemînin in-sanları idi. Ama ne de olsa 1940'ların Türkiyesi garpla şark arasında tercih yapmak tereddüdü içinde bocalamakta bulunuyordu. Bu yüzden de iyi niyetleri sâbit olan fertler olsun cemiyet olsun asırla-rın arkasından gelen mânevî mirasları bir pula değişip yerlerine ya-bancı değer ve îtiyatları kabul etmekte mahzur görmeyen bir anlayı-şsı tabîî ve mubah saymaya başlamıştı. Kütlenin zarar hânesini ka-bartan bu mücâdelecî tutum ise bilhassa büyük şehirlerde açıkça kendini gösteriyor ve bu, büyük şehirlerin özentişi içinde olan kasa-balara kadar da sirâyet etmiş bulunuyordu.

Şu var ki Mehmet Dede, mayasını tuttuğu genç kızı, henüz imti-hânını vermemiş ve kütlerce karâra bağlanmamış bir şark garb mü-câdelesinin boğuntusu içinde körü körüne hapsolup kalmış görmek istemiyordu. Onun için de elinde bir endâze olmalı ve bu ölçüye gö-re de dünya görüşünü çizmeli, zihnî ve mânevî düzenini kendi ter-cîhi, kendi mantığı, kendi derûnî sezîş ve kıstaslarıyla bulup benim-semeliydi.

İşte ancak o zaman hem nefsinin esirliğinden emirliğine yükse-lir ve kendi kendisinin düşmanı değil efendisi olur ve hem de dün-yânın dört gözle beklediği örnek insan tipini çizerek cemiyete göz- bebeği kesilirdi.

Mehmet Dede'nin genç kızdan kendi kendisinin mîmârı ve bu üstün seviyenin adamı olmasını istemesi yerinde idi. Zîra karşısın-daki insanın, derûnî cevheri işlendikçe parlayan bir ezel imtiyazlısı olduğunu görüyordu.

Mehmet Dede genç kızı rahmet kapısından da içeri sokarak ona bu feyz pınarının suyundan da tattırdı. Daha ne yapabiliirdi?

İnsan yetiştirmek bir endüstri değildi ki vidasını, çivisini, dişli-sini tezgâhlarda işleyip bir yerine taksındı?

İnsan, ancak îman ve muhabbet potası içinde bir bütün olarak ele alınıp mânevî şeklini, nizam ve düzenini bulabilirdi.

Zâten kelâmı az ve edebî çok olan Mehmet Dede'nin de muvaf-fakiyet sırrı, haşır neşir olduğu insanlara sebil sebil dağıttığı bu îman ve muhabbet değil miydi?

*

Senelerce aynı dâirede çalıştılar. Konuştular, sohbet ettiler. Kızın evi de bir Mehmet Dede kazanmıştı. Onun, arada bir içeri gir-mesiyle, bu evden pek çok türeme garp işi âdet çıkıp gidiyordu. Ev, Mehmet Dede'nin

kendileri için bir ilâhî ikram bir Hak nîmeti oldu-ğunu anlamakta gecikmemişti. Adımını attığı bu çatı altına, irfan, hikmet ve muhabbetin de girdiği âşikârdan âşikârdı.

Mehmet Dede bir çay tiryâkisi idi. Ama genç kızın evinde uzun zaman ne yedi ne içti. Bütün ikramları nezâket ve tevâzuyla geri çeviriyordu.

Günlerden bir gün, artık bu istiğnâsının sebebini açıklamak sı-rası gelmiş olmalı ki getirilen çayı gene reddederken: “Evinizde oyun oynanıyor, cüz’î de olsa içine haram giren nafakayı istemem,” deyivermiş ve bu söz, kâğıt oyununu evden sürüp çıkarmaya yet-mişti.

Bir gün de genç kız, memurlardan yeni nişanlanan birinin ik-ram ettiği çikolatayı diğer iş arkadaşları gibi ağzına attığı sırada içeri giren Dede, sessiz bir telâşla:

“Çıkar onu ağzından...” demiş fakat sebebini îzah etmemişti. Ama îzahsız kalan sebep, hemen ertesi gün, nişanlanan memurun zimmetine para geçirmesinden dolayı tevkif edildiğini gazetelerin yazmasıyla meydana çıkmış ve Mehmet Dede de âdeta mahcup bir sesle: “Kusura bakma, o çikolata haram para ile alınmıştı. Onun için yemene mâni oldum,” demek zorunda kalmıştı.

*

O günün genç kızı bu gün, Mehmet Dede’nin nikâhını kıydığı evli bir hanımdır. İçinde adâletin, ihlâsın, dürüstlüğün, fazîletin, mantık, muvâzene, hikmet ve irfanla, hamâsî-dînî bir vecdin dolup taşıdığı canlı bir âbide olarak, toprağına ve îmânına mes’ûliyet ve hizmet aşkı ile, gecesini gündüzlere katarak çalışmaktadır.

Ah ne mübârektir o dudak ki: “Dünya Şems-i Tebrîzî dolu, bana Mevlânâ gibi mürit göster,” demiştir.

16.3.1977

Dostlardan Dost¹

Nâzik Erik²

İnsan oğlu bu âleme yalnız gelmiş, yalnız gider derler, doğrudur. Ama dünyâda yaşadığı müddetçe sığınacak bir gönül, dinleyecek bir ses, dinleme-sini bilecek bir kulak aradığı da muhakkak.

Ana vardır, baba vardır; yaşlanırlar; göçüp giderler. Onları düşündükçe bizleri yetiştirmek için çektikleri zahmet, eziyet, verdikleri emek, gayret hâtıralarda canlanır, “Ne kadar güzeldiler, ne fedâ-kâr insanlardı!” deriz.

Kardeşimiz, arkadaşlarımız, yakınlarımız vardır; kendi dertleri, mihnetleri ile baş başadır. Öyle olmasa da insan oğlu yaşadıkça mes’ud olsa bile dertsiz de kalmaz ki. Hısım akrabâ, yedi kavim bir kardeş... Acı günler, mürüvvetler birlikte geçerdi. Birliktelikler aynı çatı altında olmasa bile evler yan yana, dip dibe idiler... Mahalleler de hısımlar, akrabâlar birliği sayılırdı. O zamanlar, o kimseler yalnız değiller mi idi, yoksa yalnızlıktan onlar da haberdar mı idiler? Bil-miyorum. Fakat nasihat diye nakledilen hikâyeciklere bakılırsa, dost her zaman aranırdı, her zaman vardı!

“Muhterem İlhan Ayverdi Hanımefendi hakkında bir yazı ya-zar mısın?” dedikleri günden beri hep bunları düşündüm, ama eli-me kalemi alamadım. Ne yazacaktım ki, ne diyebilirdim?

Bir dergide onun hakkında bir yazı var dediler; tanıdıklardan bi-ri de bir kitap yazmış. Ne mutlu onlara, demek söyleyecekleri bir şey-leri varmış. Onu bir kitaba sığdıracak kadar tanıyorlarmış; ne güzel! Her zamanki gibi düne kaçıyorum. O sıcak sığınağa! Manisa Lisesi... “Sizi hanımefendiler arıyorlar!” dedikleri zaman, ortası çok koca-man bir avlu olan lisenin neresindeydin acaba? Hatırlamıyorum. Kimin gelip haber verdiğini de.

Öğle tâtili olur olmaz okulun karşısındaki parka koşmuştum. Birbirinden biraz farklı orta yaşlı kibar, zarif iki hanım hem Anado-lulu, hem değil, asâletleri yüzlerinden okunuyor. Beni ayakta, müte-bessim karşılıyorlar. Daha ben bir şey demeden “Nazlı Hanımefen-di³ adresinizi verdi, sizinle görüşmemizi istedi” diyorlar. Müthiş bir haber! Nazlı Hanımefendi, demek beni düşünme lûtfunda bulunmuş-lar. Beni hatırlamaları

¹ 2006 yılında yazılmıştır.

² Emekli öğretmen-yazar.

³ Nazlı Hanım, Ken’an Rifâî’nin güzide talebesi.

üzerine bu asil hanımlar benceğizi aramak zahmetine girmişler... Hangisine şükredip hangisine sevinmeli ki!

Pâkize⁴ ve Nâdîde⁵ Hanımefendilerle işte böylece tanıştım... İlk işim rahmetli Resmiye⁶ Hanımcığıma haber vermektir. Cumartesi günü ziyârete birlikte gidecektik. Zâten onsuz bir yere gitmezdim.

Akhisar ziyaretlerimiz ve Pâkize Hanımefendi'nin oradaki dost-ları ile tanışmamız böyle başlamıştı. Birbirimize alışır olmuştuk. On-lar İstanbul'a gelip yerleşmişlerdi. Biz yine Akhisar yollarındaydık...

Yaz geldi. Merhum Aziz Şenol Beyefendi ile İstanbul yolların-daydık. Mehmet Dede'yi ziyaret etmek isterdik, Pâkize ve Nâdîde Hanımefendileri özler olmuştuk. Bilenler adres verdiler; Cağaloğ-lu'nu biliyorduk, nasıl olsa bulurduk. Bir telefon edip, randevu al-mak aklımızın köşesinden bile geçmedi. Yanımızda onların tanıma-dıkları bir zat da vardı, hem de erkek... Aklımıza kabul ederler mi, etmezler mi diye bir şey gelmedi. Düşünmedik bile. "Evde misiniz?" Anadolu'da kapının tokmağını kaldırıırken Tanrı misâfirlerinin di-yecekleri bu kadar olur, böyle alışmıştık.

Biz de zili çaldık; kapıyı "Buyurun, hoş geldiniz efendim" diye-rek genç bir hanım açtı... "Pâkize Hanımefendileri arıyorduk" de-dik. "Burası efendim, buyurun" diye kanadı sonuna kadar açtı.

Küçük bir evdi, genişçe bir salona buyur etti. "Kendilerine ha-ber vereyim!" İlk içeri giren Mehmet Dede'ydi. Sonra da ev sâhiple-ri! Berâberimizde getirdiğimiz Aziz Şenol ile Mehmet Dede'yi tanış-tırmaya pek de lüzum yoktu, ezel âşinâsı idiler. Tanıştılar, biliştiler. Bu âlemi terk edinceye kadar da dostlukları devâm etti. Kahveler geldi; getiren, bize kapıyı açan mütebessim genç kızdı. Uzunca boy-lu idi; üstünde pembeye kaçan krem renkli, ince kumaştan, kolları dirseklerine kadar uzanan, kısa kollu, ince ve de sâde küçük çiçekli bir elbise vardı. İpek değildi, basma da değildi. Kumaştan pek anla-mam da... Fincanları alıp çekildi. Pâkize Hanımefendi'yi bulmuş-tum; şükürler olsun, Mehmet Dede'yi de... Buluşanların sohbeti başlamıştı bir kere... İzin alıp kalkalım dedim. Mütebessim genç kız kapıda idi; bizimle berâber merdivenleri inip sokak kapısını açtı, çıktık.

O eve o günden sonra ben tek başıma ya da yanıma taktığım bir dost ile çok gidip geldim. O genç kızın, Anasına ve Mehmet Dede'nin sohbetlerine vakfedilmiş ömrüne artık âşinâ idim; o, bir üniver-site mezunu kılıfına bürünememiş İlhan Hanım'dı. Benden epey gençti ama bana ne abla dedi ne teyze! Herkes gibi hoca da... Adı-mın yanına bir "hanım" ekleyip devam etti. Evde kıymetli bir emâ-net olan, küçük, nazlı bir kız vardı; evin gelini idi. Gidip gelirken görüyordum; İlhan Hanım sâdece annesinin ve de Mehmet Dede'nin hizmetinde değil, bu küçük nazlı emânetin de kollayıcısı ve ko-ruyucusu idi. Anadolu evlerinin önünde ve de yan tarafında uza-nan damları gibi, salonun ve odaların dışında, camlı,

⁴ Pakize Tolun, İlhan Ayverdi'nin annesi.

⁵ Nâdîde Hanım, Pakize Hanımın kardeşi.

⁶ Resmiye Hanım, Özcan Ergiydiren'in annesi.

uzun bir bal-konu vardı. Gündüzleri arayanlar Mehmet Dede'yi ekseriyâ o evde bulurdu ve gençler hep orada toplanırlar buluşurlardı. Bâzen bir volkan gibi patlamaya hazır ve bâzen de sular gibi sâkin Mehmet Dede, medrese ve üniversiteden sonra dışı mektebinde tahsîlini tamamlarken vatan müdâfaası için gittiği cepheden esârete, dört yıl sonra esâretten memlekete dönüp geldiği zaman mektebinden dip-lomasını dahi almaya lüzum görmemiş. Zenginleştirdiği ilmi, îmâ-nı, muhabbeti ve dağarcığında yılların biriktirdiklerini, hiçbir karşı-lık beklemeden, yarı öfke, yarı şaka, yarı sert, yarı yumuşak, fakat dâima örnek davranışlarla etrâfindakilere dağıtmaya başlamıştı. O, bu gayrette iken İlhan Hanım hep teyakkuzda idi. "Mehmet Dede sohbet ederken içtiği çayların miktârı yirmiye aşar" derlerdi. Onu, bulunduğu ruh hâli içinde tâkip etmek, o istemeden keşfedip istedi-ği anda yetiştirmek İlhan Hanım'ın vazîfesi idi. Mehmet Dede ilmindeki, irfânındaki zenginliği kadar, davranışlarındaki edep ve îmânı, İslâm'ı yaşayışındaki itînâsı ile de örnekti. Ben Muharrem-i Şerîf'i ilk defâ bu evde bir Muharrem-i Şerif sofrasında ondan öğ-rendim. Yine aynı sofrada Edirne'nin eski câmiindeki dört büyük desteğin, İslâm'ın dört büyük halîfesinin işâreti olduğunu ondan dinledim. "Onları size de göstereyim!" demişti; ama hemen gide-mezdik, çünkü Muharrem'di. Gidemedik de...

O evde olmak, her an yeni bir şey öğrenmek, hiçbir mes'ûliyet ve kaygı duymadan oturup dinlemek kolaydı... Çünkü orada mu-habbetli; kim olduğunu, ne işe yarayacağını, teslimiyetten doğan bir hizmet içinde huzurla bilen bir İlhan Hanım vardı. Orada her an ki-minle, kimin huzûrunda bulunduğunu idrâk etmekten, etmiş ol-maktan doğan bir huzûrdu bu! Neyi kimin için yaptığını iyi biliyor-du. Parmağını sevginin, sevgilerin hazînesine daldırmıştı bir kere! Alacaktı ve dağıtacaktı; çâresi yoktu bunun. Sanırım o zâten bir çâre de aramıyordu; sessiz ve sâkin, seyrandaydı, "seyrânın eyliyordu." Anacığı vardı. Mehmet Amcası vardı, onlarla berâber bir âlem var-dı. "Onlara hizmette âleme hizmet"ten vazgeçemezdi. Her iki büyü-ğü de gezmeyi yâni seyyahati severlerdi. Manisa ve İzmir'deki dost-lar hep onları beklerlerdi ve onlar kendilerini bekleyenlere, kendile-rinden beklenenleri hiç esirgemezlerdi, verirlerdi.

Aslında bir başka üniversite idi bu. Mehmet Dede kuvvetli hi-mâyesi, uzak görüşü, derin anlayışı ve engin muhabbetiyle onu, âlemi kucaklamaya hazırlıyordu. Önce Fransız Lisesi'nden, sonra tâyin edildiği Çapa Eğitim Enstitüsü'nden ayrılırken çocuklar arka-sından ağladılar mı bilmem ama, Çağaloğlu'ndaki evden yeni bir hizmete getirip teslim ederlerken oradaki her iki büyük de onun ne-reye niçin gittiğini biliyorlardı. Yakınları "İlhan Hanım, Ekrem Be-yefendi'ye Allah'ın son tebessümüdür!" diye iftihâr edildiğinden elbette haberdardılar.

Evdeki sohbetlerde, genç gönüllere açılan sohbet kapılarında hizmet bitmişti. Şimdi o son Osmanlı Ekrem Hakkı Ayverdi Beye-fendi'nin eşiydi. Allâh'a îman, mürşîde teslim, vatan ve millete hiz-met, insana ve insanlığa Yaratân'dan ötürü muhabbetle her an hare-kette olan bir şehsuvârın yanındaydı. Çünkü o şehsuvârın îman, zekâ, bilgi, kültür,

hassaten sükûn ve huzûr ile yoğrulmuş bir dosta ihtiyâcı vardı. Târihî sofraları mükellefti. Toplumun kapıları, tıkan-dıkları noktalarda teker teker bulunup, keşfedilip ortaya çıkarılmalı, yeniden yapılmalıydı. Karış karış Anadolu, adım adım Rumeli, bu ateş ve bu sevgiyle dolaşılırken hizmet gerekirdi, dost gerekirdi. İlhan Ayverdi şimdi bu görevdeydi! Bâzen direksiyonda, bâzen bir sofra tanzîminde, çok zaman da bir sohbet meclisinde sâkin ve mü-tebessim. O vardı, onun emeği vardı.

Sâmiha Ayverdi onun görümcesi miydi, yoksa âlem halkının olduğu gibi “ana”sı mı? O hep “Sâmiha Anne” diyordu. Ama o Sul-tan “bir müşkülünüz olursa İlhan Ablanıza gidin!” demeyi ihmâl etmiyordu. Kolu kanadı ve sağ kolu mu idi? Bulutlu günlerimde, karanlık gecelerde sâkin bir sâhilde onu arayıp bulduğum çok gün-ler, çok geceler olmuştu.

Çünkü yılların biriktirdiği hâtıraların içinde o, arkamdaki tek desteğim ve her zaman için dostumdu. Günler gene geçiyor, ama ben onun her nefes sağlık ve âfiyetine duâ ederken düşünüyorum; o yalnız benim dostum mu idi? Yoksa dostlukların kaynağına gönül vermiş “Büyük Dostun” dostluğunu tatmış olan halkının dostu mu?

Dünyânın ancak onlarla güzel olduğunu biliyorum.

Medrese Arkadaşım

Prof. Dr. M. Orhan Okay

Medrese arkadaşımı Celâl Hoca'nın yanın-da tanıdım. Osmanlı devrinde İstanbul Sultânîsi Arapça muallimi; Cumhûriyet döneminde Vefa, Darüşşâ-faka liselerinde felsefe, psikoloji, edebiyat, Türkçe, yurt bilgisi ders-leri öğretmeni; demokrasinin ilk yıllarında da imam-hatip okulları-nın kurucusu ve ilk müdürü Celâl Hoca. Yarı ömrünü Osmanlı'da, yarı ömrünü Cumhûriyet'te yaşamış, sokakta fötr şapkalı, evde başında takkesi, çizgili beyaz patiskadan cepli entârisi üstüne kolsuz yün hırkası ve her zaman enfîye tiryâkiliğiyle Celâl Hoca portresi hep gözümün önündedir.

Şimdi anlatacağım konuyla ilgili olarak Celâl Hoca'nın bir baş-ka özelliği de iyi bir rüyâ tâbircisi olmasıydı. Gençlik yıllarında inti-sap ettiği Karagümruk'teki Cerrâhî Tekkesi şeyhi ve rüyâ tâbirinde ender kâbiliyetlerden olan Fahreddin Efendi'den bu konuda el al-mış. Ben kendisini tanıdığım 1948 yılından beri çevresinde, yakının-da bulunan pek çok insanın rüyâsını sabırla dinlediğini ve çoğu isâ-betli yorumlarda bulunduğunu biliyorum. Hatta hayâtında hiç kar-şılaşmadığı, tanımadığı bir takım siyâsilerin de adam göndererek ondan rüyâlarının tâbirini istediklerini de hatırlıyorum.

Tabiatıyla kendi rüyâlarını da tâbir eder, bu yüzden bâzen sı-kıntıyla, bâzen de sürurla sonucunu beklediği olurdu. Ben fakülte-deki öğrenciliğimin ilk yılında artık Hoca'nın iyice yakınındaydım. Kışın Beyazıt Soğanağa'daki küçük apartman dâiresine, yazın Kan-lıca Çubuklu arasında, kira ile tuttuğu yalısına gidip gelirdim. Bir gün hayırdır inşallah diyerek gördüğü rüyâyı anlattı: Bir odaday-mış. Uzunca bir masanın baş tarafında merhum Kenan Bey oturu-yormuş (Celâl Hoca ile uzun yıllar çeşitli mekteplerde berâberlikle-ri, arkadaşlıkları olan Kenan Rifâî. Bu rüyâyı anlattığı sırada vefat edeli belki bir yıldan fazla olmuştu). Masanın iki yanında, önlerinde kâğıt kalem birer adam. Celâl Hoca masanın öbür ucunda ayakta, elleri iki yana yapışık yâni biraz hazır ol vaziyetinde duruyormuş. Kenan Bey konuşmaya başlamış: "Oğlum Kâzım'a senden ders aldı-racağım." Celâl Hoca: "Baş üstüne efendim!" demiş. Kenan Bey: "Seni ihyâ ederim." Bu sırada elinin altında duran iki buçuk liralık-lardan bir deste banknotu gösteriyormuş. Celâl Hoca: "Pekiyi efendim!" diye cevap vermiş. O zaman Kenan Bey iki tarafındaki adam-lara dönmüş ve iki elinin işaret parmaklarını âmirâne uzatarak "Ya-zın!" demiş.

Celâl Hoca bu rüyâyı anlattıktan sonra, bir daha "Hayırdır inşallah,

bakalım, bekleyelim” dedi. Aradan ne kadar zaman geçti, ha-tırlamıyorum. Bir gün dedi ki: “Rüyâ zuhur etti. Edebiyat Fakültesi mezunu bir kız benden Arapça ders almak istiyor, Kenan Rifâî’nin talebesindenmiş. Rüyâda oğluma ders verdireceğim, diyordu ya. Bu onun işâreti idi. Tarikatlerde müritler de evlat gibidir.”

Böylece haftada bir mi, iki gün mü, unuttum, Celâl Hoca’nın Soğanağa’daki evinde, akşamları saat altıdan sonra bir buçuk saat ders yapılmasına karar verilmiş. Bunu söyledikten sonra bana da “İstersen sen de bulun ama, derse hiç karışma, soru sorma, sâdece dinle ve yaz!” dedi. Bu kadar ayağıma gelmiş nîmeti kaçırmam mümkün müydü? Şükranla kabul ettim.

O sırada fakültenin ilk veya ikinci sınıfındaydım (1951 veya 1952 yılı olmalı). Aynı zamanda Çapa’daki Yüksek Öğretmen Oku-lu’nun yatılı öğrencisi idim. Akşamları saat altıda okulda bulunmak mecbûriyeti olduğundan okul müdüründen izin almam gerekiyor-du. Çok otoriter, sert ve sıkı bir cumhûriyetçi olan müdür Kemal Kaya’dan izin istemek için odasına girerken doğrusu söze nasıl baş-layacağım da tereddüttüydüm. Bereket versin, yardımcı sertifikala-rım Arapça ve Farsça idi. Buradan söze girerek özel Arapça ders al-ma imkânım çıktığını bâzı akşamlar geç gelebileceğimi söyledim. Önce bir irkildiğini sezdim. Kimden diye sorup Celâl Hoca’nın adı-nı duyunca beklemediğim bir şekilde gıyâbî bir saygı ifâdesiyle “Ooo, Celâl Bey, tabîî, gidebilirsin” demişti.

Bir kış akşamı ilk derse başladık. Önce bir tanışma faslımız oldu. Edebiyat Fakültesi mezunu genç kız İlhan Hanım’mış. Benden dört beş yaş büyüktü; Türkoloji bölümünden mezun olalı birkaç yıl olmuştu; tabiatıyla Fakülte’den, hocalardan birçok ortak tanıdıkları-mızdan söz açtık. Gâliba Fâruk Timurtaş’ın da sınıf arkadaşımıymış. Celâl Hoca bir çeşit özür mâhiyetinde İlhan Hanım’a “Orhan da se-sini çıkarmadan dersleri tâkip edecek, ama asıl ders senindir.” dedi.

Celâl Hoca Arapça’yı klasik usûlden farklı öğretiyordu. Bu, o yıllarda yabancı dil öğretiminde şöhretli bir metot olan Berlitz usû-lüydü. Türkiye’de bunu Arapça’ya tatbik ederek okutan ilk hoca da gâliba Celâl Hoca idi. Çocuğun ana dilini öğrenmesi gibi basit cüm-lelerle başlayıp geliyor, sarf ve nahiv kuralları bu gelişme sırasın-da gerektikçe yavaş yavaş öğretiliyordu. O târihten birkaç yıl önce Langa’da açılmış olan on aylık imam-hatip kurslarının da müdürü ve Arapça hocası olan Celâl Hoca’nın oradaki derslerine de olabildi-ği kadar devam ettiğim için okuttuğu Berlitz usûlü kıraat kitabı bende zâten vardı. Mûteakip derse İlhan Hanım da kitabı Sahhaf-lar’dan temin ederek gelmişti. Böylece okumaya geçtik.

Ben, Hoca’nın istediği gibi bir kenarda hiç ses etmeden sâdece dinliyor ve not alıyordum. Bâzen biraz ara verilip, oda kapısı tıktık-lanarak elinde tepsiyle henüz ilkokul öğrencisi küçük Saadettin (Şim-di emekli profesör Saadettin Ökten) çay veya ıhlamur getiriyor, o zaman kısa bir ara sohbet ediyorduk. Ders bittikten sonra Hoca ön-ce İlhan Hanım’ı yolcu ederdi. Ben bir süre daha Hocayla ko-nuştuktan sonra iznini isteyerek

Çapa'ya dönerdim.

Her zaman kibar, zarif, hilm sâhibi, mütebessim ve gâyet müed-deb bir insan olarak gördüğüm İlhan Hanım o sıralarda birer ekalli-yet okulu olan Zoğrafyon ve Zapyon liselerinde edebiyat yâhut Türkçe derslerine giriyormuş. İlhan Hanım'ın, yukarıda bahsettiğim Celâl Hoca'nın rüyâsından haberi olup olmadığını öğrenemedim, hâlen de bilmiyorum.

Arapça derslerimizin ne kadar sürdüğünü ve nasıl sona erdiğini hatırlamıyorum. Celâl Hoca'nın İmam-Hatip Okulu müdürü oldu-ğu ilk zamanlardaydı. Millî Eğitim Müdürlüğü'nde işleri oluyordu. O sırada yetmiş yaşlarında olan Celâl Hoca'ya, eğer derslerim mü-sâitse gideceği yerlerde refakat ediyordum. Bir defâsında, ne idi bil-miyorum, Celâl Hoca bir evrak arıyordu. O zaman İlhan Hanım Millî Eğitim Müdürlüğü'nde bir tanıdığı olduğunu ve aradığı evra-kı buldurabileceğini söyledi. Üçümüz buluşup Cağaloğlu'ndaki Maârif Müdürlüğü'ne gittik. Orada Mehmet Efendi dediği, orta ya-şın üzerinde, zayıf, gerçekten efendi görünüşlü bir zatla tanıştırdı. Hep berâber alt kattaki evrak deposuna indik. Hoca'nın istediği ev-rak böylece ve zahmetsizce bulundu. Bu hikâyeyi yıllar sonra tanış-tığımız değerli dost Sinan Uluant'a anlattığım zaman, o Mehmet Efendi'nin Kenan Rifâî'nin ve Ayverdi'lerin çevresinde, mahviyet sâhibi, ehl-i dil ve ehl-i sohbet bir Mehmet Dede, bir Mehmet Amca olduğunu öğrendim. Daha yakından tanıyamadığıma da üzıldüm.

Arapça derslerimizin ne kadar sürdüğünü ve nasıl sona erdiğini hatırlamıyorum. Ben 1955'te mezun olup Anadolu'da öğretmenliğe başladığım zaman bırakmış olmalıyım. Belki İlhan Hanım ondan sonra da devam etmiş olabilir. Kısa yaz tâtillerinde İstanbul'a geli-yordum. İlhan Hanım'la tekrar görüşmemiz kismet olmuyordu. Er-zurum'da ondan uzaktan uzağa haberler alırdım. Ekrem Hakkı Bey'le evlendiğini, Kubbealtı Vakfı'ndaki mesâîlerini, hep böyle uzaktan uzağa tâkip ettim.

Celâl Hoca'nın evi, zaman zaman gelen farklı misâfirlerle İslâm târihi, fıkıh, kelâm gibi bahisler üzerine bâzen gece yarısına kadar sohbetlerin sürdüğü bir mekân olduğundan benim için çağdaş bir medreseydi. İlhan Hanım'la derslerimiz ise çok modern bir metotla ve farklı şartlarla geçmiş de olsa nihâyetle Arapça olduğu için ben bunları hep bir medrese dersi olarak telakki etmekten hoşlandım. Onun için Erzurum'a İlhan Hanım'ın yakınlarından gelen giden oldukça "eski medrese arkadaşına" diye selâm göndermekten geri kalmadım.

1995'te nihâî olarak İstanbul'a döndükten sonra zaman zaman Kubbealtı toplantılarına katıldığım oldu. Bunlardan ikisinde o za-man sağlığı daha iyi olan İlhan Hanım'la yeniden görüşmemiz kıs-metmiş. Bu kısa karşılaşmalarımızda söz tabîî hep Celâl Hoca'nın evindeki Arapça dersleri üzerine olmuştu.

İlhan Hanım'ın Kubbealtı Vakfı'ndaki faaliyetlerini çevresinde-kiler ve bu vakfa hizmet edenlerle oradaki konferanslara, seminer-lere, derslere, kurslara katılmış olanlar bilirler. Bunlardan mahrum kalmış olanlar ise Kubbealtı Lugatı (Misâlli Büyük Türkçe Sözlük) adlı gerçek bir dil âbidesi olan eserle hatırlayacaklardır. Erzurum'da aynı kürsüde berâber

olduğumuz rahmetli Kaya Bilgegil'den, İstan-bul'a gidip geldikçe bu uzun çalışmanın başlangıç yılları hakkında bâzı bilgiler alıyordum. Fakat bundan dört yıl kadar önce sözlük ta-mamlanarak 3550 sayfalık hacmiyle gün ışığına çıkınca doğrusu bu gayrete hayran olmaktan kendimi alamadım. Eski bir tâbirle böyle muhalled eserlerin çoğunda olduğu gibi ansiklopedi çapındaki bu sözlük çalışmasında da şüphesiz birçok uzmanın katkıları olmuştur. Fakat İlhan Hanım'ın bizzat emek verdiği bahislerden başka onun asıl sürükleyici gücü olmasaydı böyle bir eser vücûda gelemezdi. İlhan Hanım'ın hayâtını taçlandıran bu sözlük, dilimizi sevenlerin olduğu kadar milletimizin de her zaman iftiharla hatırlayacağı bir eser olarak kalacaktır. Çeşitli hastalıklarla geçen son yıllarında bu eseri bitmiş görmesi onun için de ömrünün şüphesiz büyük bir bah-tiyarlığı olmuştur.

Aziz medrese arkadaşına Cenâb-ı Rabbülâlemîn'den rahmetler diliyor, makâmının Cennet-i a'lâ olmasını niyaz ediyorum.

İlhan Ayverdi'nin Vefâtına Târih

Prof. Dr. Mustafa Kara

Ne ulvî şey
Vuslata canım
Çıktı elif ney
“FAZÎLET HANIM”
2009

Cemil Altınbilek

Kutadgu Bilig'den alıp, Kāmûs-ı Türkî'yi geçti.
Sâmiha Anne'den görüp, dünya ve ukbâyı geçti.
Terki dahi terkeyledi, Ziyetli İlhan Ayverdi,
Kaldı “Lugat”ı yâdigâr, kendi mâveraya geçti.

Kendini Bilmek İdrâkinde Yaşanmış Bir Hayâtın Hikâyesi*

İsmet Binark

Yâhya Kemal, Aziz İstanbul adlı eserinde, ‘Bir Rüyâda Gördüğüm Eyüb’ başlıklı yazısında diyor ki:

“Neredeyim!... Bulduğum yer İslâm cennetinin yeşil bir bah-çesini andırıyor... Bu toprakta Medîne’de doğmuş, Muhammedle görüşmüş ve konuşmuş olan bir sahâbe yatıyor ki ismi Ebâ Eyyüb Hâlid!..”

Eyüb Sultan Hazretleri’nin mânevî huzûrunda bulunmaktan duyduğum huzûru ifâde ile, buna vâsıta olanlara, bu dâveti yapan-lara, vefâ göstererek İlhan Ayverdi’yi yâdedenlere şükranlarımı su-nuyorum...

Değerli Dinleyiciler...

Konuşmamın ana başlığı ve çerçevesi: “İnsanın Varlık Sebebin Bilmesi ve Kendini Bilmek İdrâkinde Yaşanmış Bir Hayâtın Hikâye-si”dir.

Konuşmamızı bu çerçevede ve birkaç alt başlık altında takdim edeceğiz... İlk alt başlığımız:

Ölüm ve Ölmeden Evvel Ölmek!...

Bilindiği gibi, ölüm mukadder bir son!... Ne zaman ve ne sûretle geleceği bilinmeyen ölüm dâvetini geri çevirmek mümkün değil!... “Her nefis ölümü tadacaktır...” Allah’tan gelen Allâh’a gidecektir... Topraktan gelen toprağa gidecektir... Herşey aslına dönecektir... Ten fânî... Bu değiştirilemez bir son ve hakikat olduğuna göre, acaba dünya sahnesi bir oyun ve oyalanmadan mı ibâret?

Eğer böyle ise, gerçek hayat, ebedî olan ne?

Şâirin (Necip Fazıl) dediği gibi:

“Bir yokluk ki bu dünya, var olandan işâret” mi?

İnsan oğlunun kendinden kaçabilmesi mümkün olmadığına gö-re kendine sormalı:

“Şükrediyor muyum?.. Tevekkül gösterebiliyor muyum? Yetime yoksula el uzatıyor muyum? Malımı hayır yolunda kullanıyor mu-yum? Âdil davranıyor muyum? Emânete hıyânet ettim mi? Dost-luklara sâdık kaldım mı? Yapmadıklarımı yaptım diye anlatıp övü-nüyor muyum? İnsanları küçük görüp horluyor muyum? Edepli miyim? Gıybet ediyor muyum? Ahlâk sâhibi miyim? Gönül kırdım mı? Vazîfelerimi en iyi

* Dil ve Edebiyat Derneği’nde 12 Aralık 2009 günü yapılan konuşmanın metnidir.

şekilde yapmaya çalışıyor muyum? Rüşvete meylettim mi? Yaratılanlara Yaradan'dan ötürü sevgi ve saygı du-yuyor muyum? Hak ve adâlet üzere yaşıyor muyum? Neticede, nef-simin kölesi olarak mı, yoksa varlığımın efendisi olarak mı, kendimi bilmek idrâkinde yaşıyorum?" İşte öteki dünyamız, yâni ebedî ha-yâtımız, mutluluğumuz bu cevaplarla kurulacaktır. Ebedî hayâtı-mızda mesut ve mutlu olmak bizim elimizdedir.

Yirminci asrı şereflendiren bir kitle fedâisi, bir rehber, bir mü-rebbî, bir velî olan Ken'an Rifâî Hazretleri diyor ki:

"Dünyâ âhiretin tarlasıdır." "Burada ektiğini orada biçersin. Kır-bana burada su doldurursan, orada içersin. Yoksa çölde susuz kalırsın."⁷

İnsanın rûhunu teslim etmesine "mevt-i tabî (tabîî ölüm)" di-yorlar.. Tasavvuf dilinde, nefsin ölümüne, nefsin tesirsiz hâle getirilme-sine ise "mevt-i irâdî (irâdî ölüm)" deniyor...

Tasavvuf ehlinin, nefsi öldürmek için verdikleri çetin mücâdele-ye "Cihâd-ı ekber" dendiğini biliyoruz... "Ölmeden evvel ölmek," nefsin yok edilmesi olsa gerek!.. Nefislerini öldürenler için ölüm korkusu da yok!.. Onlar için ölüm, maksûda ulaşmak... Cemâle ka-vuşmak...

Şâirin dediği gibi:

Ölüm değildir ömrümün en fecî işi
Müşkülbudur ki ölmeden evvel ölür kişi

Ken'an Rifâî, Sohbetler adlı eserinde diyor ki:

"Ölmeden evvel ölenlerin suâlî, hesâbı dünyâda tamam olur. Çünkü o kimse bir avuç vücûdu suyunu vahdet denizine karıştırıp eritmiştir."⁸

Ken'an Rifâî Hazretlerine göre:

"Müminler... ölmezler, bir dârdan (mahal, mekân, yer) bir dâra naklederler..."⁹

Yine O'na göre:

"... Ölüm, ebedî hayâta vuslattır. Ölmeden evvel ölen kimse, ebedî hayat bulur. Şöyle ki, kendi arzûları, irâdeleri ile ölenler, yâni nefsânî sıfatlarını Hak için öldürenler, kibirlerinden riyâlarından, fesatlarından, hîlelerinden Allah için geçip bunları Hak nâmına ya-karak yerine güzellikler, iyilikler, doğruluklar, faziletler getirenler, ölmeden evvel ölmüş kimselerdir."¹⁰

Hakk'ın sıfatıyla sıfatlanmış, ahlâkıyla ahlâklanmış, esmâsını hakkıyla bilmiş olanlar, dünyâyâ mahsus geçici şeylerden ölüdür-ler. Onlar ölmeden evvel ölenler zümresindendir.

İşte, Hakk aşığı Yûnus Emre bunun için:

Ölmeden evvel öleyim
Dünya bâkî kalmaz bana diyor.

Hakk'a kulluk ederek yaşayanlar ne kadar kazançlıdırlar... On-lar hiç

⁷ Sohbetler, II. bs., İstanbul 2000, s. 606.

⁸ a.g.e., 623 s.

⁹ a.g.e., 375. s.

¹⁰ a.g.e., 596. s.

şüphe yok ki, nasîpliler kâfilesindendirler... İkinci alt başlığımız:

İnsanın Varlık Sebebinin Bilmesi:

Bilindiği üzere, Allah insanı yeryüzündeki varlıkların en mü-kemmeli ve en şerefli olarak yaratmış, kendisine, güzelliklerine ve kemâline vekil tâyin etmiştir. İnsan, Yaradan'ın temâşâ ettiği en aziz varlıktır. Şeyh Gâlib bunu ne güzel ifâde eder:

Sırr-ı Haksın, mesel-i İsm-i Meryemsin sen
Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen
Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen

Allah, yerde, gökte, yerin altında ne varsa, yarattığı her şeyi in-sanın irâdesine teslim etmiştir. Ancak bu verdiklerine karşılık da, yaptıklarından ve yapması icap ettiği halde yapmadıklarından onu sorumlu tutmuştur. Bu insanın Yaradan'ına karşı sorumluluğudur. Bu sorumluluktan hiç kimse muâf tutulmamış, kimseye bu mânâda bir ayrıcalık tanınmamıştır.

Bu sorumluluk, insanın varlık sebebinin bilmesi, maddî ve mânevî varlığını, şahsiyet yapısını buna göre şekillendirmesi, insanlığın mânâsını kavraması ile başlar. Bu sorumluluk insanı sonsuzluğa götüren irâdenin kaynağıdır. Varlığımız, gerçek varlığın bilinmesi-ne bir vâsıtaadır.

Dünya hayâtı bir yolculuktur. Bu yolculukta maddeye, nefse sığınmak, iştîyâkiyle her geriye dönüş, rûhu terk etme, beden kafesi-ne sığınma, varlık sebebimizden uzaklaşma ve dolayısıyla ebedî ha-yâtı kaybetmektir.

Son dönem Türk fikir ve îmân hayatının en seçkin kalem ve sî-mâlarından biri olan Sâmiha Ayverdi, kalemi ve kelâmı ile, insanlı-ğa, mânâ yüklü, tefekkür planında derinliği olan şu sözlerle seslenir:

“İnsan beşerî ve insiyâkî olduğu kadar, ilâhî ve mânevî kıymet-lerin denkleşmesinden, muvâzenesinden doğar, insan buna derler...”¹¹

“Ömür, yaşanan hayat, ancak insâniyetin mânâsını kavramak, dünyâyâ gelişin ve buradan gidişin sırrını çözmek içindir. Bunu yapmadıktan sonra size kalan vaktin ne kıymeti olur...”¹²

“Zarfin gâyesi mazrûfa mâlik olmaktır. İnsan, güzelliğe, asâlete, zenginliğe, şerefe, hattâ bilgi ve hünere de mâlik olsa, mânâ ile diril-medikçe bir heykelden ibârettir... Madde yoldur; mânâ hedeftir. Biz hedefe teveccüh etmediğimiz için bütün kazancımız sonsuz bir yor-gunluktan ibâret kalıyor.”¹³

Nasîpli insan, nefsinin, arzu ve içgüdülerinin kulu ve kölesi olan değil,

¹¹ Sâmiha Ayverdi'nin Mektupları, Yayına Hazırlayan ve Notlar İlâve Eden: İsmet Binark. İstanbul 2002, s. 129.

¹² Batmayan Gün, 3. bs, İstanbul 2002, s. 226.

¹³ Ateş Ağacı, 3. bs., İstanbul 2001, s. 93.

onların efendisi olandır. İnsanın gurûrundan, nefsinden, iktidârının vehminden sıyrılması ve bütün bunlardan soyunan var-lığını kendi varlık aynasında seyretmesi, şahsiyetini rûhî ve mânevî zenginliklerle bütünlemesi, kendisiyle dost olması, bir başka ifâde ile kendini bilmek idrâkinde yaşamasıyla mümkündür. Benlikten geçip mutlak olana teslim olma hâli, varlığımızın hakîkate ulaşması, kurtuluşun da, dirilişin de sırrı olsa gerek!...

Yûnus'un:

Dartmış kudret kılıcın çalmış nefsin boynını
Nefsini depelemiş elleri kan içinde

beytinde anlattığı, nefsin efendisi olmak da, bu değil mi?

Şâir (Necip Fâzıl), insan ile Yaradanı arasındaki aşılması zor bü-yük engeli şu mısralarda dile getirir:

Diz çok ey zorlu nefs, önümde diz çök!
Heybem hayat dolu deste ve yumak,
Sen, bütün dalların birleştiği kök;
Biricik meselem, sonsuza varmak...

Bu aziz vatan toprağında, kendini bilmek idrâki ile yaşamış nice bir Anadolu insanının, mezar taşına:

“Beni benden halâs eyle ilâhî!..” duâsını yazdırdıklarını hepimiz biliriz...

İnsanın varlık sebebini bilmesi, aslına dönüş irâdesidir. Kendini bilme, Yaradan'ın varlığında nefsin kurban edilmesidir. Ebediliği keşfeden kahramanlar, nefislerini günahattan sevâba, şerden hayra taşıyabilen cesur insanlardır.

Ken'an Rifâî buyuruyor ki:

“Muhâsebe-i nefis etmek, Hakk'ın boyası ile boyanmaktadır.”¹⁴
Kendini bilmek idrâkinde yaşamak, bizi kendimize yabancı, çoğu zaman düşman kılan kibirlerimizi, nefsimizin hırslarını, yalanları-mızı yok etmek, nefsimizi bu çirkinliklerden temizlemek, içimizdeki şeytanımızdan kurtulmak olsa gerek!...

Zihin ve ruh kapılarını kötülöklere, bâtıla ve harama kapaması-nı bilen insan, kendini bilmek idrâkinde yaşayan insandır. İnsanı, ahlâkî ve fikrî yozlaşmadan, îman zaafiyetinden kurtaracak tek çö-züm, onu Hakk yolunda güzelliklerle buluşturmak, kendisine ve Hakk'a karşı vazgeçilmez bir mes'ûliyet duygusu ile uzlaştırmaktır.

İnsanın kendini gafletten kurtarması; mânâsını güzelleştirmesi, şahsiyetini yüce değerlerle bütünlemesi, varlık sebebini idrak etme-si, kendisi ile barışması ve dost olması ile mümkündür.

Kendini tanıma, Yaradan'ı tanımadır. Zîra, kendini tanımak, Allah'ın sözle ifâdesi mümkün olmayan varlığının görülür işâreti-dir. Allah'ın tecellisini, O'nun eserini, bütün güzellik ve zenginlikle-riyle tanımak, bizzat onun sanatkârını, sâhibini tanımak değil midir?

¹⁴ ag.e., 11 bs., 2000, s.118.

Konuşmamızın bir diğer altbaşlığı:

Kendini Bilmek İdrâkinde Yaşanmış Bir Hayâtın Hikâyesi

24 Ekim 1926'da Manisa Akhisar'da dünyâya gelen, 7 Kasım 2009 târihinde Merkez Efendi'de mürşid-i kâmilinin ayakucunda toprağa verdiğimiz, adı gibi mânâca ziynetli, Ziynet İlhan Ayverdi kimdir?

Cenâb-ı Hakk'ın velî kullarından Ken'an Rifâî ve talebesi Sâmi-ha Ayverdi, İlâhî aşk merkezli bir âlem görüşünü anlatmışlar; insa-nın hem akıl hem de gönül dünyâsına hitâp etmişlerdir. Madde ile mânâ dünyâsını birleştirmenin sır dolu güzelliklerini Rahmet Kapı-sı'nda buluşanlara karşılıksız sunmuşlardır.

Her ikisinin de dâvâsının temelinde, insanlığı tevhîde, güzel ah-lâka, kendisi ile dost olmaya, bu idrak ve mes'ûliyetle yaşamaya, bizi biz yapan zenginliklerle şahsiyetimizi şekillendirmeye, mânâ-mızı öne çıkarmaya, bu mânâda üstün sıfatlı insanlar olmaya dâvet vardır.

Onlar, fâili ve mevcûdu Hakk bildiklerinden, tâkipçilerini de tevhîd cennetinin birlik ve sonsuz rahmetine dâvet etmişlerdir.

İlhan Ayverdi, işte bu nasipli tâkipçilerdendir. Günlerden bir gün, yolu Ken'an Rifâî adlı bu mürebbînin yoluna düşmüş... Bu yol-da Sâmiha Ayverdi'yi de tanımış, her ikisinin mânevî terbiye halka-sına gitmiş, 'Dost' ve 'Rahmet Kapısı'nda ezel künyesinin tâyin etti-ği kâmil insan hüviyetini kazanmıştır.

İlhan Ayverdi bir edebiyat hocası, Türk dili araştırmacısı, bir lugatçı(leksikolog)'dır Kubbealtı Akademisi Kültür ve San'at Vakfı gibi, millî irfan ve san'atta hizmeti gâye edinmiş bir millî müessese-nin gelişmesi ve devâmı için maddî ve mânevî hiçbir fedâkârlıktan kaçınmamış, bu yolda hizmeti ibâdet gibi mukaddes, aynı zamanda millî bir vazîfe ve vicdan borcu bilmiş bir insandır. 1971 senesinde, Kubbealtı Cemiyeti'nin Türk dili üzerinde çalışmalar yapmak gâye-si ile neşrine karar verdiği Misallî Büyük Türkçe Sözlük'ün hazırlan-ması işini kendine hizmet edinmiş ve bunu 34 yıl aralıksız sürdür-müştür.

İlhan Ayverdi, "Halka hizmetin, Hakk'a hizmet olduğu" şuûru-nu kendisine hayat gâyesi yapan bir müstesnâ insandır.

Bir fânî olan İlhan Ayverdi'yi farklı kılan nedir? Hiçbir şeyi Hakk'tan ayrı görmeyen, teslimiyetini eksiksiz yaşayan İlhan Ay-verdi, konuşmamızın başında ifâde etmeye çalıştığımız, "ölmeden evvel ölenlerden", nefis putunu kırmış bir insan-ı kâmildir. O, ken-dini bilmek irâdesine sâhip gönül mücâhidlerindendir.

İlhan Ayverdi, kültür hayatımıza yaptığı büyük hizmet ile bir-likte, ancak, onun da üstünde, mânevî şahsiyeti ve dünyâsı ile ele alınması îcap eden, unutulmazların ön safında yer alacak seçilmiş-lerden bir seçilmiştir.

O'nun hizmetlerinin ve şahsiyet yapısının arkasında bu irâde, aşk ve sevk unsuru vardır. O'nu farklı kılan da budur!...

Ken'an Rifâî'nin ve Sâmiha Ayverdi'nin önce talebesi, bilâhâre hayr-

ül halefî olan; Sâmiha Anne'nin "Ezelden ebede izzetlenmiş..."¹⁵ diye övgüye lâyık bulunduğu İlhan Ayverdi, hayat hikâyesini şöyle özetler:

"On sekiz yaşından itibaren ömrünü mürebbî Ken'an Büyükak-soy'un yolunda sırasıyla Mehmet Örtenoğlu, Sâmiha Ayverdi ve Ekrem Hakkı Ayverdi gibi seçkin büyüklerle yaşamıştır. Bir hizmet aşkı ve gayret varsa hepsi onlardandır. Gerekli ölçüde muvaffak ve semereli olamamışsa sâdece bu kendisine âittir. Affola!..."¹⁶

Gönlünün mürşid-i kâmiline bağlılığını:

"İnsan oğlunun ezel ve ebed arasındaki mâcerasında, bunları yaşarken de etrafına hikmetler sergilediğine idrâkimiz ölçüsünde şehâdet edebildiğimiz büyük ve müstesnâ insan, yaşadığı her mer-haleden bizlere nişan veren, hikmetler özetleyen Ken'an Rifâî Haz-retleri, hayat yolumun seninle kesişmesi, yaşadığım en büyük bahtı-yarlıktır..."¹⁷ sözleri ile ifade eder.

Mürşidi Ken'an Rifâî'nin:

"Sen, yalnız kendin, kendi zevkin için değil, umûmun menfaati için olmalısın. Eğer yalnız kendini düşünecek olursan, bu takdirde nefsin için yaşamış olursun..."¹⁸ ve hayr-ül- halefî olduğu Sâmiha Ayverdi'nin; "Her insan, sâdece kendi kendisine karşı değil, kitleye karşı mes'ûl ve vazîfelidir..."¹⁹; "Şahsını bir kitle fedâisi kabul etmiş olanlar için bu vazîfe ve mes'ûliyet hissinin hudûdu yoktur..."²⁰ söz-lerini, kendisine hareket noktası yapmış, hayâtının varlık sebebi bilmiştir.

İlhan Ayverdi, ihlâslı, imânlı, hamiyetli bir âbide şahsiyettir. Ancak, burada önemli olan, O'nun tek tek sayabileceğimiz vasıfları değil, bu güzel vasıfların birbiri ile anlaşmasıyla şekillenmiş bir şah-siyet yapısının karşımıza çıktığıdır. O, yaşadığı güzellikleri, içinde bulunduğu çevresine de taşımış insandır.

O'nun aşk ve imân zırhı ile sağlama alınmış şahsiyet binâsında, kafasında ve gönlünde taşıdığı tefekkür ve duygu yükü, birbirini çok uyumlu bir şekilde tamamlamış bir mânevî bütünlük arz eder.

İlhan Ayverdi'nin hayâtı, her dâim Allah dostluğu ile yaşanmış bir hayâtın hikâyesidir. Sözlerimizin başında, İlhan Ayverdi kimdir? diye sormuştuk... cevâbı buradadır. O, sâhip olduğu emânetin şuû-runda, Hakk'ın rızâsını hayâtının gâyesi bilmiş, sabrı, gayretleri, hizmetleri, güzel ahlâkı ve örnek yaşayışı ile bunu ortaya koymuş bir insan-ı kâmil, bir kitle fedâisi, Sâmiha Ayverdi'nin ifâdesi ile 'Bir İhlâs Âbidesi'dir!... Bize göre de, Sâmiha Ayverdi'nin ruh ikizi; O'n-daki güzelliklerin aynasıdır. İlhan

¹⁵ Ah Tuna Vah Tuna adlı kitabına yazdığı ithaf kaydı. bkz: Bir İhlâs Âbidesi İlhan Ayverdi. Derleyen, Notlar İlâve Eden ve Neşre Hazırlayan: İsmet Binark, Ankara 2006, s.126.

¹⁶ Takdim, Kubbealtı Lugatı, İstanbul 2005, s. VII.

¹⁷ Dost Kapısı, Ezel ve Ebed Arasında Ken'an Rifâî Büyükaksoy. Derleyen, notlar İlâve eden ve neşre hazırlayan: İsmet Binark, İstanbul 2005, s.12-13.

¹⁸ Sohbetler, a.g.e., s.110,

¹⁹ Sâmiha Ayverdi'nin Mektupları. a.g.e., s.135.

²⁰ a.g.e., s.135.

Ayverdi'yi farklı kılan bu hüviyetidir...
Konuşmamızın bir başka alt başlığı:

İlhan Ayverdi'den Nakiller

O'nun sesine kulak vermek, sâhip olduğu mânevî güzellikleri birlikte paylaşmak, bizler için kaçınılmaz bir mes'ûliyetdir. Ondan yapacağımız nakillerle, gönül susuzluğumuzu birlikte giderelim...

Buyuruyor ki:

“Kurtuluş, îmânın yol gösterdiği akıldadır.”

“Edep insanın her hâlinde olmalıdır.”

“Hazret-i Peygamber, ‘Güleryüz sadakadır’ buyuruyorlar. Sa-daka verecek gücün yoksa, insanlara iyi davran, güler yüzlü dav-ran... Davranışınla, şefkat ve sevginle bir gönül ihyâ edebilirsin...”

“Zâhirdeki güzel edep, bâtındaki güzel edebın aynasıdır. Kalp mâmur olur, ruh terbiye görür ve zihin eğitilirse, bunun tesirleri dışta tezâhür eder.

Zâhirî edep namaz, oruç, hac, zekât vb. şeylerdir. Bâtınî edep de insanın hayvan sıfatlarından kurtulması, dilinden kimsenin rencide olmaması ve kalbinin hile, fesat ve kötülüklerden arınmış olarak, Allâh'ın cemâlini seyretmesidir.

Bâtınî edep, Cenâb-ı Hakk'ın tasarrufunu abes görmemektir...

İşte tasavvuf ehli bunlara derler. Tasavvuf demek, edep demek-tir. Edep ise göz ile Hak'tan başka bir şey görmemek... Allah'ın buy-ruğunu tutmak, nehyettiğinden kaçmaktır. Bunların kendisinde yer ettiği kimse şüphesiz adâletten ayrılamaz, kimsenin kalbini kıramaz, hâsılı Allah'ın hoşnutsuzluğuna sebep olacak işlerde bulunmaz.”

Bir başka sohbetlerinde de diyorlar ki:

“Vahdet noktasından bakınca aynı nurdanız, aynı kaynaktan, aynı mânâdanız... Farklılıklar, ayrılıklar, madde âleminin îcâbıdır. Onlara takılıp kalırsak yolumuz uzar. Hak yolunun yolcuları isek, dünya çalılığına takılmamamız gerek... Dedi, yaptı, bizden ırak olsun... Ben kendi kardeşim ile sulh-ü sükûn hâlinde olamazsam, âlem ile nasıl dostluk kurabilirim?..”

“Hz. Muhammed insanları islâmiyete yakalarından değil, gönüllerinden çekti...”

“Bugün dedikodunun, edep dışı davranışların, zulmün ve haksızlıkların alıp yürüdüğü bu dünyâda huzur ve saâdet bulabilmek, ancak ve ancak Resûlullah ve insan-ı kâmilin yoluna uymakla mümkündür.”

“Kusura bakma derler... Biz de deriz ki: Allah'tan, Peygamber'-den ve O'nun vârislerinden gayri kusursuz hiçbir şey ve hiçbir kim-se yoktur...”

“Kulun dünya için çalışması, ona eşi bulunmaz bir bağış olan bu hayâtı lûtfeden Cenâb-ı Hakk'a karşı sorumluluğunun şükür borcudur.

Yarın ölecek gibi âhret için çalışmaya gelince, bu kulun yaratı-cısının huzûruna, ona lâîk olarak yüz akı ile çıkması, Allâh'ın iste-diği kul olması için boyanması gereken vasıflara sâhip olma çabasıdır.”

“Ey kul, toprak altında elini kaldıramazsın; bugün imkân elinde iken kaldır ve Hakk'a niyâzda bulun!..

Efendim, cümlemizi bu hesaplaşmadan yüzümüzün akı ile çı-karsın. Âmin!..”

Konuşmamızın son altbaşlığı:

İlhan Ayverdi’nin Tâkipçilerinin Mes’ûliyetleri

İlhan Ayverdi;

“Müstesnâ kimselere yakın olma nasîbinin, insana, bu nasîbin bedelini ödeme mes’ûliyetini de yüklediği...” söylemektedir.²¹

Hiç şüphesiz yok ki, bu konuşmamızda isimlerini zikrettiğimiz, kendilerinden nakil ve iktibaslar yaptığımız Allah dostlarına olan bağlılık ve muhabbetimizin ifâdesi ve tezâhürü, sözde değil; kendi mânâmızı güzelliklerle tezyîn etme ve toplumda üstün sıfatlı örnek insanlar olma yolundaki gayretlerimizin yanı sıra; kolektif bir şuûr-la memleket meselelerine sâhip çıkmak, hizmet yarışında olmak... Ben de... bizde varız... demek mes’ûliyetini hayâta geçirmek şeklin-de olmalıdır.

Sâmiha Ayverdi diyor ki:

“Mes’eleli olmaya mecburuz. Bakmayın bu kadar mes’elesiz insanlar, yâhut da yanlış mes’eleleri mes’ele yapan kimseler var... Bir dâvâmız olacak. O dâvâ sizi nereye götürürse oraya gitmeye mecbursunuz. Ama genç, ama yaşlı. Son nefese kadar bu böyle de-vam etmeye mecburdur.”²²

İlhan Ayverdi;

“Dildeki dâvâya, elde hüccet isterler....” diyor.²³

Bizlere düşen, hayâtı bir mukaddes vazîfenin emâneti bilip, yaşadığımız vatan coğrafyasını, insanımızı, bizi biz yapan millî ve mâ-nevî zenginliklerimizi ve o emânetin değerleri olarak görmek, bu şuûr ile ve Allah’a kul olmanın ve halka hizmetin Hakk’a hizmet olduğu idrâkiyle yaşamaktır. Bu üstün sıfat ve güzelliklerin insanı olmayı Cenâb-ı Hak bizlere nasip etsin!..

Biliyoruz ki, burada söylemeye çalıştıklarımız sizler için yeni şeyler değildir... Bir anlamda, mâlûmu îlâmdan öteye geçemez!.. Ama yine biliyoruz ki, güzel olanı tekrarlamak da güzeldir...

İlhan Ayverdi, bir sohbetlerinde diyorlar ki:

“Söylenmemiş söz mü var,

Yaşanmamış güz mü var? derler...

Yok elbette yok, lâkin söylenmiş sözlerdeki hikmete tâlip olmak var. İşte bizler bu maksatla berâberiz...”

Bu kardeşiniz, ‘Dost ve ‘Rahmet’ kapısının mânâ önderlerinin, Allah dostlarının; gönül karanlıklarımızı aydınlatan hikmetlerini, hakikat sırlarını... susuz kalmış gönüllere duyurmak vazîfe ve mes’ûliyeti ile ve yalnızca bir nâkil olarak huzûrunuzda bulunmak-tadır... Hepsi o kadar!...

İlhan Ayverdi, dostlarının mânevî gölgesinde mutlak olanla bu-

²¹ Takdim, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Yıl: 22, Sayı: 2-3, 1993, s.5.

²² Sâmiha Ayverdi’nin Sohbetlerinden. (Panel, 30 Haziran 1994), İstanbul, 1997, s.17.

²³ İsmet Binark: Bir İhlâs Âbidesi İlhan Ayverdi. Ankara, 2006, s.71.

luşmuş, Cemâl'e kavuşmuştur...

O bugün, olduğu gibi, yarın da gönül penceremizde sönmeyen bir ışıık olarak kalacaktır.

'Rahmet Kapısı' nasîplileri, bugün olduğu gibi, yarınlarda da hep olacaktır... Yeterki Sâmiha Annemizin buyurdukları gibi: "Kütle-i vâ-hide" içinde olalım!.. İlhan Ablamızın da duâsı bu değil miydi?.. Ne diyorlardı?.. "...aman birlik, aman berâberlik ve daha çok hizmet..."

Hakk'a yürüyenler, şâirin mısraları ile, geride kalanlara şöyle seslenir:

Bu dünyâdan gider olduk,
Kalanlara selâm olsun!...
Bizim için hayır duâ
Kılanlara selâm olsun!.."

İlhan Ayverdi'nin aziz dostları...

Sizleri, merhumenin rûhu için ve kâffe-i ehl-i îmân ervâhı için, bir Fâtiha okumaya dâvet ediyorum.

Yâ Rabbi!.. Bizlere de meded eyle... kerem eyle... Tövbelerimizi kabûl eyle... Bizlere Kur'ân ahlâkı ile yaşamayı nasîb et!... Duâları-mızı ind-i ilâhinde makbûl eyle... Hakk'a kanat açanlar kâfilesinden olalım inşaallah!..

Rızâen lillâhi teâlâ, el-fâtiha!...

Bir Model Şahsiyet: İlhan Ayverdi

E. Seval Yardım

Didâr-ı Kibriyâ'yı kemâliyle gösteren
Şeydâ gönülden özge bir âyine bilmedik

2 009 yılı sonbaharı, takvimde 1k1 yaprağa, 1k1
mim koydu. Dönüş kavsini ilk alan Ergun
Göze idi. Kısa bir süre sonra ise İlhan

Ayverdi'yi cemâle uğurladık.

İlhan Ayverdi ile İstanbul'a geldiğim 1991 yılında tanışmıştım. İlk görüşmemizde neler konuştuğumuzu hiç hatırlayamıyorum. Ba-na o günden kalan bir tek cümledir: "Baba himmet, amma önce oğul hizmet". O zamanlarda, "kâmus nâmustur" sözü mûcibince Türkçe'ye, millî hâfizaya hizmet etmek için günler ve geceler boyu çalıştığını bilmiyordum.

Ergun Göze'nin Gözümler ve Gönülleri Tanıdıkları kitabını da yi-ne İstanbul'a ilk geldiğim, üniversitenin birinci sınıfına yeni başladı-ğım dönemde okumuştum. Kimler yoktu ki orada... En başta Hz. Peygamber ve Çehârîyâr-ı Güzin. Sonrasında Akşemseddin'den Nasreddin Hoca'ya; Turgut Reis'ten Kâtip Çelebi'ye; Kâzım Karabe-kir'den Yahyâ Kemal'e; Madame Curie'den İkbâl'e; Mâhir İz'den Fethi Gemuhluoğlu'na kimler kimler... Çeşitli vesîlelerle adını duy-duğumuz isimleri, farklı bir gözden, Ergun Göze'den okumak bizim için çok yetiştirici olmuştu. Bu kitabı yıllar sonra geçtiğimiz günler-de yeniden gözden geçirdim. Ergun Göze, Sâmîha Ayverdi'den bahsettiği bölümde şu cümleleri yazmıştı: "Onun uzun ve bereketli ömründe (Allah müzdâd etsin) verdiği eserleri saymak zordur. Ve bu sütunu aşar... Amma onun asıl başka eserleri vardır. Bunlar ye-tiştirip, okutup, büyütüp millete hediye ettiği insanlardır... Amma bana sorarsanız onun en büyük eseri canlı ve cansız o kıymetli eser-leri borçlu olduğumuz bu büyük kadındır, kendisidir. Amma o bu hususta başka bir şey söyler:

-Neyim varsa Efendime borçluyum... "Efendim" dediği Ken'an Rifâi'dir"²⁴

"Millete insan hediye etmek", mânâsı ne derin bir söz. İçinde millîlik var, irfan var, adanmışlık var, yetişmek var, yetiştirmek var. İlhan Ayverdi bu hususta Ergun Göze ile aynı fikirdedir ve şu cüm-leleri yazmaktadır:

"İlk eseri 1938 senesinde çıkmış. Yıllarca süren velûd yazı hayâ-tı boyunca bu eserlerin sayısı konferans, makâle, röportaj ve mek-tupların da eklenmesiyle bir külliyyat teşkil edecek kadar çoğalmış-tır. Bana da kırka

²⁴ Ergun Göze, Gözümler ve Gönülleri Tanıdıkları, Boğaziçi Yay., 1. baskı, İst., 1989, s. 264.

yaklaşan eserin içinden en mükemmel bulduğun hangisidir deseler, “kendisidir” derdim. Çünkü O, kendisine bir Tanrı bağıışı olan cevherini Ken’an Rifâi gibi bir mürşidin yolunda bir kuyumcu titizliğiyle işleyerek müstesnâ bir şahsiyet yapısına erişmiş olan insandı. Hayâtını halka ve etrâfindakilere Hakk yolunu göstermeye adanmıştı. Bir mutasavvıf olan Sâmiha Ayverdi, tasavvu-fu “Yaşayan Felsefe” diye târif ederdi.

Onun için yazdığı, söylediği bütün güzellikleri evvelâ kendisi yaşadı ve yaşayacaklara örnek oldu.

Cemiyetler örnek insanlara göre şekillenirler. Meselâ Hz. Mev-lânâ zamânının örnek şahsiyeti idi. İnsanlar böyle bir örneğe benze-mek, onun gibi olmak yarışına girince toplumun seviyesi de o dere-ce yükselir. Nermin Pekin Hanımefendi’nin tâbiriyle bir “Ayverdi Mektebi” vardı. Bu mektepten yetişenlerin pek çoğu bugün cemi-yette söz sâhibidirler. Ancak bu aysbergin görünen kısmı gibidir. Su altındaki çok büyük görünmez kütlelerin ise geleceğin ümidi olduğu-na inanmaktayım. İşte Sâmiha Ayverdi’nin de sâhip olduğu müstes-nâ değerlerle yoğrulmuş şahsiyeti, eserlerinden feyz almak bahtı-yarlığına erenler için örnek olmuştur. Kapisına varan herkese ondan geçen bir güzellik vardır.”²⁵

Bu ifâdeler de göstermektedir ki, Sâmiha Ayverdi, yetiştirdiği insanlar için, hem “yirminci asrın ışığında bir müslüman”, hem de “Türk târihindeki Osmanlı asırlarının zirveye ulaştırdığı medeniye-tin temsilcisi” olan bir “model şahsiyeti”. “Model şahsiyet” kavra-mının en açık ve güzel îzahlarından birini Prof. Dr. Ali Yardım’ın Peygamberimizin Şemâili kitabında buluyoruz: “İnsan kendisini şekil-lendirebilmesi için mutlaka bir örneğe muhtaçtır. Kendi kendine şekillenmeye çalışan insanların nasıl bir şekil alacağını, daha doğru-su, bir şekil alıp almayacağını kestirmek zordur.

Ne var ki, herkes kendi çapında ve kapasitesi ölçüsünde şekille-nip bir şey olma durumundadır. İşte herkesin bir şey olmaya çalışır-ken kendisine örnek edineceği bir modelin bulunması gerekmekte-dir. Bu örnek alınacak şahıs Kur’ân dilinde “üsve” kelimesiyle ifâde edilmiştir. Farsçası “pişvâ”; Fransızca karşılığı “model, prototip”tir. Klasik Türkçe’de “muktedâ, numûne-i imtisâl”; yaşayan Türkçe-mizde ise “örnek, nümûne” kelimeleri “üsve” kavramını karşıla-maktadır. Ayrıca dilimizdeki mürşit, rehber, önder, usta gibi deyim-ler de –derece derece– bu “üsve” kavramlarının şümûlüne girmektedir.”²⁶

“Model şahsiyet” kavramının iki cephesi vardır. Birincisi model şahsiyeti bulmak, ikincisi, o şahsiyeti model alıp kendi sınırları dâi-resinde şekillenmek, kendi modelini kurmak. Bunu bir başka örnek insanın Yûnus Emre’nin hayâtı üzerinden ifâde etmeye çalışalım.

Yûnus Emre’nin Tabduk Emre’yi buluşu model şahsiyeti bulma

²⁵ İsmet Binark, Bir İhlâs Âbidesi İlhan Ayverdi, Altay Kültür, Sanat ve Eğitim Vakfı Yayın-ları, Ankara, 2006, s. 45.

²⁶ Ali Yardım, Peygamberimizin Şemâili, Damla Yayınevi, 8. baskı, İstanbul, 2009, s. 11.

hikâyesidir. Hacı Bektâş-ı Velî ile arasında geçen “himmet-buğday pazarlığı” –buna madde ile mânâ arasında tercihte bulunma âni da denilebilir– çok önemlidir. Netîcede buğdayı almıştır. Ya yolda uyanmasaydı, akli başına gelmeseydi bugün aşkının sıcaklığı yüz-yılları aşır gelen bir Yûnus Emre’den bahsedebilir miydik?

Bu büyük dervişin menkıbevî hayâtına âit başka bir tablo da, örnek şahsiyeti model alıp kendi sınırları dâiresinde şekillenmeye dâirdir. Çiçek toplama menkıbesi... Tabduk Emre bir gün talebele-rinden kendisi için çiçek toplamalarını ister. Bütün dervişler en gü-zel çiçekleri toplarlar. Sâdece Yûnus Emre en ölmüş çiçeği getirip bütün çiçeklerin Allah’ı zikrettiğini, bu sebeple de kıyıp toplayama-dığını söyler. Elbet herkes Tabduk’un dervişidir, herkes en samîmî duyguları ile hizmet yolundadır, ama bir kişi o ilâhî sesi duyabil-miştir. İşte model şahsiyet olabilen de zâten odur.

Ayverdi Mektebi’nin yetiştirdiği model şahsiyet, İlhan Ayver-di’nin bizzat kendisidir. İlhan Ayverdi’nin hayâtına bakıldığında görülecektir ki, herkes kendi çapında ve kapasitesi ölçüsünde şekil-lenip bir şey olma durumunda çiçekleri toplarken, o ilâhî sesi işiten ve ölmeye yüz tutmuş bir çiçekle geri dönen odur. O, hem kendisi-nin hem de Ergun Göze’nin dile getirdiği büyük eserden yâni Sâmiha Ayverdi’nin “kendisinden” feyz almaya başlamadan evvel Mehmet Örtenoğlu’nun “çırağı”²⁷ olmuştur. Yazdığı Misalli Büyük Türkçe Sözlük’ün takdiminde “Bu satırların yazarı, halka yapılan hizmetin Hakk’a yapılan hizmet olduğunun şuûruna varmış olanların ve eserlerinin kendilerine değil yaptırana âit olduğunu bilen, kendilerini yapılması murat edilen için sâdece âlet ve vâsita olarak görenlerin çırağıdır.

On sekiz yaşından itibaren ömrünü büyük mürebbî Ken’an Büyükkaksoy’un yolunda sırasıyla Mehmet Örtenoğlu, Sâmiha Ayverdi ve Ekrem Hakkı Ayverdi gibi seçkin büyüklerle yaşamıştır. Bir hiz-met aşkı ve gayret varsa hepsi onlardandır”²⁸ demektedir.

İlhan Ayverdi’nin geçirdiği serencâmı en güzel anlatan yine Sâmiha Ayverdi’dir. Hâtîrâlarla Başbaşa kitabında henüz hayat yolunun başında üniversite tahsili için İstanbul’a gelmiş bir genç hanım olan İlhan Ayverdi hakkında şu cümleler yazılmıştır:

“Mehmet Dede artık orta yaşa gelmişti. Günlerden bir gün çalıştığı dâirede kendisine yardımcı olarak bir memur verilmişti. Bu genç ve güzel bir kızdı. Hem Edebiyât Fakültesi’nde okuyor hem de asil ve güngörmüş bir âilenin kızı olmasına rağmen tahsilini bir çalışma hayâtıyla berâber yürütmek vazîyetinde bulunuyordu.

Bu tecrübesiz ve mâsum çocuk kendisini yüceliklere götürecek gerçek bilgiyi, içine girmiş olduğu bir devlet dâiresinin dört duvarı arasında bulacağını o zaman nereden ve nasıl bilebilirdi. Ne varki idrak etmesi uzun sürmedi.

....

²⁷ İlhan Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul, 2005, s. VII.

²⁸ A.g.e.

Mehmet Dede'nin genç kızdan kendi kendisinin mîmârı ve bu üstün seviyenin adamı olmasını istemesi yerinde idi. Zîra karşısın-daki insanın derûnî cevheri işlendikçe parlayan bir ezel imtiyazlısı olduğunu görüyordu.”

Sâmiha Ayverdi'nin Mehmet Dede²⁹ başlıklı bu yazısında, Meh-med Dede kadar anlatılan ve yüceltilen İlhan Ayverdi'dir. Bu hayat hikâyesinin, Yûnus Emre'nin Tabduk Emre'yi buluş ve model şahsi-yet oluş hikâyesinden özü itibâriyle farkı yoktur. Yazının içinden onun için kullanılan sıfatları alt alta yazarsak, burada başından beri ne demek istediğimiz daha vâzih bir şekilde ortaya çıkmış olacaktır. Yolun başındaki İlhan Ayverdi için söylenen, “Mânevî üslûp, nizam ve muvâzene bekleyen büyük bir istîdad” olduğudur. Mehmet De-de onu, “O rahmet kapısından aldıklarını aktaracak büyük bir alıcı” olarak görmekte ve “Dünyânın dört gözle beklediği örnek insan tipi-ni çizmesi ve cemiyete göz bebeği olması”nı beklemektedir. Sâmiha Ayverdi'ye göre bu haksız bir beklenti değildir. Çünkü o genç kız, “derûnî cevheri işlendikçe parlayacak bir ezel imtiyazlısı”dır.

Sâmiha Ayverdi yazının son paragrafına “O günün genç kızı, bu gün Mehmet Dede'nin nikâhını kıydığı evli bir hanımdır” cümlesi ile başlar. Yine Mehmet Dede'nin tavassutu ile gerçekleşen bu evlilik, âdeta bir sırlar ve ciltveler manzûmesidir. 1965 yılında vefât eden Mehmet Örtenoğlu, yetiştirdiği bu istîdâdi sanki, Ekrem Hak-kı Ayverdi'nin nikâhı, Sâmiha Ayverdi'nin de mânevî kanatları altı-na emânet etmiştir. İlhan Ayverdi'nin Sâmiha Ayverdi ile yakın teşrik-i mesâisi bu evlilikle başlar. Öyle bir noktaya gelir ki, Sâmiha Ayverdi, 1984 yılında Yeryüzünde Birkaç Adım kitabını “Ağabeyimin yâr-ı vefâdârı, hayâtım boyunca bu âcizi hoşnûd eden İlhan Ayver-di'ye, Allah'ım ondan da iki âlemde hoşnûd olur inşaallah” cümleleri ile, 1987 yılında Küplücedeki Köşk kitabını da “İlhancığım! Efendimin sonsuz nîmetleri içinde gene ondan verilmiş bir ihsân-ı ilâhîsin bu âcize.. Başka türlü düşünme”³⁰ ithâfıyla hediye eder.

Çok başarılı bir meslek hayâtı olan Ekrem Hakkı Ayverdi'nin özel hayâtı ise, sanki hep bu limana varmak için, dalgalı denizdeki bir gemi gibi geçmiştir. Bu noktada onu hep örnek bir eş olarak gö-rürüz.³¹ İlhan-Ekrem Hakkı Ayverdi çiftinin zürriyetlerinden bir ev-lâtları olmaz. Ama o evlilikten Türk milletinin târihine ismi altın harflerle yazılacak üç evlât doğar:

Türk mîmarlık târihinin şâheseri, Balkanlar'daki 17 bin küsur eserin mâhiyetini ortaya koyan Osmanlı Mîmârîsi Külliyyâtı³²; Türkiye'nin vakıf târihi adına öncü kuruluşlarından biri olan Kubbealtı Akade-misi Kültür ve

²⁹ Sâmiha Ayverdi, *Hâtıralarla Başbaşa*, Kubbealtı Neşriyâtı, İst. 1977, sf. 158-161.

³⁰ Yay. Haz. Aysel Yüksel, Zeynep Uluant, İlhan Ayverdi: Bir Hayat Bir Lugat, Kubbealtı Neşriyâtı, İstanbul, 2006, s. 22.

³¹ Haz. Zeynep-Sinan Uluant, *İthaflar Sâmiha Ayverdi'den Dostlarına*, Dostlarından Sâmiha Ayverdi'ye Kubbealtı Neşriyâtı, İstanbul, 2002, s. 5.

³² İlhan Ayverdi, “*Ekrem Hakkı Ayverdi'nin Ardından*”, *Türk Edebiyatı* (Ekrem Hakkı Ayverdi Özel Bölüm),(128), Haziran 1984, s. 62-63.

San'at Vakfı³³ ve Türk dilinin âbidevî lugatı Misallı Büyük Türkçe Sözlük.³⁴

76 yaşında Balkanlar'da dağ tepe mîmârî eser dolaşan Ekrem Hakkı Ayverdi'nin yanında elbette bir asistan ekibi vardır; ama onun asıl destekçisi eşidir. Hattâ bu eş aynı zamanda o zorlu yolla-rın şoförüdür. Sâmiha Ayverdi'nin fikrî idealizmini, Ekrem Hakkı Ayverdi'nin bütün mal varlığını vakfetmesiyle üç Ayverdi, Kubbe-altı'nı kurmuşlar, başkanlık vazîfesini de İlhan Ayverdi üstlenmiş-tir. Misallı Büyük Türkçe Sözlük ise onu Türkçe dünya üzerinde ko-nuşuldukça adı yâd edilecek bir isim hâline getirmiş, Türk dili târi-hinin ilk kadın lugatçisi yapmıştır. Ancak kendisi Ekrem Hakkı Ayverdi hakkında yazdığı “Veren El” başlıklı yazıda “Zâten mühim olan, yapılanların sayıp dökülmesi değil, yaptıklarının insanı hangi noktaya getirdiğidir” demektedir ve bu konuda Sâmiha Ayverdi'nin yukarıda söz edilen yazısının son paragrafı yeteri kadar açıktır: “Mevlâna gibi mürit” ve “içinde adâletin, ihlâsın, dürüstlüğün, fa-zîletin, mantık, muvâzene, hikmet ve irfânla, hâması-dînî bir vecdin dolup taşıdığı canlı bir âbide”.

Üç Ayverdi'den ikisi birçok sıfatlarının yanında “Son Osmanlı” sıfatıyla da mâruftu. İlhan Ayverdi ise neredeyse Türkiye Cumhûri-yeti ile berâber büyümüştür. Küçük yaşlarında tedâvi için Viyana'da bulunan babasına gönderilen fotoğrafta o bir “Cumhûriyet Kızı”dır.³⁵

Sâmiha Ayverdi onun yetiştiği 1940'lı yılları adı geçen yazısın-da “Garp'la Şark arasında tercih yapmak tereddüdü içinde bocala-makta bulunulan, asırların arkasından gelen mânevî mirasları bir pula değişip yerlerine yabancı değer ve îtiyatlari tabîi ve mübah saymaya başlanan” bir devir olarak tavsif ediyordu. İşte, bu devrin içinden çıkıp gelen İlhan Ayverdi, bakılan cephelerine göre; hanım olarak, öğretmen olarak, bir mânâ öğrencisi olarak, eş olarak, önem-li bir âilenin gelini olarak, varlık sâhibi kimse olarak, müessese idâre eden bir başkan olarak, milletin değerlerine sâhip çıkan fert ola-rak, Türkçe'nin asırlar içindeki seyrini ortaya koymak için bir lugat yazma projesinin sâhibi, yürütücüsü bir yazar olarak, “Abla” ola-rak, “Anne” olarak, bugünün fertleri için bir “örnek şahsiyet”tir. Ayverdi Mektebi'nin yetiştirip millete hediye ettiği insanlar içinde, bir “model insan”dır. Âbide şahsiyet sâhibi bir insân-ı kâmil olarak, “güzelden ses getiren bir güzel, ulvîden haber veren bir ulvî” dir.³⁶

Bugünün Türkiye'si'nin gençleri, böyle bir örneğe benzemek, onun gibi olmak yarışına girince, toplumun seviyesi de o derece yükselecektir.

Aralık 2009, Fâtih

³³ İlhan Ayverdi, “Veren El”, Kubbealtı Akademi Mecmûası (Ekrem Hakkı Ayverdi Özel Sayısı), Yıl:13, Sayı: 3, Temmuz 1984, s. 83-87.

³⁴ İlhan Ayverdi, Misallı Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul, 2005.

³⁵ Yay. Haz. Aysel Yüksel, Zeynep Uluant, İlhan Ayverdi: Bir Hayat Bir Lugat, Kubbealtı Neşriyâtı, İstanbul, 2006, s. 14.

³⁶ İlhan Ayverdi, “Takdim”, Kubbealtı Akademi Mecmûası (Yazı Hayatının 50. Yılında Sâmiha Ayverdi Hâtıra Sayısı), Yıl: 17, Ekim 1988, sayı: 4, s. 2.

İlhan Ayverdi ve Büyük Türkçe Sözlük

Misalli

M. Nihat Malkoç

Güneşe ve Hayâta Tebessüm...

Doğumla başlar her şey... O iki hece-li sözcükle “merhaba” deriz hayâta... Gün ışığıyla ilk kez buluşur gözlerimiz... Hayâtın kepenkleri açılır o an... Herkes bir noktaday-ken siz sıfırdan dâhil olursunuz yaşama... Geriden gelseniz de tem-ponuzla nicelerini geçersiniz hayat yolculuğunda. Sonra bir koşu-dur sürer gider; kimi dimdik yürür, kimi tökezler. Bâzi yollar kader ağlarıyla örülse de kulun inisiyatifleri de vardır şüphesiz... İlhan Ayverdi’nin hayat yolculuğu da tam da böyle 24 Ekim 1926’da Ma-nisa’ya bağlı Akhisar’da başladı.

Mektep Yılları...

Ah hiç unutulur mu o ilk mektep yılları... İlk ayakkabı, ilk çan-ta, mürekkep kokulu ilk kitap... Okula ve okumaya dâir ilk izlenim-ler... İlk öğretmen, ilk arkadaş, daha nice ilkler... Zaman sanki bizi o müstesnâ dilimine çeker. İlhan Ayverdi için de unutulmazdı mek-tep yılları... İlk ve orta tahsilini doğduğu topraklar olan Akhisar’da tamamladı İlhan Hanım... Okullaşma yaygınlaşmamıştı o zaman-lar... O devirde Akhisar’da lise olmadığı için İzmir’deki Karataş Li-sesi’ne kaydoldu ve 1943 yazında lise diplomasını aldı. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bö-lümü’nü bitirdi.

İstanbul Üniversitesi yılları Ayverdi için unutulmaz yıllardır. Zîra orada Ahmet Kabaklı’yla kesişti yolları. Onunla aynı sınıfa düşmüşlerdi. Bu dostluk zamanla dayanışmaya dönüşerek ömür boyu sürdü onlar için... Yine Târik Buğra’nın ilk eşi Jâle Baysal da onun en samîmî sınıf arkadaşlarından biriydi. Bu okulda edebiyat profesörü Ali Nihad Tarlan, İsmâil Hikmet Ertaylan, Mehmet Kap-lan gibi çok kıymetli hocaların rahle-i tadrîsinden geçer; onlardan aldıklarıyla kendini iyice yetiştirir İlhan Ayverdi... Milli kültür, târih ve edebiyat şuurunu onlardan alır, bu değerleri gittikçe kimliğinin bir parçası hâline getirir. O minval üzere şekillendirir hayâtını. Mef-kûre ateşini o ilk kıvılcımlarla tutuşturur.

Öğretmenlik Yılları...

Okulunu bitirince dünyâlar onun olmuştu sanki. “Öğretmen” sıfatını kazanmıştı. Kendini daha bir güçlü hissediyordu. O artık Türk dili ve

edebiyâtı öğretmeniydi. Geleceğin Türkiye'sine yön vereceklerin zihin hamurunu yoğuracaktı mahâretli elleriyle. Hayâ-lini kurduğu mefkûreci nesli yetiştirecekti vazîfe yaptığı okullarda. Yerli kültürün kılavuzluğunda bizim değerlerimizle cilâlayacaktı pas tutmuş yürekleri. Heyecanlıydı bu yüzden... Bu şevk ve heye-can içerisinde sırasıyla Anarat Hiğutyun Ermeni Ortaokulu, Galata-saray Lisesi, Zoğrafyon Rum Lisesi (1951–55), Saint Joseph ve Saint Michel Fransız Liseleri ve Çapa Eğitim Enstitüsü'nde Türk dili ve edebiyâtı grubu dersleri öğretmenliği yaptı. Görev yaptığı okulların hepsinin de özel durumları ve hassâsiyetleri vardı. O da bu özel du-rumların farkında bir öğretmen olarak kısa zamanda gönüllere gir-mesini bildi.

Ekrem Hakkı Ayverdi'yle Bir Ömür Saâdet...

Evlilik, hayâtın dönüm noktalarından biridir herkes için... Dün-yâyı iki kişinin gözünde ve gönlünde birleştirmektir bir anlamda. Mutluluğa kement atmaktır çoğu insan için. Belki de hayâtın düze-ne konulmasıdır; bir mutluluk projesidir aynı zamanda. Yeni bir yo-la revan olmaktır. Evlilikteki seçiminiz geçiminize de birebir yansır, kolay değildir bu yüzden...

İlhan Hanım, Ekrem Hakkı Ayverdi ile 8 Ekim 1959 târihinde evlenmiştir. 33 yaşındadır o zaman... Bu alanda ülke standartları düşünüldüğünde geç başlamış bir evliliktir onunkisi... İlhan Hanım o zamâna kadar kendini yetiştirmekle geçirmiştir yıllarını. Yakın ve uzak çevresiyle paylaşmıştır entelektüel birikimini. Kendini öğret-menliğe ve kültür elçiliğine adanmıştır. Kitapların sihirli dünyâsına dalmıştır.

Geç evlense de aradığı mutluluğu yakalamıştır İlhan Hanım... Bu evlilik her ikisini de mutlu etmiştir. Zîra bu iki insan aynı dün-yâların insanlarıdır. Aynı kültür çeşmesinden gidermişlerdir susuz-luklarını. Zevkleri, öncelikleri ve hassâsiyetleri aynıdır. 24 Nisan 1984 târihinde Ekrem Hakkı Ayverdi'nin ebedî âleme irtihâliyle bu evliliğin dünya ayağı son bulmuştur. 25 yıl boyunca bütün güzellik-leri paylaşmışlar, nezâkette sınır tanımamışlardır. Birbirine kol ka-nat germişler, nefes aldıkça Türk kültürüne hizmet etmişlerdir.

Merhum Ekrem Hakkı Ayverdi Türk mîmarî kültürüne sevdâlı bir insandı. Onun bu sâhadaki eserleri emsalsizdir; her biri bir boş-luğu doldurmaktadır. İlhan Ayverdi, eşi yüksek mîmar Ekrem Hak-kı'nın dâima yanında olmuş, çalışmalarında ona desteğini esirgeme-miştir. Ekrem Hakkı Ayverdi'nin Osmanlı Mimarî Eserleri adlı dört ciltlik eserinin hazırlanmasında İlhan Hanım'ın katkısı da büyük olmuş, eşiyle birlikte yirmi yıl boyunca Anadolu ve Rumeli'yi karış karış gezmiştir. Bu ikili el ele, gönül gönüle vererek kültürümüze hizmet etmişlerdir. Bu dayanışma, kültürümüzün ve medeniyet âbi-delerimizin gün yüzüne çıkmasını sağlamıştır. Unutulmamalıdır ki o eserler bizim topraklarımızın tapusu hükmündedir.

Ölüm iki yüreği ayırmıştı. Bir elmanın yarısı kadar birbirine benzeyen ve uyum içinde olan parçalar uzak düşmüştü birbirinden. Ekrem Hakkı Bey'in ölümü İlhan Hanım'ı fazlasıyla sarsmıştır. Bu konuda en büyük desteği hocası ve görümcüsü olan Sâmîha Ayver-di'den görüyordu. O, hayâtındaki büyük boşluğu bir nebze de olsa dolduruyordu. Fakat eşinden dokuz yıl sonra 22 Mart 1993 günü de çok sevdiği dostu olan Sâmîha Ayverdi'yi kaybediyordu. Bunlar bir fâninin kolay kolay kaldırabileceği acılar değildi şüphesiz...

Her şeye rağmen hayat devam ediyordu. Ölenle ölünmezdi. Mücâdele ve hayâta tutunmaydı esas olan... Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı'nın çalışmalarına adanmıştı kendini. O, 1970 senesinde kurulan Kubbealtı Vakfı'nın ismini koyan kişiydi aynı zamanda. Bir umut fidesi olarak cemiyet hayâtına oturtulmuştu bu vakıf... Nasıl ki bir fidan su isterse, o da ilgi isterdi onu var edenler-den... İlhan Hanım bundan sonraki bütün vaktini ve mesâisini bu vakıf çalışmalarına ayırmıştı. Türk kültürüne ve Türk edebiyâtına hizmet yolunda gecesini gündüzüne katarak çalışıyordu.

Türkçeye Adanmış Bir Hayat...

Merhum İlhan Ayverdi, Türk milletini de, Türk devletini de, Türk dilini de çok sevmiş, ömrü boyunca bunların diri ve iri durma-sı için mücâdele vermiştir. O, ana dili olan Türkçeye âdeta bir ömür adanmıştır. Bu dil için yaşamış, bu dil için nefes almıştır. O, Türk ilim hayâtında kapsamlı bir sözlük hazırlayan ilk kadındır. Onun, milletine en büyük hediyesi 34 yılda tamamladığı Misalli Büyük Türkçe Sözlük adlı muhteşem eseri olmuştur.

Bir sözlüğe 35 yılını vermek, dile kolay... İlhan Ayverdi Hanım, 1970'te başlamıştı sözlük çalışmasına. Fakat işin bu kadar büyüyece-ğini ve uzayacağını o da hesap etmemişti doğrusu. Ancak yaptığı iş, geçirilebilecek nitelikte bir iş değildi. Tırnakla kuyu kazmak ka-dar zor ve hassas bir işti sözlük çalışması yapmak... Olağanüstü sa-bır ve gayret gerektirirdi. O da bütün zorluklara rağmen sabırla ça-lıştı ve bu dünyâdan göçmeden evvel Türk kültürüne ölmez bir eser kazandırdı. Allah ona en büyük eseri olan Misalli Büyük Türkçe Söz-lük'ü raflarda görmeyi nasip etti. O da bu mutluluğu tattıktan sonra bu dünya gurbetinden göçtü. Eserini tamamlama saâdeti ona yetti. Halk tâbiriyle söylemek gerekirse gözü açık gitmedi.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük...

Dünyânın en zor işlerinden biridir sözlük hazırlamak... Yıllarca bıkmadan, usanmadan fişlerle uğraşacaksın. Kelimelerin peşinde koşup duracaksın. Kolay hazırlanmamıştır Misalli Büyük Türkçe Söz-lük... Çok zor süreçlerden geçmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi hocalarıyla başlayan bu sözlük çalışması zamanla ilerle-meyince farklı

arayışlara girilmiştir. Başta katkıda bulunacağını söy-leyen çevreler somut çalışmalar yapmamışlardır. Netîcede iş İlhan Ayverdi'nin üzerinde kalmıştır. O da hayâtını bu işe vakfetmiştir.

Kubbealtı Lügatı olarak da bilinen Misalli Büyük Türkçe Sözlük 2005 yılında tamamlanarak kütüphanelerimizdeki yerini almıştır. Sözlük hazırlanırken 400 yazarın bine yakın eseri taranmıştır. İlhan Ayverdi, bir kuyumcu titizliğiyle hazırlamıştı eserini. 100 bin kelime ve deyim yer alıyor bu kıymetli eserde. İlhan Ayverdi'nin deyimiyle Türkiye Türkçesi'nin söz hazinesini kapsayan bu sözlükte yaşayan dilimizin kelimelerine, deyimlere, terimlere, yer yer mazmunlara, edebî mânâ-lara ve ansiklopedik açıklamalara, 13. yüzyıldan itibaren var olup halk ağzında yaşamış olan ve Arap harfleri ile yazılan eserlerde, vesikalar-da yer alan kelimelere, Türkçesi olduğu halde yaygınlaşan yabancı kelimelere, Türkçesi olmayan yabancı kelimelere de yer verilmiştir. 3549 sayfalık ve üç ciltlik bu eser Türkçemize bundan sonra dâima hizmet edecektir. Gençlerimiz en doğru bilgilere bu sözlükten ulaşabilecektir.

Merhum İlhan Ayverdi Misalli Büyük Türkçe Sözlük adlı eseriyle 2005 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından dil alanında “Yılın Yazarı” seçilmiştir. O, bu ödülü fazlasıyla hak ediyordu. Bu eserin her kitaplıkta muhakkak bulunması gerekir.

Hakkında Yazılanlar...

Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ün müellifi ve Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Başkanı İlhan Ayverdi, yaşadıkça değer bil-miş ve değer görmüş mümtaz bir Hanımefendi'ydî. Vefâlı olduğu ve değer bildiği için kendisinin de yaşarken değeri bilinmiştir. Yaşarken hakkında kitaplar yazılan sayılı insanlardan biridir kendi-si. Aysel Yüksel'le Zeynep Uluant baş başa verip İlhan Ayverdi'yle ilgili Bir Hayat Bir Lugat adlı eseri kaleme almışlardı. Onları yine İs-met Binark'ın İlhan Hanım'ı anlatan Bir İhlâs Âbidesi İlhan Ayverdi³⁷ isimli kitabı tâkip etmiştir. Keşke bu güzel örneklerin sayısı artsa ve insanların kıymeti yaşarken bilinse...

Ömrünün Son Deminde...

Merhum İlhan Ayverdi, tâbir câizse günümüzün Kaşgarlı Mahmud'uydu. Onun hazırladığı sözlük, bir sözlükten çok daha fazla-sıydı. Âdeta Türk dilinin envanterini çıkarmıştı bu zorlu çalışmasın-da. Ömrünün son deminde, Misalli Büyük Türkçe Sözlük adlı eseriyle Türk Dil Bayramı çerçevesinde 2008'de ‘Türk Diline Hizmet Ödü-lü’ne lâyık görülmüştü.

Ebedî İstirahatgâhında, Dostlarıyla Berâber...

Tasavvuf terbiyesiyle yetişmişti İlhan Ayverdi. Mehmet Örtengöğlü'nun vâsıtasıyla Sâmiha Ayverdi'yle tanışması İlhan Hanım'ın hayâtında dönüm noktası oldu. Daha sonra Kenan Rifâî'ye intisap etti. Hakkı Devrim'in tâbiriyle İlhan Hanım veliyullahtandı. O, bir fenâfillâh

yolcusuydu. O, eşi Ekrem Hakkı ve görümcesi Sâmiha Hanım gibi vakıf insandı.

Gidimli gelimli dünyâdır bu. Her fâni ölüm yolunun yolcusu-dur. Türkçenin en büyük sözlüğüne imzâ atmış olan İlhan Ayverdi, 06 Kasım 2009 târihinde çok sevdiği Rabbine ilticâ etti. Onun ömrü-nü verdiği sözlük öksüz kaldı. Türkçe bir sevdâlısını daha kaybetti. Merkez Efendi Câmii'nde kılınan cenâze namazının ardından mâne-vî rehberi Kenan Rifâî'nin ve gönül dostu, görümcesi Sâmiha Ayver-di'nin de kabrinin

Evvel gıden ahhâba selâm olsun erenler

Şevki Yok

Zeynep Uluant

Âlimin ölümü âlemin ölümü derler. İşte İl-han Ayverdi büyüğümüz de hem madde hem mânâ âleminde yeri doldurulamayacak bir boşluk bırakarak gö-çüverdi. Babam Ergun Göze ile birbirlerine duydukları derin muhab-bet ve saygının nişânesi midir bilinmez, vefatlarının kırkları karışarak ardarda öbür âleme geçiverdiler. Artık hayâtımda muhabbetleriyle birlikte bilgi birikimlerini de hissettiğim bu iki mühim ihsan yok. On-lar irfan meclislerini ebedî hayattaki aziz insanlarla birlikte sürdüre-cek, biz ise yalnızlığın her dakika artan ızırâbıyla mahzun ve öksüz yaşayacağız. Memleket iki kıymetli ve hizmet ehli evlâdını yitirdi. Ar-tık onlarsız yaşanacak meclislerin, sohbetlerin şevki yok.

Ekrem Hakkı Ayverdi'nin vefat ettiği gündü. Acı haberi kendi-sine ağlayarak verdiğim babamın beni teselli etmeye çalışarak “Ev-lâdım sana vasiyetim olsun ben öldüğümde sakın hayâtınızın akışı-nı değiştirerek üzülme-yin” dediğini hiçbir zaman unutmadım. Zîra ona göre ölüm tabîî bir hâdiseydi ve kulun Allah’a kavuşmasıydı. Son on senedir artık inkitâları oynadığını, beklediğinden çok yaşadığını ve kendisi için değil bizlere iyi bir dünya bırakmadığından dolayı üzüldüğünü söylüyordu. Ölüme çoktan hazırlıklıydı. Doğrusu ben de kendimi zihnen bu fikre hazırladığımı zannedi-yordum. Kendisi-ni bir saat gibi kısa bir zamanda ânîden kaybettiğimiz 12 Ekim saba-hına kadar... Son âna kadar aktif bir şekilde devam eden bir yazı ve fikir hayâtının bir anda duruvermesi, ondan gelen telefonların bir-denbire susuvermesi, her vesîleyle muhabbetini izhar ettiği dudak-ların kilitlenivermesi meğerse kolayına hazırlık yapılamayacak bir

durummuş. Zâten aylardır yatağa bağlı bir şekilde yaşayan İlhan Ayverdi'ye onun vefâtını hiç haber vermedik. Son görüşmemizde bana “Ergun Bey nasıl?” diye sorduğunda “iyi” diyerek geçiştiriver-miştim. Meğerse babam İlhan Hanım'ı karşılamaya gitmiş.

Biri Sivas'tan diğeri Akhisar'dan İstanbul'a üniversite tahsili yapmak üzere gelmiş bu iki insanı müşterek dâvâları yetmişli yıl-larda Sâmiha Ayverdi'nin meclisinde buluşturmuş ve Ekrem Hakkı Ayverdi'nin düzenlediği gezi ve pikniklerle pekişen bu dostluk ka-tılanların da hissedar olduğu fikir meclislerinde devam etmişti. He-nüz çocuklukla genç kızlık arasındaki bir dönemde olmama rağmen Ayverdilerin, bir sacayağını andıran o muhteşem berâberliği ve on-larla olduğumuz zamanlar konuşulanların hepsini anlamasam da son derece haz duyduğum ve mesut olduğum demlerdi. Hayâli cihan değer o zamanların aynı zamanda karakterimin şekillenmesi ve fikir hamûlemin oluşmasında çok payı vardır.

Gün gelip Göze ve Ayverdi âileleri akraba olunca dostluk bağı daha da bir perçinlenmiş oldu. Doğduğum âilede konuşulan mem-leket meseleleri, okunan kitaplar, prensipler Ayverdi âilesi ile müş-terekti ve bu benim için büyük bir nîmetti. Berâber oturduğumuz sofralar ve yaptığımız ziyâretler hep millî ve mânevî meselelerin ekseninde geçiyordu. Bu meselelerden biri de her taraftan tahribâta uğrayan güzel dilimizdi. Yetmişli yılların ortalarında İlhan Ayverdi o zamanın mühim dâimîlerini de etrâfına alarak Türkçemizin en bü-yük eksiklerinden biri olan misalli bir sözlük hazırlamak üzere kol-ları sıvadı. Fakat bu çetin ve yaman bir işti. Hocaların işi çoktu. Bir kısmı da erkenden göçünce bu iş İlhan Hanım'ın omuzlarına kaldı. 1984 de en büyük desteklerinden biri olan hayat arkadaşı Ekrem Hakkı Ayverdi'yi, 1993 de ise görüncesi ve büyüğü Sâmiha Ayver-di'yi kaybedince yükü daha da ağırlaştı. Sacayağı bozulmuştu. Mü-him sağlık problemlerine rağmen canını dişine takarak ekibinin de yardımıyla 2005 yılında sözlüğü bitirdi. Misalli Büyük Türkçe Sözlük Türkçeye kazandırılmıştı. 17 Kasım 2005 yılında Tercüman'daki ya-zısında babam bu eser için şöyle yazacaktı: “Pazartesi günü Topka-pı Sarayı'nın portreler salonunda ‘emsalli lugat’ diye bir vakitler alay edilen bu eserin tanıtımı, Osmanlı hâkanlarının portrelerinden sızan takdîrî bakışlar altında takdim edilirken geçen otuz dört se-neyi ve gidenleri düşündüm rahmetle. Bayrağı otuz dört sene taşı-maktan yılmayan ve hedefine ulaştıran İlhan Ayverdi'yi hayırla an-dım. Gidenlerin ardından eserin tamamlanması için yıllarını veren İlhan Ayverdi, koşuyu kazandıktan sonra bitap kalan koşucu gibi yataktaydı ve merâsime gelememişti. Lugatın tanıtım filminde ‘Ten-kit edilemeyecek tek kitap Kur'an, tek insan Hazreti Peygamberdir. Elbette bu kitabın da kusuru vardır. İnşallah daha iyisini yaparlar’ diyordu. Kendisine otuz dört senenin toplamı olan bu eserin basıl-mış hasta yatağında verilince de ‘Ahmet Hamdi Tanpınar Murâdi-ye sabrın acı meyvesi diyor, bu eser de benim otuz dört senelik sab-rımın acı meyvesi’ dediğini Sinan Uluant açış konuşmasında nakletti.

Telefonda kendisini tebrik ederken ‘acı değil sabrın tatlı meyve-si’ dedim. Dedim ama sonra düşündüm ve anladım ki hem tatlı ve hem acı.

Kendisini otuz dört sene işgal edip hasta edecek kadar acı, ama milleti için de dört yüz klasik eser, bin yazardan faydalanılarak hazırlanan yüz bin ana maddelik üç ciltlik muhteşem bir lügatın he-diyesinden tatlı ne olabilir?”

Bu iki mühim entelektüel, sonsuzluk âlemine göçerken arkala-rında bir muazzam lügat ve binlerce makâle bıraktılar. Nesiller uzun müddet bu eserlerden besleneceklerdir. Fakat onları bilene bilmeyene tanıtacak en iyi cümleler şüphesiz aziz büyüğümüz Sâ-miha Ayverdi’nin şu ifâdeleridir: “Ergun Göze demek ne mutlu ona ki vatan ve îman için sînesini siper etmeyi ibâdet sayacak cesur dost demek” ve “ İlhan Ayverdi! Efendim seni bu câmiânın akl-ı selîmi olmakta, sağlıklı ve hayırlı uzun ömürlerle dâim ve kâim eylesin.”

Evet ekim ve kasım ayları Kubbealtı câmiâsı için tam mânâsıyla bir yaprak dökümü oldu. Babam Ergun Göze Bâbîâlî’nin eğilip bü-külmeyen, doğru bildiğinden tâviz vermeyen sâbit kadem bir kale-mi, İlhan Ayverdi ise akl-ı selîmi, uzlaştırmacı tavrı, sabrı ve fedâkârlı-ğı ile örnek bir Müslüman Türk hanımefendisiydi. Yerleri kolayına dolmayacak bu iki kadîm dost, arkalarında kalabalık bir seven gru-bu ve emsalsiz eserler bırakarak sonsuzluk âlemine göçtüler. Me-kânları cennet olsun.

Güler Zere mi Ergun Göze mi

Yavuz Bülent Bâkiler

Ziyâ Gökâlp'in çok doğru bir tespiti hep aklımdadır. Gökâlp meâlen diyor ki: "Bir cemiyetin aydınları ve halkı, zaman zaman kendi kültür köklerinden kopmaya başlarlar. Yâni halkın veya aydınların dillerinde, dinlerin-de târih şuurlarında, geleneklerinde göreneklerinde, vatan ve millet anlayışlarında çözümler başlar. Bu, tehlikeli bir başlangıçtır. Eğer çözülme halk arasında görülürse bunu, ülkenin aydınları önlemeye çalışırlar. Çeşitli vâsıtalardan istifâde ederek halkı uyarırlar. Eğer millî değerlerden, yâni kültür temellerinden uzaklaşma, ülkenin aydınları arasında ortaya çıkarsa, felâket çok daha büyük olur. Çünkü halk, aydınları eğitemez. Esâsen aydınlar, halktan uzaklaştıkları için, aşağıdan yapılan tenkitlere kulak asmazlar, aldırılmazlar. Böyle-ce, milletin, büyük buhranlarla, çöküntülerle karşı karşıya kalması-na sebep olurlar!"

Bu çok önemli tespiti, burada, iki olayı ele alarak dikkâtinize sunmak istiyorum. Bu iki olaydan biri, müebbet hapse mahkûm olan DHKP-C üyesi Güler Zere'nin, Cumhurbaşkanımız tarafından affedilmesidir. Ötekisi çok değerli kalemlerimizden fikir adamları-mızdan Ergun Göze'nin rahmet-i rahmâna kavuşmasıdır. Kimdir Güler Zere? Kimdir Ergun Göze?

Güler Zere, Elazığ ilimizin, merkez ilçesine bağlı Körpe Köyü'n-de 1972 yılında doğmuş. 20 yaşında, yasa dışı, marksist leninist bir terör örgütünün faal üyeleri arasına katılmış. Eline kalem ve kitap yerine kalaşnikof almış. 1993 yılında Tunceli'nin Çemişkezek ilçe-sinde 2 kişinin öldürülmesinde, 1 kişinin şehid edilmesinde aslî fâil olmuş. Arkasından Hozat ilçesinde hem askerî konvoyu, hem de jandarma karakoluna kurşun yağdırmış. Güler Zere vurdukça şevke gelmiş. 1994 yılında Tunceli'nin Pertek ilçesinde 3 askerimizin şehid edilmesinde, 7 vatandaşımızın öldürülmesinde silah kullanmış. Ay-rıca Ulukaya Köyümüzü yakanlarla birlikte olmuş. Bıkmamış, usan-mamış, yorulmamış, 1 vatandaşımızın öldürülmesinde, 5 kişinin kaçırılmasında, Hozat jandarma komutanlığının taranmasında, er-kek arkadaşlarından bir adım geride kalmamış. Yâni Güler Zere, kendi dâvâsının gözü kara militanlarından biri. Eli kalem yerine hep silah tutmuş. 14 vatandaşımızın kanına girenlerle, 14 yuva yıkanlarla hep omuz omuza olmuş. Bu eylemlerinden dolayı, Malatya 2 Numaralı Devlet Güvenlik Mahkemesi, Güler Zere'yi müebbet ağır hapisle cezâlandırdı. Güler Zere, cezâsını Elbistan Cezâevinde çekerken ağız kanseri olmuş. Onun dışarıda kalan arkadaşları Ze-re'ye büyük bir cesâretle sâhip çıktılar. Adli Tıp Kurumu önünde oturma eylemleri

yaptılar. Kurumu, rapor yazmakta geciktiği için suçladılar. Durumu, Cumhurbaşkanlığı makamına kadar taşıdılar. Böylece Sayın Cumhurbaşkanımızın, 6 Kasım 2009 târihinde Güler Zere'yi affetmesini sağladılar.

Konuyu basından ve TV kanallarından dikkatle tâkip ettim. Me-sela bir TV kanalımız Güler Zere'nin görüntülerini, bıkmadan usan-madan, en az kırk defa ekranlarına getirdi. Sonra Güler Zere'nin ba-basıyla telefon konuşmaları yapıldı. Arkasından bâzı sanatkârlar, Güler Zere'yi hastahânedeki ziyâret ederek düşüncelerini açıkladılar.

Kameralarımız bu DHKP-C üyesinin hastahânedeki taburcu ol-masını, sâniye sâniye bize gösterdiler. Güler Zere, hastahâne kapı-sından, kameralara zafer işâreti yaparak el salladı. Kameralar, 14 ki-şinin öldürülmesine, 5 kişinin kaçırılmasına, bir köyümüzün yakıl-masına ve jandarma karakollarımızın kurşun yağmuruna tutulması-na gözünü kırpmadan karışan bu kızcağızı âdeta zafer kazanan bir kumandan gibi halkımıza takdim ettiler.

İşin garip tarafına bakın: Güler Zere, silah zoruyla ortadan kal-dırmak, değiştirmek istedikleri Anayasamızın 10. maddesi gereğ-in-ce affedildi. Afaedilmese miydi? diye soracaksınız. Bu soruya “evet!” diye cevap vermem mümkün değildi. Anayasamızın âmir hüküm-lerine kim karşı çıkabilir ve kim ölümcül bir hastalığa yakalanan bir kimsenin tedâvi görmesine engel olabilir?

İnanıyorum ki, Güler Zere, iyileşir iyileşmez yeniden silahını eline alacak ve yeniden vurmaya, öldürmeye, yakıp yıkmaya de-vam edecektir. Onun bu yeni davranışlarını devlet kuvvetlerimiz tâkip edeceklerdir.

Ben burada, Kasım ayının ilk haftasında kaybettiğimiz Ergun Göze ağabeyimin vefâtından sonra aynı gazetelerin, aynı TV kanal-larının, sözüm ona aydın bilinen kişilerin davranışları üzerinde dur-mak istiyorum.

Kimdir Ergun Göze? 1931 yılında Sivas'ta doğmuş! İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, bir süre avukatlık yapmış, ama zamânını daha çok okumakla yazmakla de-ğerlendirmiş bir müstesnâ kişi. Devletimize, milletimize, vatanımı-za, ordumuza aşk derecesinde bağlı bir efendi adam. Askerlik dışın-da, ömrü boyunca eline silah almamış, kimsenin kanına girmemiş bir çelebi insan. Yazmış olduğu çeşitli gazetelerde, hep en çok oku-nan, en çok sevilen köşe yazarlarından biri. Kültürümüzün bir ay-dınlık cephesi. Güzel, sâde, samîmî bir Türkçeyle yazdığı, yabancı dillerden dilimize çevirdiği eserlerle, yarınki nesillerimizin de ufku-nu aydınlatacak bir mübârek kalem. Yâni Ergun Göze'nin o güzelim eserlerinin sayısı, Güler Zere'nin boyundan daha yüksek. Biliyorum ki Güler Zere'yi bir kahraman gibi göstermeye çalışan sözlü ve gö-rüntülü basınımızın efe tavırlı temsilcileri, Ergun Göze'nin bir tek eserinden bile haberdar değillerdir. İşte şu kitaplar üzerinde Ergun Göze'nin güzel ismi gülümsemektedir:

Meşhurların Son Sözleri, Anadolu Sahâbeleri, Peyâmi Safâ-Nazım Hikmet Kavgası, Köşebaşı, Peyâmi Safâ'dan Seçmeler, Mukâyeseli İslâm Târihi Kronolojisi, Dirilen Çöl, İçimizden 30 Kişi, Üniversite Dosyası, Dış

İşleri Kavgası, Peygamberimiz ve Dört Halîfesi, İslâma Selâm, Gözümle ve Gönümle Tanındıklarım, Hâriciyemizin İç Yüzü, Türklük Kavgası, Bulun-muş Defterden Cuma Düşünceleri, İslâmiyet ve Teknoloji-Freud ve Freudizmin İç Yüzü, Siyonizmin Kurucusu Theodor Herzl'in Hâtırâları, Üç Büyük Mustarip: Cemil Meriç, Peyâmi Safâ, Necip Fâzıl Kısakürek, Peygamberimizin Hayâtından Sahneler, Ecevit Çıkmazı, Ergun Göze-Aziz Nesin Kavgası, Besmele Bahçesi, Çanakkale Destanı, Peyâmi Safâ, Çanak-kale'de Kumandanlar Savaşı.

Piyesleri: Çar Tabancası – Üçüzler

Çevirileri: İslâm Dâvâsı, Kur'ân'ı Kerîm Mûcizesi, İslâm ve Demokrasi, Cezâyir'de İslâma Yeniden Doğuş, Soruşturma, İsrâil'in Gizli Dosyası: Terörizm, Rusya'da Üç Esâret Yılı, Bir Türk Subayının Hâtırâları, İslâm'da Dînî Düşünce Yapısı, Çanakkale Savaşlarından Altın Harfler, Batının Politik Ahlâksızlığı.

Kahramanlar isimli eserin İngiliz asıllı yazarı Carlyl diyor ki:

“Milletleri yaşatanlar kahramanlardır. Kahramanlar, yaşadıkları toplumlara şekil ve ruh verirler. Kahramanların yaşı yoktur!”

Ergun Göze, gerçek anlamda bir kahramandır. Silahı, kalemi ve Türk İslâm kültürüdür. Kendi kahramanlarına sâhip çıkamayan, çıkmayan milletlerin geleceklerine emin nazarlarla nasıl bakabiliriz. Ergun Göze'nin büyük kaybını ya bir-iki satırla bildirenlere veya görmezden gelenlere, ama Güler Zere'yi milletimize bir kahraman gibi takdim edenlere yazıklar olsun. Görülüyor ki, aydın diye bili-nen kişiler, kuruluşlar arasında derin bir çürüme, çözülme vardır. Ziyâ Gökalp merhumun ifâdesiyle bu büyük bir felâketin habercisi-dir. Bizim inancımıza göre, Ergun Göze'nin sevap defteri, ebediy-yen açık kalacaktır. Bin defâ rahmet olsun ona.

Bir İnanç ve Mücâdele Adamı

Ergun Göze

H. Necati Demirtaş

O, Sivas'ta saygı duyulan bir âilenin ve avukat bir babanın oğlu olarak dünyâya geldi. Zeki ve meraklı bir çocuktur. Avukat Ahmet Bey, oğlundaki zekâ pırıltısını görmüş, dostları ile olan sohbetlerinde bile onu ya-nından ayırmaz olmuştur.

Sohbetlerde elbette sâdece hukûkî olaylar veya dâvâlar değil aynı zamanda memleketin içinde bulunduğu şartlar ve uygulanan politikalar da konuşuluyordu. Bu fikir ortamı, yetişmekte olan zeki bir çocuk için bulunmaz bir fırsattı.

İnançlı olduğu kadar hakka ve hukûka saygılı, meslek haysiyeti-ni her şeyin üstünde tutan ve mânevî sorumluluktan, kul hakkın-dan fevkalâde çeken bir insan olan avukat baba, avukatlığı asla bir kazanç kaynağı, bir zenginleşme aracı olarak görmedi. O, dîni bütün, inancı sağlam ve iyi yetişmiş bir Osmanlı münevveriydi. Arapça ve Farsçası yanında Fransızca ve Almancası da vardı. Ve za-man geldi, bu dillerden Fransızca'yı oğluna da öğretmen gereğine inandı ve yavaş yavaş bildiklerini ona aktarmaya başladı. Onun ba-basından aldığı bu yabancı dil, hayâtın akışı içinde pek çok telifleri yanında tercüme eserlerin de meydana gelmesini sağladı. Ahmet Bey'in her konudaki öğreticilik vasfı oğlu üzerinde o kadar etkili olacaktır ki o ilerde: "Ne biliyorsam babamdan öğrendim!" diye-cektir.

Genç Ergun, iyi ve onurlu insan, doğru ve dürüst insan, olduğu gibi görünen ve görüldüğü gibi olan insan; iki yüzlülükten uzak, eğilip bükülmeyen, doğru bildiğini söyleyen ve doğru bildiğinde ısrar eden insan olmayı, her ne olursa olsun millî ve mânevî değer-lere bağlı kalmayı, hem âile büyüklerinden, hem de babasının yakın arkadaşlarından öğrendi. Ve bu karakter yapısı onun şahsiyetini oluşturdu.

Liseyi bitirdi ve idealist bir genç olarak İstanbul'a geldi. Hukuk fakültesine kaydını yaptırdı. Okuduğu dersler onun yabancı olduğu konular değildi. Zâten o, sâdece ders kitaplarıyla yetinecek bir yapı-da da değildi. Merak etmek, araştırmak, konuyla ilgili ne varsa oku-mak onun tabiatında mündemiçti.

Fakülte bitti ve onun hemen arkasından başlayan avukatlık stajı da tamamlandı. O, artık baba mesleğini icrâ edecekti. Fakat içinde sürekli canlılığını koruyan bir itici güç vardı. Bu, yayıncılık ve gaze-tecilik merâkî idi. Gazetecilik tarafı gâlip geldi.

Gazetecilikle berâber yarım asırdan fazla sürecek bir yayın ve

mücâdele hayâtı başladı. Kimlerle mücâdele etmedi ve nelere göğüs germedi ki? Bu mücâdele sâdece gazete sayfalarında, lâfta kalmadı; sık sık mahkeme salonlarına taşındı. O, bâzen dâvâcı, ama çoğunlukla dâvâlı oldu. Çünkü o, her türlü yalana, dolana, aldatmaya, ri-yâyâ, bezirgânlığa, din ve siyâset yollarıyla yapılan soygunlara, memleket ve millet düşmanlarına karşıydı. Düşündüklerini, kimse-den korkma-dan, yılmadan yazıyor ve doğruları göstermeye çalışı-yordu. Okuya-nı saran, etkileyen, samîmî, canlı ve iknâ edici bir üs-lûbu vardı.

Bu yakın geçmişte, Ebussuûd Tefsiri'nin tamamlandığı günler-deydi. "Hem hazreti ziyâret edelim, huzûrunda bir Fâtîha okuya-lım, hem de bir kurban kesip hayır duâ edelim." dedi.

Bu amaçla berâberce Eyüp Sultan'a gittik.

Orada karşılaştığımız bâzı insanların onun etrâfında nasıl bir sevgi ve saygıyla döndüklerini ve hizmet için nasıl çırpındıklarını gördüm. Şöyle diyorlardı: "Biz sizin yazılarınızla büyüdü; sizin yazılarınızdan feyz aldık; siz bizim yolumuzu aydınlattınız. Allah, size ömür versin!"

Yine, onu hastahâneneden çıktıktan sonra işe başladığında yayıne-vinde ziyâret ettiğim bir gündü. Yayınevinden çıkmış, konuşa ko-nuşa Divan Yolu'ndan aşağı inmiş ve Kadıköy vapuruna binmiştik. Bir araya geldiğimizde ben sâdece sorardım, o da sürekli anlatırdı. Onun görüp geçirdikleri, gerçekten benim için çok değerli ve ilgi çekiciydi. Çok geniş bir bilgi birikimi ve deneyimi vardı. Esâsen bu çetin mücâdelelerin birbirini izlediği hayat, bilgisiz, birikimsiz, araş-tırmasız zâten olmazdı. Şüphesiz o, Türk basınının en şâyân-ı dik-kat ve şâyân-ı hürmet duâyenlerinden biriydi.

Bermûtat o benim sorduklarımı cevaplamaya çalışırken orta yaşlı bir zat yanıma geldi ve doğrudan ona: "Beyefendi siz Ergun Göze değil misiniz?" diye sordu. "Evet benim!", "Efendim, biz yaş-takiler sizin yazılarınızla büyüdü, sizin fikirlerinizi kendimize reh-ber edindik; Allah, ömrünüzü artırsın; kaleminize güç, kuvvet ver-sin!" diyerek yanımdan ayrıldı.

Onu ebediyete uğurladığımız gün Merkez Efendi Câmii'nde hem içerde, hem de dışarıda konuşan hoca efendiler kelimesi keli-mesine aynı sözleri söylediler. Hani derler ya, "Halkın sözü, Hakk'ın sözüdür". İşte bu, bir gerçektir. O, bir ömür fikirleriyle halka doğru-yu, hak ve hakîkati göstermeye çalışmış ve bu amaçla pek çok feda-kârlığa katlanmıştı. Oysa dileyeydi nerelere yükselmez ve nelere sâhip olmazdı? Bu bir tercih işiydi. O, doğru bildiğini söylemeyi, hak yolu bildirmeyi kendine görev edinmişti.

Bu sürekli mücâdelede yanında sâdece Allah vardı. İnancı o ka-dar güçlüydü ki gerçekten Allah'ın yardımı hep onunla berâber ol-du. Basın yoluyla hakâretten hakkında bir dâvâ açılmıştı. O gün mahkemeye girdi, savunmasını yaptı ve ispat hakkını kullanmak üzere kendisine mehil verilmesini istedi. Talebi kabul edildi. Şimdi söylediklerinin doğru olduğunu gösteren iknâ edici deliller bulması gerekiyordu. Elindekileri yeterli görmüyordu. Öyle deliller bulmalıydı ki tartışmaya mahal vermesin. Adliyeden çıktı. Dalgın ve düşün-celi yürüyüp gidiyordu.

Birdenbire yanında bir cip frenledi. Kapı açıldı, içinden sivil giyimli genç bir adam indi, elindeki kabarıkça sarı zarfı ona uzatarak: “Beyefendi, ihtiyâcınız olan evrâkı bunun içinde bulacaksınız; kolay gelsin!” dedi ve geldiği gibi hızla uzaklaş-tı.

Yazıhâneye geldi, zarfı açıp baktığında Allah’ın büyüklüğüne ve kudretinin sonsuzluğuna bir kere daha inandı ve mahkemeye ibraz ettiği o belgelerle hem beraat etti hem de şikâyetçinin suiisti-mâlini kanıtladı.

Para için, mevki için kimseye boyun eğmedi. Kimseden yardım dilenmedi. Bir prensip meselesi yüzünden gazetesinden ayrıldığı ve boş kaldığı bir zamandı. Cebinde harçlığı tükenmişti. Ramazana takaddüm eden günlerdeydi. İçi sıkılıyordu. Yazıhânedeki otururken telefonu çaldı. Arayan bir başka gazeteden bir arkadaşındı. Hoşbeşi, bir teklif izledi. Bir Ramazan sayfası yapmayı düşünüyorlardı; fakat bunu gerçekleştirebilecek elemanları yoktu. Acaba o, bunu yapabilir miydi? Nazlanmadı, karşılığını sormadı, hemen kabul etti. Ve bir Ramazan boyu o sayfayı tek başına o kadar güzel doldurdu ki ga-zetenin tirajı katlandı.

O her zaman hatırı sayılır, sözüne güvenilir, usta bir gazeteci oldu. Nereye gitse saygıyla karşılandı. Elbette, onu, kendi saflarına çekmek ve politikada ondan yararlanmak isteyenler vardı. Ama hiçbir politik vaat onu yolundan çeviremedi. O sonuna kadar ba-ğimsız ve hür olmaktan asla vazgeçmedi. O, doğru bildiklerini ser-bestçe söylemeye hep devam etti. O bir inanç adamıydı. İnançlarını hiçbir şey karşılığında fedâ etmedi. Alın teriyle yaşadı ve son güne kadar çalıştı. Haram lokmaya gözünün ucuyla bile bakmadı. Helâl-den kazandıkları ile yetindi.

O, bu örnek şahsiyet ve hüviyetiyle Türkiye için yeri doldurul-maz bir kayıp oldu. Ben de mütevâzi fakat vakur bu büyük dostu-mu kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşamaktayım.

O: “Aziz dostum, biliyor musun, biz muammerîn (uzun ömür-lüler)den olduk!” derdi.

Şimdi o, Hakk’a yürüdü fakat geride fikir hayâtımıza canlılık kazandıran onlarca telif ve tercüme kitap ve yüzlerce makâle bırak-tı. Şuna kuvvetle inanıyorum ki o, bu eserleriyle yarınlarda yaşama-ya ve “muammerînden” olmaya devam edecektir.

Mekânı cennet olsun.

Bir Eser Adam

Gürbüz Azak

Ergun Göze her şeyden öte derin ve den-geli düşünen adamdı. Düşüncelerini sev-gi ve dostlukla (ama ille de) merdâne sergilemeyi bilirdi.

Yetmez... İyi bir hatip; şiire, târihe, sanata, siyâsete egemen bir doygunluğa sâhipti. Bu kadarını bilmeyen yok. Size bir sır: Spora da yabancı durmazdı. Bir Olimpiyatta yorgun, yarı baygın, finişe diğer koşucuların koltuklamasıyla erişen siyâhî atleti öyle tatlı anlatışı vardı ki, dinlemeliydiniz.

Kırk yılı aşkın merhabamız, eksilmez muhabbet hisleriyle epri-meden, hafifleden devam etmiştir. Bâbîâlf’de Sabah, Tercüman, Türkiye gazetelerinde birlikte çalıştık, köşe yazıları yazdık. Boğaziçi Yayınları’nda hatırı sayılır berâberliğimiz oldu. Anlatacak ortak hâ-tırâlar öylesine çok ki.

Ne zaman hastalansam, evime (üzerine geçmiş olsun kartı ilişti-rilmiş) çiçekler gönderir, öğle buluşmalarımızda Sirkeci’deki Kon-yalı Lokantası’na çerkez tavuğu yemeğe götürür, ince takışmaları-mızda “Hem Gürbüz hem Azak” diye söze girip, “Hadi bir küçük tekne al da Boğaziçi’ni birlikte gezelim” sıcaklığı ile gönlümü alırdı.

Serde bir miktar ressamlık var ya, bir kitabının kapağını çizdi-ğimde mutlaka karşılığını vermek ister, ben her defasında almazla-nır, ama o cüzdanını masaya bırakıp çekip giderdi.

Hasletlerinden, güzelim millî iftihar ve istikâmetlerinden zerre miktar tâviz vermedi. Öylesine tutarlı idi ki, kırk yıl önce ne yaz-mışsa kırk yıl sonra da onu aynı yolda ve azimde görebiliyordunuz. Çoğu kişinin çok geç kazandığı bu irfan yüksekliğine o hepimizden önce erişmiş, büyümüş, dikkate değer bir öncü olmuştu. Okuyanla-rının, sevenlerinin, güvenenlerinin yoğunluğu sanırım o sebeptir.

Ergun Göze ömür boyu “O ne der, bu ne düşünür?” hesâbıyla yazmadı, konuşmadı, sevinmedi, öfkelenmedi. Böylesine bir (dur-muş oturmuş) dürüstlüğe son elli yılda pek az karakterde rastlaya-biliyoruz.

Ergun Bey yazı ve fikir dünyamızda; yelkenler doldurucu rüz-gârlar estiren, Türkçeye fevkalâde hâkim, dobra, kimselere boyun eğmemiş, asla ürküp yılmamış nâdide bir örnek olarak yerini ala-caktır.

“Hem Gürbüz hem Azak” bu yazıyı şöyle bitirmek ister: Ağa-bey, sen özlenecek ve ardından hüznlenecek eser adamlardan biriydin, nurlar

 inde kalasın!

Sinan Uluant, Ergun Göze, Zeynep Uluant

Her Gün Duyduğum Bir Dost Ses

Dr. Metin Eriş

Dostluklar çoğu defa kendiliğinden şekillenerek gelişir. Fakat bu gelişmede bir ilk buluşma vardır. Halbuki Ergun Göze'yle benim dostluğumun baş-langıcı onu şahsen hiç tanımadığım yıllara uzanmaktadır. İşte iyi bir yazarın dostu olmak böyle bir şeydir sanırım. O, bizim gençlik yıllarımızda kalemiyle bize nefes aldıranlardan biriydi ve bu yüzden onu ben, onun tarafından kabul edilip edilmeyeceğimi bilmesem de, iyi bir okuyucusu olarak çoktan dostlar hâleme almıştım. Sonra Çağaloğlu'ndaki yazıhânesine yaptığım bir ziyaretle kendisini vicâhen tanımıştım. Sonra çeşitli kurumlarda berâberliklerimiz olacaktı. Ama gâliba bizi asıl bağlayan bağ Fethi ağabeyin gönül dünyasında şekillenmekteydi. Ergun Göze'nin Fethi ağabeyin dünyasında ayrı bir yeri olduğunu görüyordum. Onunla karşılıklı çok şey paylaşı-yorlardı ve Fethi ağabeye benim yakınlığım bir anlamda Ergun Göze'ye yakınlığım hâline gelmekteydi... Sonra garip bir şekilde fâsıla-lar olacaktı berâberliklerimizde. Taa ki Boğaziçi Yayınevi, bir gönül zengini sâhipleniciye ihtiyaç duysun... İşte bundan sonra Ergun Göze'nin pırlıl pırlıl iç dünyasını daha yakından tanıma şansını yakala-yacaktım.

Artık sık sık görüşür, konuşur olmuştuk. Bu giderek hemen her güne dönecekti. Böylece son yıllarda mutlaka, ama mutlaka telefon-laşırdık. Şöyle veya böyle bir sebeple telefonla konuşmadığımızda içimize ukde girer, ertesi gün bunu telâfi ederdik. En az haftada bir kere de buluşmağa çalışırdık. Fakat bu buluşmalar, gâliba benim yüzümden, zaman zaman aksardı. Buluşmalarımızda öncelikle ül-kemizin meselelerini konuşur, sonra yayınevindeki sıkıntılardan ve Türkiye'mizde giderek azalan ciddî eser okurlarından söz ederdik. Nihâyet konu âilelerimize ve son dönemlerde yaşamakta olduğumuz maddî sıkıntılara uzanırdı. Ama tevekkül ve sabrın inançları-mızın tabîi seyrinde olmasından dolayı kadere boyun bükerdik. Bu arada konu eski dostlara kadar uzanır, özellikle Fethi ağabeyle, Ay-dın Bolak beyi ve son zamanlarda da beklemediğimiz tarzda ara-mızdan ayrılan Mehmet Turgut beyi anmaktan kendimizi alamaz-dık. Ve aziz dost Ergun Göze iç geçirerek, "hele bugünlerde Aydın Bolak gibi bir dostun istişâre dolu, gani gönüllü dostluğuna ne ka-dar da ihtiyâcımız var" değil mi diye sorardı...

Vedâ zamânım geldiğinde, tıpkı buluştuğumuz andaki gibi sıkı sıkı birbirimize sarılırdık. Onun sarılışında gönülden gönüle geçişi sağlayacak bir içtenliğin olduğu açıktı. Tam ayrılırken "biliyor mu-sun Metinciğim,

Cenâb-ı Hakk'tan en çok dilediğim bu dünyâda çok sevdiklerimden ve de gerçek dost bildiklerimden önce beni ka-tına çağırmasıdır. Zîra, artık hele bu yıl birbiri peşi sıra kaybettikle-rimizden sonra, acılara dayanamıyorum!” derdi. Ben dilim döndü-ğünce, “aman ağabey takdir Hakk'ın. Ayrıca sen bu millete hizmet-lerinle çoğumuzdan daha fazla lâzımsın” diyerek yanından ayrılır-dım. Vedâlaşma sırasındaki son sözlerimizse, onun hiçbir zaman ihmal etmediği “hoca hanıma sağlık ve selâm temennileriyle”, be-nim “Hicran bacıma hürmet sunmam” tarzında olurdu.

Ergun Göze'nin beklenilmeyen vefâtından önceki hafta içinde ben Mardin'de olduğumdan telefonlaşmalarımızda aksamalar ol-muştu. Dönüşümde, önce Mardin'i konuştuk ve gelecek baharda birlikte, âilece oralarda olmayı tasarladık. Perşembe veya cuma gü-nünye, son zamanlarda canını fazlaca sıkın Ebûssuud Tefsirleri konu-sunda Ahmet Kot beyle bir araya gelmeyi planlamamı istedi. Cuma günü için de bir mutâbakat sağlamıştık ama bu arada son zamanlar-da önemle üzerinde çalışma yaptığı ve gerek Türkiye, gerekse Bo-ğaziçi Yayınevi için çok önemli bir eser olarak gördüğü Bâki Tuğ'un hazırladığı Güney Doğu Anadolu ve Kürt Meselesi kitabı için birkaç randevu zuhur etmişti. Bu çalışmaya çok önem veriyordu. Bu yüz-den Ahmet Kot'la buluşmamızın pazartesi ertelenmesinin uygun olacağına karar vermiştik. Nitekim buluşmamız pazartesi saat 15.00'e ertelendi.

12 Ekim Pazartesi sabahı saat 9.30-10.00 civarlarında aziz dos-tum Ergun beyin ismini ahizemde görünce doğrusu şaşırdım. Zîra genelde 10.30'dan sonraki saatlerde telefonla görüşürdük. Telefon-daki sesi biraz yorgundu ama sıkıntılı değildi. Uzun uzun son iki gününü anlattı. Hafta sonunda tansiyonunun çok yükseldiğini, dok-torla görüşüldüğünü, gerekli tedâvilerin yapıldığını, pazar günü tansiyonun düştüğünü, bugün yayınevine gitmek üzere yola çıktığını ve iskeleye kadar geldiğini, ancak yorgunluğunun devam ettiğini, bunun üzerine tansiyonunu ölçtürmek ihtiyâcını duyduğunu söyledi. Bir eczâhâne ararken, Sağlık Evinin önünden geçmekte ol-duğunu fark edince orada tansiyonuna baktırdığını ve her şeyin normal bulunduğunu, belirtti. Fakat her şeye rağmen yorgunluk hissinden kurtulamadığından eve dönmek ihtiyâcını duyduğunu, kapiya kadar geldiğini ama ikinci kata, evlerine çıkmak için, eşikte dinlenmek ihtiyâcı ile sandalye istemek mecbûriyetinde kaldığını anlatırken, içerden Hicran yengenin sesi geliyordu... Aziz dostsa, bu sesleniş üzerine candan ve sevgi dolu içtenliği ile “bak Metinci-ğim, bizim hanımlarımız yarı doktor olduklarından benim bu geçir-diklerime teşhisini koydu bile. Kalp yetmezliği diyor.”

Ben kendilerine, üzölmemelerini ancak bir an önce doktora git-melerinde fayda olduğunu dile getirecektim. Buna cevâben ameli-yatlarını yapmış olan doktoruyla görüştüklerini, doktorunun kalp-ten bu seyir içersinde fazla endişe edilmemesini söylediğini, fakat her şeye rağmen akşam 21.00'den sonra da kendisini ziyârete gide-ceğini söylediğinde, doğrusu şaşırmıştım. “Aman ağabey o saatte randevu olur mu?” demek

ihtiyacını duydum. Ergun beyse; “Metin-ciğim böyle çalışıyorlar” derken sanki kaderini dile getirmişti. Sonra o mükemmel zerâfeti içersinde “Metincim, İnşallah yarın bir araya gelir ve şu Ebuussud Tefsiri meselesini” bitiririz. Ama şimdi sen Ah-met Kot’la konuştuğunda ne olur söyle, yanlış anlamasın cidden kendimi halsiz hissediyorum ama bu meseleyi de muhakkak helâl-leşerek bitirmek istiyorum.”

Sonra yine karşılıklı olarak hanımlarımıza karşı “temennilerimi-zi” dile getirdik. Ben, “efendim gece sizi rahatsız etmek istemem ama ne olur doktor beyle görüştükten sonra beni arayınız,” diyerek sözlerimi tamamladım. Aradan bir veya bir buçuk saat geçmişti ki sevgili Sinan Uluant’ın ismini telefon ahizesinde gördüğümde, her halde Gönümde Taht Kuranlar kitabımla ilgili son bilgileri verecek diye düşünmüştüm.

Ama, “ağabeyciğim, ben sana bu kitabı bir an önce bitirelim de-medim mi? Birini daha, Ergun Bey’i de kaybettik” dediğinde önce inanmadım sonra sanırım bağırarak boğazıma tıkanan hıçkırığı tutmağa çalıştım. Dün, 13 Ekim günü ebedî istirahatgâhına tevdi et-tiğimiz aziz dostum için hâlâ kafamdaki düşüncelerle gönümdeki-lerin karmakarışıklığını yaşıyorum. Sesi kulaklarımdan gitmiyor. Onu duyuyorum “Allah milletimize zeval vermesin. Fakat giderek yaşamak zorlaşıyor. Hele milleti yozlaştırmakta olan ahlâkî çöküşte içine düşülen durumun çözümü, ne kadar da büyük veballere vâ-beste! Oysa bizler, bu sonbaharımızda, yaşamakta olduğumuz sı-kıntılarla milletimiz için sanki olması gerekenden daha azını başara-biliyoruz, ne yapalım kader!.. Biliyor musun Metinciğim her gün Hakk’a yürüyen dostlarımızı daha çok, daha çok arıyorum. Hele Fethi ağabeyle Aydın Bolak beyi!.. Ama biliyor musun şu günleri-mizde Aydın bey olsa, onun yanına gitsek, dertleşsek ve çözümler arasak, ne kadar da iyi olurdu? Ona ne kadar ihtiyaç duyuyorum, biliyor musun? Ne dersin? Fakat yine de senin gibi dostum var ve dertlerimizi birbirimize aktarırken, arka panda bir şey düşünmüyo-ruz.” Ve ayrılırken her zaman olduğu gibi son sözü olarak yine “Metinciğin hoca hanım nasıl? Ona selâmlarımı söylemeyi unutma.”

Sevgili Ergun Göze peki ya şimdi tıpkı Fethi ağabey gibi, Aydın Bolak gibi, Mehmet Turgut gibi senin yerini nasıl dolduracağız? Sana daha ihtiyâcımız varken bu ne acele!.. Dostlarından önce gitmek di-leğini neden bu kadar içten dile getirdin söyler misin? Fakat ne yapa-lım ki, ne bir dakika önce, ne bir dakika sonra Hakk’a yürüyüş bizleri buralarda arayışlarda bırakarak kendi seyrinde devam edip gidiyor.

Ergun Göze (Rahmetullâhi Aleyh)

Dursun Gürlek

Hayırla anılan insanlar, elbetteki hayırlı kimselerdir. Merhum Ergun Göze de vefâtının hemen arkasından bu hayırlı insanlar kâfilesine katıldı. 21 Ekim 2009 târîhli Zaman gazetesinde merhum hakkındaki düşünce-lerini açıklayan Ahmet Şâhin Hoca, yazısını Ergun Göze “Rahme-tullâhi Aleyh” diye bitiriyor. İsterseniz bendeniz de söze buradan başlayayım. Efendim “Rahmetullâhi Aleyh” sözü İslâmî gelenekte îman ehli, gönül ehli, hizmet ehli kimseler için kullanılır. Anlamı, Allâh’ın rahmeti üzerine olsun demektir. Ergun Bey, böyle bir duâyı elbette hak etmiş bir insandı. Şimdi o, ikinci ömrü demek olan eserleriyle yaşayacak!

Bendeniz, kendisiyle yüz yüze, karşı karşıya gelmeden önce gı-yâben zâten tanıyordum. Yetmişli, seksenli yıllarda devamlı okudu-ğum gazetelerden biri de Tercüman’dı. Bu gazetenin iki türlü okuyucu-su vardı. Güreş tefrikalarını tâkip edenler, köşe yazılarını kaçır-mayanlar. Ben köşe yazılarının müdâvimlerindendim. Tercüman de-yince o yıllarda hemen üç yazar akla geliyordu: Rauf Tamer, Ahmet Kabaklı, Ergun Göze... Zaten Ergun Bey’in “Köşe”sinin adı da “Kö-şebaşı”ydı. Tercüman’ı elime alır almaz ilk defa köşebaşını okuyor, çoğu zaman zevkten dört köşe oluyordum. Ergun Bey, okuyucuları tarafından sevilen ve sayılan bir kalemdi. Bu hürmetin ve muhabbe-tin sebebi, hiç şüphesiz kendisinin samîmîyeti ve iyi niyetiydi. Kıv-rak bir zekânın, güzel bir Türkçenin ürünü olan günlük yazılarıyla okuyucularının gönüllerini cezb etmesini biliyordu.

Yetmişli yılların başında İstanbul’a ilk geldiğimde Kabaklı Ho-ca’yla berâber Ergun Ağabeyi de ziyâret ettim. Bu ziyâret, daha son-raki yıllarda dostluğa dönüştü. Hem Şerefefendi Sokağı’nda ki yazı-hânesi, hem de Tercüman gazetesindeki odası, uğradığım iki mekân-dı. Kadim dostum Mehmet Nuri Yardım’ı, kendisine yardımcı oldu-ğu o yıllarda tanıdım. Vefâtından çok kısa bir süre önce yine yanına uğramıştım. Sohbetin koyulaştığı, kahkahaların yükseldiği bir sıra-da, “Yâhu Dursuncuğum, bu, Mehmet Nuri’yi ilk defa bana kim ge-tirdi? Düşünüyorum, düşünüyorum bir türlü hatırlayamıyorum,” demişti. Şöyle cevap vermiştim. Kimin getirdiği o kadar önemli de-ğil. Mühim olan böyle çalışkan ve samîmî bir delikanlının o zaman-lar sizinle tanıştırılmasıdır. Ben, şimdi kendisine, ‘Sen İstanbul kül-tür bakanısın’ diye takılıyorum. Bunda sizin de büyük payınız var,” dedim. Hoşuna gitti. “Ben zâten onun adını biraz değıştirdim, ‘Mehmet Nuri İlkyardım’ yaptım,” dedi.

Merhum, Tercüman gazetesinden önce de basın hayatında bu-lundu. Hatırlayabildiğim kadarıyla fıkra yazarlığına 1965’de Bâbı-âlî’de Sabah gazetesinde başladı. Bu arada hazırladığı kitaplarla da dikkati çekti. Mesela Anadolu Sahâbeleri adlı eseri o zamanlar büyük yankı yapmıştı. Üniversitenin hâli pür melâlini anlatan yazıları da çok ilgi çekiyordu. Sonra bunların bir kısmını Profesörler Geçiyor adıyla kitaplaştırdı. Dışışleri Kavgası da onu en fazla meşgul eden konulardan biriydi. Ergun Bey’in, belli bir süre berâber çalıştığı kül-tür adamlarından biri târihçi İsmâil Hâmî Danişmend, diğeri de Pe-yâmi Safâ idi. Üç Müstarip kitabındaki bir müstarip de Peyâmi Safâ’-dır. Türk solunun âdeta nişyâna terk ettiği Peyâmi Safâ’nın yeniden gündeme gelmesinde Ergun Bey’in büyük bir payının olduğunu söylemek gerekir. Üstâdın “Objektif” başlığıyla yayımlanan ve ak-tüalitesini yitirmeyen yazıları Ergun Bey’in ön ayak olmasıyla konu-larına göre tasnif edildi ve ciltler hâlinde Ötüken Yayınevi tarafın-dan neşredildi.

Merhum, Necip Fâzıl ile sahaflar şeyhi Muzaffer Ozak’ın da yakınında bulunmuş, kendilerinden çok şey öğrenmişti. Muzaffer Hoca’dan duyduğu yakası açılmadık fıkralardan birçoğunu bana da anlatmıştı. Bunların bâzılarına, Gözümle ve Gönümle Tanıdıklarım adındaki kitabında da yer verdi. Ben de bu bölümü Ayaklı Kütüphâ-neler’e aldım. Bizim nesil üzerinde büyük emeği olan rahmetli Fethi Gemuhluoğlu da Ergun Ağabeyin sevdiği, saydığı zatlardan biriydi. Bugün hepsi Rahmet-i Rahmân’a kavuşan Ekrem Hakkı Ayverdi, Sâmiha Ayverdi, Fâruk Kadri Timurtaş, Muharrem Ergin, Mehmet Emin Alpan, Osman Turan, Ali Fuat Başgil, Münevver Ayaşlı, Cen-giz Alpay, Mehmet Turgut gibi sayılı isimler Ergun Bey’in yakın dostlarıydı. Şimdi gerçek âlemde hep birlikte dostluk tâzeliyorlar. “Evvel giden ahhâba selâm olsun erenler!”

Ergun Bey, Boğaziçi Yayınları’nın başına geçtikten sonra yayımladığı birbirinden değerli eserlerle Türk kültürüne büyük bir katkı-da bulundu. En büyük hizmetlerinden biri de Ebussuud Efendi’nin o meşhur tefsirini Türkçemize kazandırmasıdır. Son ve mükemmel hizmeti, bu muhalled eser olmuştur. Merhumun diğeri bir titizliği de telif ücretleri konusunda kendini gösteriyordu. Kime ne iş yaptırmışsa parasını en kısa zamanda ödüyordu. Bunu yaparken de mu-hâtabına hem teşekkür ediyor hem gönlünü alıyordu. Titizliğine ve cömertliğine defâlarca şahit oldum.

Birilerine yardımda bulunmak için ona bir iş yaptırmak da gerekmiyordu. Mağdurlar ve mazlumlar zâten onun dostlarıydı. Dos-tun, dostluğunun sıkıntılı zamanlarda belli olacağını çok iyi bildiği için, dilinden ziyâde elini konuştururdu. Bir gün kendisine, Türkiye gazetesinden ayrıldıktan sonra maddî sıkıntı içine düşen, kendisi-nin de yakından tanıdığı bir arkadaştan bahsettim. Hemen iki satır yazı yazdı, bir zarfa koyup elime verdi. “Al, bunu, Ülker grubuna git, filan şahsa ver” dedi. Gittim, zarfı verdim. O zat, aynı zarfın içi-ne epeyce kâğıt para sıkıştırdıktan sonra bana verdi. Alıp hemen o arkadaşına ulaştırdım.

Ergun Bey’in para konusundaki hassâsiyetine Çanakkale Destanı – Kuğunun Son Ötüşü adındaki prestij kitabını hazırladığı sırada da şahit

oldum. Kitaba girecek Osmanlıca metinlerin okunması için yardımcı olmamı istemişti. Uzatmadan söyleyeyim ben ona yardım-cı oldum, o da bana himmetini esirgemedi.

Ergun Bey İslâm medeniyetinin teşekkülünde Türklerin oynadığı rolü çok iyi bildiği için, bu konuda kitap yayınlamaktan büyük zevk alıyordu. Nitekim Osman Turan hocamızın Türk Cihan Hâkimi-yeti Mefkûresi Târihi isimli şâheserini de Boğaziçi Yayınları arasında neşretmişti. Kitabın ismi bile ayrı bir kitap derdi. Bir gün Tâhir Ha-rîmî Balcıoğlu'nun Türk Târihinde Mezhep Cereyanları adında eski bir kitabı vardı. “Bunu bana bulabilir misin?” demişti. Ağabey o kitap bende var. Okudum. Çok güzel. Aynı yazarın bir de, Medeniyet Tâ-rihinde Kütüphâneler diye bugün unutulmuş bir eseri var. Kitap ve kütüphâne konusunda çok zengin bir kaynak. İkisini birden yayın-larsan daha iyi olur,” cevâbını verdim. Sen de, ne çok şey biliyorsun dedi. Halbuki ben bir şey bilmiyordum. Sâdece bilmediğimi biliyor-dum. Geçelim...

Bâzen kendisiyle Sivas – Tokat yârenliği yapardık. Ergun Ağa-bey memleketi olan Sivas'ı medh eder, ben de Tokat'ı öne çıkarma-ya çalışırdım. Bir gün, “Daha düne kadar bize bağlıydınız. Övünüp durma” dedi. “Ama ağabey, sık sık ne zaman Tokat kebabı yiyece-ğiz deyip duruyorsunuz. Tokat kebabı yemek için Sivas'a gidilmez ki,” cevâbını verdim. Gülüştük.

Ne yazık ki birlikte Tokat'a gidemedik. Son yolculuğuna uğur-lamak için Merkez Efendi'ye gittik. O da sevdiklerinin yanına gitti.

Başka gidilecek yer var mı ki...

Ergun Göze ile Hâtıra Damlaları

Üstün İnanc

Yılların içinde savrula savrula geçip git-miş gençlik günlerimin bir kısmında “Ergun Abi” mutlaka vardır. Çünkü hem aynı gazetede çalışmıştık, hem de eş-dost çevremiz aynıydı...

Tanışmamız bir ev misâfirliğinde olmuştu. İkimiz de karşıda oturduğumuz için (O Moda’da ben Kızıltoprak’ta) birlikte çıktık. Vapurda sohbetimiz koyulaşmıştı. Daha çok o konuşuyor, ben din-liyordum. Konu, yaşadığımız günlerin tâzeliğinde olduğundan 27 Mayıs 1960 darbesi etrâfında dolaşıyordu.

Ergun Abi bir ara yüzüme bakarak sordu:

- 27 Mayıs darbesini kim yaptı sence?

Nasıl bir cevap vereceğimi düşünürken, o devam etti:

- Metin Toker.

Şaşırdım:

- Yâni Akis’in neşriyâtını mı kast ediyorsunuz?

- O da var. Ancak tam değil. Bak, 27 Mayıs haftasında Akis bir buçuk milyon satıldı. Bunun Türk basın târihinde başka bir örneği var mı?

- Yoktur herhalde.

- Herhalde değil, yok. Bir işin kârı en çok kimin olduyorsa, o işi yapan da odur.

Büsbütün şaşırdım:

- Söyledikleriniz fantazi gibi!

- Fantazi dediğin hayâtın kendisidir arkadaşım!

*

Yıl gâliba 1965 idi. Hızlı bir “Yeşilçam turu” yapıp, kendi çevre-me dönmüştüm.

Öğrendim ki, Alpkan Abi (rahmetli Mehmet Emin Alpkan) beni arıyormuş. Yeni bir gazete çıkmış. Haberim bile yoktu.

Alpkan’ın Cağaloğlu’ndaki küçük matbaasına uğradım. Beni kızgın kızgın süzdü:

- Neredesin Çavuş? Sormadığımız yer kalmadı. (Sevdiklerine Çavuş derdi.)

Kısaca senaryo çalışmalarına katıldığımı anlattım. “Her neyse!” dedim:

- Şimdi Güneş Matbaası’nda Bâbîâli’de Sabah gazetesini buluyor-sun ve işbaşı yapıyorsun!..

Cağaloğlu'nun göbeğindeydi Güneş Matbaası. Bir merdiven çıktım, gösterilen kapıyı açtım. Burası salon büyüklüğünde bir odaydı. Büyükçe bir masanın başında Ergun Göze oturuyordu. Et-râfında 3-4 kişi vardı. Ona doğru gitmeye hazırlanmışken, o hemen fırlayıp bana doğru geldi. Mahcup olmuştum. Beni dışarı çıkarır-ken, kapıyı kapattı. Şaşırmıştım.

- Köfte yer misin?

"Fark etmez" diye mırıldandım. Nurûosmâniye kapısından. Çemberlitaş'a çıkan yoldaki bir köfteciye girdik. O minicik dükkan-daki köftenin lezzeti bir başkaydı... Bana sordu:

- Yazı getirdin mi?

- Ne yazısı?

- Canım bir kritik, vesâire...

- Hiçbir şeyden haberim yok abi. Ne yapacağıma dâir bir şey söylenmedi. Siz haberdar edilmediniz mi?

- Edildim. İlk yazın bir oyun tenkidi olabilir. Şu anda neler tem-sil ediliyor pek bilgim yok.

Elimi salladım. "Pek çok." dedim. Gülümsedi:

- İyi o zaman, hemen ilk yazını bekliyorum.

Köftecedен çıktığımızda tokalaşırken şöyle dedi:

- Şimdilik böyle idâre edelim, sonra her şey düzelir.

- Şey abi, yapacağım kritik konusunda bir yönlendirmeniz ol-mayacak mı?

- Hayır. Sen kendi kendini yönlendireceksin. Yazarı, sanatçıyı dışarıdan yönlendirmeye kalkışmak fevkalâde yanlıştır!

*

Oyun kritiklerini peş peşe yazıp, getiriyordum. Lâkin hiçbirisi yayınlanmıyordu. Ama Ergun Abi ücretimi ödüyordu. Son yazımı getirip verdiğimde şöyle dedi:

- Önümüzdeki ayın birinde, sabah erkenden gel!

- Yazı filan?..

- Gerektirmez... Saat onla, on buçuk arasında bekliyorum.

Kafamda bir sürü soruyla aybaşını bekledim ve saat onda o bü-yük odanın kapısında beklemeye başladım. Kış vaktiydi, dışarıda durulamayacak kadar soğuk vardı. Saat onu yirmi geçe Ergun Abi geldi. Soğuktan kıpkırmızı olan yüzümü ve ellerimi görünce hayıf-landı:

- Neden içeriye girmedin de soğuktasın?

- Hani abi, daha önce hep dışarıda konuşmuştuk ya!...

Başını sağa sola sallayıp, söylendi:

- Bu sanatçılara da akıl ermiyor.

Kapıyı açtı:

- Buyurunuz Beyefendi!

*

Ergun Bey'le gazetede ki hâtıralarımız pek çoktur. Onları tek tek anlatmak ciltleri alır. Ben bu küçük demeti çok önem verdiğim iki anektodla bağlamak istiyorum:

Yazıp, rejisörlüğünü yaptığım ve başrolünü oynadığım Kurt Kapanı isimli oyunun provalarına Ergun Abi de seyretmek için gelirdi. O zamanlar Millî Türk Talebe Birliği olan, şimdiki Eminönü Halk Eğitim Merkezi'nde yapardık o provaları. 1970 yılındaydık. Oyunda rolü olan rahmetli Fethi Gemuhluoğlu'nun büyük oğlu Ali Gemuhluoğlu'nu babası getirirken, Fethi Abi'yle çok sevdiği için, Ergun Abi de birlikte gelirdi... Hatta zaman zaman Ali'yi o getirir-di. Uzatmayayım, oyunun galasında salon hıncahıncı. Perde aralı-ğından baktım, Ali'nin annesi Dr. Suzan Gemuhluoğlu Hanımefen-di, Ergun Abi'nin eşi Hicran Göze Hanımefendiler ve eşleri öne ya-kın bir yerde oturuyorlardı.

Ergun Göze sıra başındaydı. Zaman zaman yerinden kalkıp, arkaya doğru gidip, bir süre sonra dönüyordu. Sonradan öğrendim; sessiz sedâsız gelip, genç vazîfelilerin tanımadığı târîhî nitelikteki kimselere yer temin ediyor, onları yerleştiriyormuş. Gâyet duygula-narak, daha sonra teşekkür ettim. Cevâbı şöyle oldu:

- Bu işleri hep berâber yavaş yavaş öğreneceğiz. Teşrifat için vazîfelendirilen genç arkadaşlar protokolü bilmiyorlardı. Bu da normaldir. Hangimiz biliyoruz ki?

O sıralarda Tercüman'da yazan Ergun Abi, "Kurtkapanı" başlık-lı bir makâle yazmıştı. Bana göre hârikulâde bir yazıydı...

*

1973'te bir arkadaşımın gazetesinde köşe yazarlığı gibi bir şey-ler yapıyorum. Gazete batmak üzere. Tek kurş alamıyoruz... Ek-mek konuyor, bütün gazete bunu yiyoruz. Gazeteyi bırakamıyo-rum. Hani "batan gemiyi terk eden" misâli olmasın diye...

Baktım, bir öğlen vakti Ergun Abi çıkageldi. Hiç oturmadan "Burada kalmış iyi bir lokanta var mı?" diye sordu. "Yenileri var" diye cevapladım. Birlikte o zamanlar var olan "Sofra" isimli isken-der salonuna gittik. Ağustos ayının ortalarıydı. Soğuk soğuk kar-puzlarımızı yerken, beni iyice süzdükten sonra konuştu:

- Senin aktörlük yeteneğini en iyi bilenlerdenim. Bir ricam var. Ben "Çar Tabancası" isimli, Şeyh Şâmil Hazretleri'ni anlatan bir oyun yazdım. Sözleşmeyle, Şeyh Şâmil Hazretleri'nin Paris'te yaşa-yan torununu galaya getireceğimi taahhüt ettim. Getirmek bir şey değil de, oyun kötü oynanır diye ödüm kopuyor. Oyundaki çar ro-lünü üstlenir misin?

- Elbette abi, paramı verdikten sonra neden olmasın, oynarım.

- Verirler, verirler, ben konuştum...

Ergun Abi sevinçle gazetesi Tercüman'a giderken, ben de para alamadığım gazetemeye döndüm.

Ertesi gün, yine öğlen vaktinde Çar Tabancası'nı temsil edecek tiyatronun sâhibi geldi:

- Burada çok güzel iskender yapan bir lokanta varmış.

Yemekte sordu:

- Onore etmemiz için, ne kadar aylık istersiniz?

O zamanlar Hürriyet'in yazı işleri müdürü 800 lira maaş alıyor-du. Ben bunu bile bile, astronomik sayılacak bir miktar söyledim:

- Net, aylık 3000 Lira.
- Biraz düşündü.
- 2500 net yapsak olur mu?
- Olur. Çünkü hatırlınız var. Şehzâdebaşı'ndaki provalara aksat-madan devam ediyordum. Ergun Göze de devamlı geliyordu. Reji-sörün arkadaşım çıkmasını da uğur sayarak, gâyet sıkı çalışıyor-dum. Ancak rejisör Yalçın Akçay bana en zor mizansenleri yüklü-yordu. Başbaşa kaldığımızda sitem ettim:
- Ne yapıyorsun yâhu?
- Cevâbı tatmin ediciydi:
- Başka türlü oyunun dengesini kuramam.
- Sanki bu konuşmalarımızdan haberli gibi Ergun Abi koluma girdi:
- Yalçın Bey seni çok seviyor.
- Arkadaşımdır, ben de onu severim.
- Sana çok güveniyor.
- Sağolsun...
- Ama yalnız sana!
- Yarı elektrikli, yarı neşeli prova günlerinden sonra, gala zamânı gelip çattı. Ergun Abi, salonda yaşlı bir hanımla yan yana oturuyor-du. Kuliste fisiltı ile açıklama yapıldı: O hanım Şeyh Şâmil Hazret-leri'nin Paris'teki torunuymuş...
- İlk tabloda ben yoktum. O hanım fenâ halde öfkelenmiş, Ergun Abi'ye çatıyordu. Öğrendim ki, sahnede oynayanları hiç beğenme-miş ve "Mahkemeye başvurup, derhal kaldırtırım bu oyunu!" de-miş. Ergun abi de biraz beklemesini rica etmiş tablo boyunca.
- Benim sahnem başladı. Daha çok ağırlık benim üzerimeydi. Karşımda General Vrangeli'i oynayan arkadaş vardı.
- Sahnem bitti, antrakt verildi. Sonraki perdede yaşlanacağım için, odamda makyaj tazeliliyordum ki, kapım çalındı. Açtım; karşımda Ergun Bey'le, Şeyh Şâmil Hazretleri'nin torunu...
- Bak, Hanımefendi seni tebrike geldi. Sonra Hanım, olmayacak methiyeler yağdırdı, vs...
- Oyundan sonra çıkarken Ergun Abi takıldı:
- Herşey iyiydi de, çar yamuk papuçluydu.
- Güldüm:
- O vakit çara güzel bir papuç almalısın...
- Tamam, söz!
- Aslında ciddi bir ihmal sonucu, bize alınan çizme ayağıma sığ-madığı için, sahneye kendi papuçlarımla çıkmak zorunda kalmış-tım.
- Ergun Göze, bana güzel bir ayakkabı aldı ve şöyle dedi:
- Gördün mü Yalçın Akçay'ın seni sıkıştırmasının sebebini... Rezil olmamıza ramak kalmıştı. Bu ayakkabıya fazlasıyla lâıksın!
- Rahmet olsun!...

Ergun Göze'nin Hayâtı ve Eserleri

Mehmet Nuri Yardım

Basın dünyamızın seçkin isimlerinden, Bâbîâlî'nin mümtaz sîmalarından gazete-ci, yazar ve fikir adamı Ergun Göze, 12 Ekim 2009 târihinde geçirdi-ği âni rahatsızlıktan sonra İstanbul Kadıköy Moda'daki evinde vefat etti ve Rabbine kavuştu. Pazartesi günü öğle sıralarında âniden ra-hatsızlanarak bayılan ve hastahâneye kaldırılan yazarımız kurtarıla-mamıştı. 78 yaşında hayâta gözlerini kapayan Ergun Göze, bir süre önce üç önemli ameliyatı ardı ardına geçirmişti. Yazar, 13 Ekim Salı günü öğle namazını müteakiben Merkezefendi Câmii'nde kılınan cenâze namazının ardından Merkezefendi Mezarlığı'na defnedildi. Kalabalık bir cemaatin namazını kıldığı ve mezarı başında duâ ettiği Ergun Göze hakkında, namazı kıldırın Emin Işık güzel ve çok an-lamlı bir konuşma yaptı. Emin Işık Hoca, Ergun Bey'in hayâtını ve hizmetlerini kısaca özetledi.

Ergun Göze 29 Mart 1931 yılında Sivas'ta doğdu. Şehirde Arap-ça ve din ilimlerini öğreten İzzet Hoca diye anılan bir âlimin toru-nudur. Babaannesi ise Altunoğulları'ndan Râbia Hâtun'dur. İzzet Hoca'nın iki oğlundan Ahmet Göze'nin yedinci çocuğudur. Annesi Hatice Göze Hanım'dır. Ahmet-Hatice Göze çiftinin ikisi kız beş ço-cuğundan biridir. İlk ve orta tahsilini Sivas'ta yaptı. Çorum Lisesi'n-den 1950'de mezun oldu. Yaşasın Hâtıralar isimli eserinde, "Hayâ-tımda bana en çok tesir eden insan babam olmuştur. Dînimi ve hatta diyebilirim ki hayâtı bana o öğretti." demektedir.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni 1957'de bitirdi. Bir kaç arkadaşıyla birlikte, Bâbîâlî Yayınevi'ni kurdu. Daha sonra serbest avukatlık yapmaya başladı. Basın hayâtına, Mümtaz Turhan'ın neş-rettiği Ölçü mecmuasıyla girdi. Ardından kitap hâline getirilen Meş-hurların Son Sözleri, 1961 yılında Son Havadis gazetesinde yayım-landı. Fıkra yazarlığına 1965'te Bâbîâlî'de Sabah gazetesinde başlayıp, 1969'da Tercüman'da devam etti. Tercüman gazetesinde, milliyetçi bir kalem olarak çeşitli meslek odaları ve derneklerle yaptığı mücâ-delelerle sivrildi. 1988 yılında Türkiye gazetesinde fıkra yazarlığına başladı ve iki sene devam etti. TGRT'de haber yorumculuğu yaptı. Televizyondan ayrıldıktan sonra bütün mesâisini Boğaziçi Yayınla-rı'na verdi ve bu müessesenin genel müdürü olarak çalıştı. Bir ara yeniden yayımlanan Halka ve Olaylara Tercüman gazetesinde köşe yazılarına devam ettiyse de bu yazı hayâtı

uzun ömürlü olmadı. Son yazıları sanatalemi.net sitesinde yayımlandı. Fransızca'yı çok iyi bilen Ergun Göze, bir çok önemli tercümeyle imzâ atmıştır. Yazar Hicran Göze ile evli olan Ergun Göze'nin Zeynep, Ahmet ve Meh-met isimli üç çocuğu bulunuyor.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Ergun Göze'nin neşredilmiş 40 telif, 10 da tercüme eseri bulunuyor. Toplam 50 eserde imzâsı mev-cuttur. Bu eserlerin türleri farklıdır. Kimi deneme, kimi araştırma, kimi biyografi veya röportaj dalında kaleme alınmıştır. Bâzı eserlerin editörlüğünü üstlenmiştir. Dolu dolu yaşanmış bereketli bir ömrün semeresi olan bu eserleri alfabetik olarak tek tek zikre-derken muhtevâlarına da kısaca temas etmek istiyorum. Önce telif eserler:

Anadolu Sahâbeleri: Anadolu Sahâbeleri Ergun Göze'nin ilk eserlerindendir. 1966 yılında neşredilmiştir. Türkiye'nin dört bir tarafın-da türbesi, yatırı ve makâmı bulunan sâhabelerin hayat hikâyelerini, İslâm'a hizmetlerini ve Anadolu'ya ne zaman geldiklerini anlatır.

Batının Politik Ahlâksızlığı: Osmanlı Ayan Reisi Ahmet Rıza Bey'in eserini Ergun Göze yayıma hazırlamış ve Boğaziçi Yayınları arasında neşretmiştir. Eser, hem dünyâya karşı vatanperver bir fer-yat, hem bir dünya târihi eskizi, hem medeniyetler çatışmasında fel-sefî bir tespit aynı zamanda bir ansiklopedik kaynak mâhiyetindedir.

Besmele Bahçesi: Ergun Göze'nin meşhur hattat Prof. Dr. Ali Alparslan ve Ali Rıza Özcan'la birlikte hazırladığı mühim bir eser. Burada İslâm'ın yüce Peygamberi'nden günümüze, 400'den fazla Besmele örneğini görüyoruz. Kûfî, Muhakkak, Reyhânî, Sülûs, Nesih, Tevkî-rika, Nesta'lik, Dîvânî-celî, Dîvânî ve resim besmeleler, sultan ve hanım besmeleleri, Goethe ve Immanuel Kant besmeleleri olmak üzere 400'den fazla örnek dikkat çekiyor. En büyük hattatların meş-kindenden yansıyan hat sanatının 14 asırlık birikimi gözler önüne serili-yor. Boğaziçi Yayınları arasında 1998 yılında neşredildi. Büyük boy, ciltli, İngilizce ve Türkçe metinli...

Bulunmuş Defterden Cuma Düşünceleri: “Bu yazıları sâdece okuyucularım için değil, biraz da kendim için yazdım. Çünkü poli-tika bulutlarının kararttığı, menfaatlerin kaynaştığı ve insânî duy-guların kısırlaştığı o günlerde hâtîrâlara, gençliğin ve çocukluğun temiz duygularına dönmek, huzur bulmak benim için de bir ihtiyaç-tı. Okuyucularımdan aldığım mektuplar, telefonlar ve haberler, aynı hâli onların da paylaştığını gösteriyordu. Bunun için de yazmaya devam ettim. Böylece bu yazılar bir ‘Cuma Sohbetleri’ serisi oldu. Şâir: ‘Bir sahife açtım kitab-ı sîneden’ diyor. Bilmem ben bir satırba-ş-ı açabildim mi aziz okuyucularım?” Yazar eseri böyle sunuyor. Ki-tabın 3. baskısı 2003 yılında gerçekleştirilmiş.

Çanakkale Kumandanlar Savaşı: Çanakkale Savaşları'na farklı bir pencereden bakış. Kitabın arka kapak yazısında şunları okuyo-ruz: “Çanakkale Zafer değil mi? Zaferse şerefi planları yapan Mare-şal Sanders'e mi âit? Sanders yanlış tertibat mı aldır-ı? Düşman çı-karmasının yerinde mi aldandı? Yoksa hâin mi? Bütün Alman su-bayları câsus muydu? Sanders'e hangi Türk albayı askerlik dersi verdi ve planlarını

çürüttü? Düşmanın asıl çıkarma bölgesi neresiy-di? Anzaklar niçin ikinci sınıf asker? Çanakkale Zaferi bir kişinin eseri mi? Mustafa Kemal'in bu zaferde payı yok mu? Sanders kaç Türk albayını harcadı, kaç bin Mehmetçik? Zaferin tamâmı Mustafa Kemal'e mi âit? Sanders-Enver Paşa, Sanders-Esat Paşa, Sanders-Al-bay Fevzi ve Sanders- Seddülbahir Kahramânı albay Halil Sâmî kavgası ve kahraman 3. taburun zaferdeki payı.”

Kitap 2006 yılında Boğaziçi Yayınları arasında çıktı.

Çanakkale Savaşlarından Altın Harfler: Efsaneleşen Çanakkale savaşlarından unutulmayacak sahneleri kaleme alan Ergun Göze, bu eserde Mehmetçiklerin yazdıkları destanlaşan bâzı çarpıcı sah-neleri okuyucuya aktarıyor. Bir târîh şuuru ve ecdat sevgisini yeni nesillerin yüreğine yerleştirmek isteyen Ergun Göze, özellikle yakın târihin daha iyi anlaşılması gerektiğine inanıyordu.

Çar Tabancası (piyes): Ergun Göze'nin tiyatroya armağan ettiği eserlerden biri olan Çar Tabancası Anadolu'nun dört bir tarafında oynanmış ve milletimiz tarafından çok sevilmiştir. Oyunu Abdullah Kars sahneye koymuş, “çar”ı ise ünlü yazar ve tiyatro sanatkârı Üs-tün İnanç oynamıştır.

Dışişleri Kavgası: Ergun Göze, Türkiye'nin dışişleriyle ilgili önemli yazılarını bu eserinde bir araya getirmiştir. Hâriciyede yapı-lan vahim hatâlara, işlenen gâflet ve ihânetlere dikkat çeken bir so-rumlu aydın olarak mesele üzerinde önemle durmuştur.

Dirilen Çöl: 1974'te basılmıştır. Arap dünyâsındaki gelişmeleri, Arapların batı dünyâsı ve emperyalizmi karşısında şahlanışını dile getiren bir çalışma, bir soruşturma.

Ecevit Çıkmazı: İlk baskısı 1980'lerden önce yapılan, ikinci bas-kısı 2001'de İstanbul'da Boğaziçi Yayınları arasında gerçekleştirilen kitap, Bülent Ecevit'in Başbakanlığı zamânında yaşananları ve Ece-vit'in siyâset dünyâmızdaki çıkmazını çok canlı ve çarpıcı bir şekil-de anlatıyor.

Ergun Göze-Aziz Nesin Kavgası: Ergun Göze ile Aziz Nesin arasındaki kavga yazıları bu kitap sayfalarında okura sunuluyor. Mahkemeye intikal eden mücâdelenin iddiaları, devam eden muhâ-kemeler ve sonuçları yer alıyor. Ergun Göze kitabın sonunda şu satırlara yer veriyor:

“Bu kavga doğru ile yanlışın, gerçeikle yalanın ebediyete kadar devam edecek kavgasıdır. Aziz Nesin ölmüştür. Herkes gibi Ergun Göze de ölecektir. Ama bu kavga dünya durdukça devam edecektir. Ve bizden sonra da bu cephelerde yer alacak nesiller olacaktır. Bizden sonraki vatansever nesillere kolay gele. Bu kitap vatansever nesillere bu kavgada bir tutam yardım ederse ne mutlu...”

İnceleme, 238 sayfa. 1997 yılında İstanbul'da Boğaziçi Yayınları tarafından neşredilmiştir.

Esmâ-i Hüsnâ: Ergun Göze'nin Prof. Dr. Ali Alparşan ve Ali Rıza Özcan'la birlikte 1998 yılında hazırladığı, Allah'ın güzel isim-lerinin bir araya getirildiği nefis bir eser.

Freud ve Freudizmin İçyüzü: Batı kaynaklarından Fröydizm'in tenkidi ve Fröyd'un ahlâkî noksanları bilimsellikle örtme çabaları-nın iç yüzünü gösteren bir çalışma. Az bilinen bu konu hakkında Ergun Göze'nin kaleme aldığı 128 sayfalık kitap, 1992 yılında Boğa-zıçı Yayınları arasında çıktı. Bir safsatanın ilmî delillerle ve mantık ölçüleri içerisinde çürütülüşünü okuyoruz. Resimlerle donatılmış olan kitabın kapağı Muammer Erkul'a âit.

Gözümle ve Gönümle Tanıdıklarım: İnsanlık târihinin büyük veya enteresan, Türk edebiyâtının, fikir hayâtının ve kültür târihi-nin renkli sîmaları en çarpıcı taraflarıyla bu kitapta buluşuyor. Sa-mîmî ve usta bir üslûp, orijinal bir anlatış okuyucuyu sarıyor. İslâm'ın büyük peygamberinden Mehmetçiğe kadar... Ve yazarın sâ-dece gönüyle değil, gözüyle de görüp tanıdığı sîmaların resmî geçi-ti. Necip Fâzıl, Peyâmi Safâ, Sâmiha Ayverdi, Mehmet Kaplan, Mü-nevver Ayaşlı, Nizamettin Nazif vs. 1989 yılında ilk baskısı yapılan eser 404 sayfa.

Hâriciyemizin İçyüzü: Ergun Göze Türk dışişlerine çok önem veren bir yazardı. Bu meseleyi millî bekâmız için hayâtî sayardı. Yakından alâkadar olduğu dışişleri hakkında yüzlerce yazı yazdı. Daha sonra bu yazıları kitaplaştırdı. Hâriciyecimizin İçyüzü bir bakı-ma Türk dışişlerinin de masaya yatırılışı anlamına geliyor.

İçimizden Otuz Kişi: Bu kitap 1975 yılında Boğaziçi Yayınları arasında çıkmıştır. Ancak kitap daha sonra yazarı tarafından geniş-letilmiş ve Soruşturma adıyla yeniden yayımlanmıştır. İlk baskıda kitap 185 sayfa iken sonraki baskılarda 382 sayfaya çıkarılmıştır.

İkibinlere Doğru Papaların Günah Dosyası: Yazarın Ali Erge-nekon imzâsıyla kaleme aldığı bu eserde Hristiyanlık dünyâsının karanlık cephesi araştırılıyor ve bu inanışın din adamları olan papa-ların işledikleri büyük günahları dile getiriyor.

İslâm'a Selâm: İslâm'a Selâm, Ergun Göze'nin en çok sevilen eserlerinden biri. İkinci baskısı Boğaziçi Yayınları arasında 1997 yı-lında neşredilmiş. İslâmiyet'i "bir ilim, medeniyet, ahlâk ve ışıık dîni olarak" ele alan yazar, dînimizin farklı kurum, kuruluş ve kavram-larla olan münâsebetlerini müstakil makâlelerde ele alıyor. "İslâm Hukûku", "İslâm ve Müsâmahe", "İslâm Dünyâsı", "İslâm'a Âşık Olunuz" bu yazılardan sâdece bir kaçı.

İslâmiyet ve Teknoloji: Ergun Göze'nin İslâmiyet ve teknolojiyi esas alan, bu ikisi arasındaki münâsebetleri dile getiren yazıların-dan oluşan İslâmiyet ve Teknoloji isimli küçük hacimli eser sâdece 45 sayfa. İstanbul'da 1990 yılında yayımlanmıştır.

İsrail'in Kurucusu Theodor Herzl'in Hâtırâları ve Sultan Ab-dülhamit: 2002 yılında Boğaziçi Yayınları arasında neşredilen bu eserde yakın târihin bilinmeyen bir çok noktası aydınlığa kavuştu-ruluyor.

Kama: Tiyatroya da alâka duyan Ergun Göze'nin bir başka ça-lışması.

Kavga tazıları Peyâmi Sâfa: Ergun Göze'nin yakından tanıdığı ve romancının son bir yılında birlikte olduğu Peyâmi Safâ'nın pole-mik ve kavga yazılarını ihtivâ eden eser, küçük boy ve 134 sayfa. "Büyük Türk

düşünürü Peyâmî Safâ'nın edebiyat târihine geçecek seviyedeki polemikleri... aynı zamanda Türk fikir hayâtının röntgeni. Fikir öfkesinin, kalem kavgasının en usta örnekleri" olarak takdim edilen kitapta Peyâmî Safâ'nın başta Nâzım Hikmet, Aziz Nesin, Fâlih Rıfkı, Ahmet Emin Yalman ve Çetin Altan'la yaptığı fikir ve kalem kavgaları ile onlara verdiği cevaplar bu boyu küçük ama muhtevâsı büyük kitapta bir araya geliyor. Kitap 1997 yılında ve pembe bir kapakla basılmış.

Köşebaşı: Ergun Göze'nin yıllarca yazı yazdığı Tercüman gazetesindeki köşesinin adıdır Köşebaşı. 1969 yılında neşredilen bu eser-de yazarın gazete yazılarından yaptığı seçme bulunuyor.

Kuğunun Son Ötüşü (Çanakkale Destanı): Çanakkale Destanı'nın hikâyesi. Büyük boy prestij kitap, kuşe kâğıda basılmış ve re-simlerle donatılmış. Zaferden hâfizalarda yer edecek fotoğraflar... 1988'de Boğaziçi Yayınları arasında okuyucuya ulaştı.

Son Sözleri Ansiklopedisi: Daha önce Meşhurların Son Sözleri adıyla 1962 yılında basılan ve yazarın ilk eseri olan bu kitabın çok genişletilmiş 6. baskısı Son Sözleri Ansiklopedisi adıyla Boğaziçi Ya-yınları tarafından 1994'te basıldı. Kitap Ergun Göze'nin ilk göz ağrısı. Aynı zamanda, en çok baskı yapan kitabı... Her baskıda, gözden geçirilip genişletilen eser rahat okunması ve konusunun ilginçliği bakımından da geniş bir okuyucu kitlesine ulaştı. Hem Türk, hem İslâm, hem de dünya meşhurlarının ölümlelerinden önceki son sözle-rini ihtivâ eden 328 sayfalık eser, büyük bir ilgi görüyor.

Mukâyeseli İslâm Târîhi Kronolojisi: Yazarın İsmâil Hâmi Danişmend ile birlikte hazırladığı bu eserin birinci cildi yayımlanmış-tır. Kitap Türkiye Yayınları arasında çıkmıştı.

Peyâmî Safâ: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları'nın Türk Büyükleri Dizisi'nin 31. kitabı olan Peyâmî Safâ kitabı 1987 yılında yayımlanmış. Peyâmî Safâ'nın hayâtı, şahsiyeti, te'siri bu biyografik kitapta anlatılıyor. 126 sayfalık eser, orta öğretim gençliği için bir kaynak mâhiyetini taşıyor. Peyâmî Safâ'yı ilk elde tanımak isteyen-ler içinde vazgeçilmez bir başucu kitabı.

Peyâmî Safâ'dan Seçmeler (Fâruk Kadri Timurtaş ile berâber): Ergun Göze, arkadaşlarından Prof. Dr. Fâruk Kadri Timurtaş ile bir-likte bu kitabı hazırlamış ve Peyâmî Safâ'nın önemli makâlelerini bir araya getirerek okuyucunun istifâdesine sunmuştur.

Peyâmî Safâ-Nâzım Hikmet Kavgası: Önemli bir inceleme. Marksizmin, sosyalizmin ve Nâzım Hikmet'in mâcerâsı bütün yön-leri ve vesikaları ile bu kitapta yer almıştır. Yazar, Peyâmî Safâ ve Nâ-zım Hikmet arasındaki kavgayı bütün boyutlarıyla, derinliğiyle ve yankılarıyla bir araya getiriyor. Özellikle millî konularda hassâsiyeti bilinen Peyâmî Safâ ile yabancı bir ideolojinin mensubu olan Nâzım Hikmet arasındaki kavga yazıları dikkatle ve ibretle okunuyor. Ese-rin altıncı baskısı Boğaziçi Yayınları tarafından 1995'te yapılmış. 377 sayfalık kitabın sonunda dikkat çekici belgeler var.

Peyâmî Safâ'nın Türk Düşüncesindeki Yeri: Ergun Göze bu hac-mi

küçük, 75 sayfalık küçük boy kitapta Cumhûriyet dönemi Türk romanının en büyük ismi Peyâmi Safâ'nın düşünce dünyamızdaki yerini mükemmel bir şekilde özetlemektedir. "Peyâmi Safâ'nın Türk düşüncesinin rûhu" olduğu vurgulanan kitapta Safâ'nın başka ya-zarlarla giriştiği polemiklere ve kavga yazılarına da yer veriliyor. Eser, 1997 yılında yayımlandı.

Peygamberimizin Hayâtından Sahneler: Bütün Müslümanların önderi olan Hazret-i Muhammed'in göz kamaştıran hayâtından bâ-zı ibretli sahnelerin okuyuculara aktarıldığı değerli bir kitap. 1997'de yayımlandı.

Peygamberimiz ve Dört Halifesi: 1967'de basılan bu eser, adın-dan da anlaşıldığı gibi Müslümanların yüce peygamberi Hazreti Muhammed ile dört halifesi olan Hazret-i Ebûbekir, Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman ve Hazret-i Ali hakkında kaleme alınmış dînî bir eserdir.

Rusya'da Üç Esâret Yılı: Bir Türk subayı olan Ahmet Göze'nin oğlu Ergun Göze'ye anlattığı Rus esâret yılları... Kafkas cephesinde esir düşen Mülâzım Ahmet İzzet beyin oğlu Ergun Göze'ye anlattığı hâtıralarda, târihlerde bulunamayacak enteresan bilgiler mevcut. Eserin önsözü Sâmiha Ayverdi'ye âit. 109 sayfalık ince kitabın ikinci baskısı 1991 yılında Boğaziçi Yayınları'nda gerçekleştirilmiş. Yakın târihin önemli bir kesitine ışık tutan ilgi çekici intibâlar... Kitabın kapağını, hâtırat sâhibi Ahmet Göze'nin ayakta çekilmiş bir fotoğrafı süslüyor.

Sarıkamış'tan Çanakkale'ye: Ergun Göze'nin "Buz Tutan Gözyaşları" altbaşlığıyla sunulan bu prestij eseri son derece güzel bir şekilde basılmıştır. İlk sayfada şu dörtlük içimizi paralıyor:

Gözümde gözyaşım buz olmuş akmaz
Binlerce askerim yarına çıkmaz
Kapandı gözlerim bir daha bakmaz
Belki ondan verem oldun Eminem

Hemşinli asker Mustafa'nın Sarıkamış'ta donmadan önce eşine yazdığı şiirin tamâmı eserde yer alıyor. Kaynak Prof. Dr. Bingür Sönmez ve Reyhan Yıldız'ın Ateşe Dönen Dünya: Sarıkamış isimli kitabı. Sarıkamış'tan Çanakkale'ye resimleri, gravürleri, grafikleri ve kronolojisiyle dört dörtlük. Roman tadında bir belgelik. Çanakkale'-yi de Sarıkamış'ı da daha iyi anlayabilmek için bu eseri okumak ge-rekıyor. Büyük boy 440 sayfalı ve renkli resimlerle donatılan eserin ilk sözü de sonsözü de Ergun Göze'ye âit. Yakın târihimizin acılarıyla yoğrulu hüznü bir hikâyesi... Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2009.

Seçmeler: Ergun Göze'nin seçme yazılarından oluşan ve Seçme-ler adıyla yayımlanan eser, Cihan Yayınları arasında 1984 yılında yayımlanmıştı. 1995'te ikinci baskısı yapıldı. Bu kitabın çıkmasında biraz gayretim olmuştu o zaman. Nitekim Ergun Bey de kitabın it-haf yazısında, "Mehmet Nuri Yardım'a yardımları için teşekkürle-rimle. 6.1.1984" cümlesini yazıp imzâlamıştı. 175 sayfalık kitapta yer alan makâlelerden birkaçının adı şöyle: "Sanâyi ve Kur'an", "Yû-suf'un Kuyusu", "Gazâlî'de Siyâset", "Suç ve Cezâ", "Romanın Ro-manı", "Veysel'in Toprağı"...

Soruşturma: Bu kitapta, dünyânın ve Türkiye'nin birçok fikir adamı ile dünya meseleleri hakkında yapılmış röportajları buluyo-ruz. Röportajların hepsi, dünyamız iki kutuplu iken yapılmıştır. Dünyamızın tek kutuplu hâle geldikten sonra da belki hâlâ aynı me-seleler ve ıstıraplar karşısında bulunduğunu gösteren bu mülâkat, Türk insanının atlattığı bâdireleri ve geçtiği yolları gösteriyor. Ken-dileriyle görüşülen isimler arasında yerli münevverler de var, yabancı aydınlar da. İşte birkaçı: Pablo Neruda, Aragon, Cemil Me-riç, Mehmet Kaplan, Metin Erksan, Münevver Ayaşlı, Osman Tu-ran, Ekrem Hakkı Ayverdi, Ârif Nihat Asya, Uğur Derman, Recep Doksat, Roger Garaudy, Necip Fâzıl Kısakürek, İbrâhim Kafesoğlu... 405 sayfa... 4. baskısı 2001 yılında İstanbul'da okuyucu önüne çıkmıştır. Kitabın ilk baskısı İçimizden 30 Kişi adıyla 1975'te Boğaziçi Yayınları arasında neşredilmişti.

Türklük Kavgası: Kültür, târih, dil, din, sanat, dış politika, hü-lâsa fikrin her sâhasında Türk dünyâsının meseleleri ve kavgası Türklük Kavgası'nda bir araya getirilmiş. 680 sayfalık hacimli bir kitap.

Üç Büyük Muztarip: Ergun Göze'nin en çok sevilen ve aranan eserlerden biri. Burada Türk tefekkür hayâtımızın üç büyük ismini anlatıyor. Cemil Meriç, Peyâmi Safâ ve Necip Fâzıl Kısakürek. 134 sayfalık kitapta her üç şahsiyetin hayatlarından, fikirlerinden ve kavgalarından ilgi çekici kesitler sunuluyor. Eserin ikinci baskısı 1995'te İstanbul'da yapılmıştır.

Üçüzler (piyes): Ergun Göze'nin Çar Tabancası gibi kaleme aldığı tiyatro eserlerinden biri.

Üniversite Niçin Çöktü (Profesörler Geçiyor): Yazar 1990'da ye-ni baskısı yapılan bu eserde üniversitelerimizin geçmişteki durumu-nu sorguluyor. İlim merkezi olması gereken üniversitelerin geçmiş-te nasıl siyâsetle iç içe yaşadığını gözler önüne seriyor. Üniversite problemleri, profesörlerin yanlışları ve gerçek üniversiteye hasreti bu kitapta bulmak mümkün.

Ve Tercümeler:

Ergun Göze'nin yaptığı tercümeleri de şöyle sıralayabiliriz:

Asrın Şâhidinin Hâtıraları Mâlik Bin Nebî'nin Hâtıraları: 1991'de Boğaziçi Yayınları tarafından basılmıştır.

Aydınlar Yüzyılı: Ergun Göze'nin, Michel Winock'tan tercüme ettiği eser 2002 yılında Boğaziçi Yayınları arasında çıkmıştır.

Batı'nın Politik Ahlâksızlığı: Ergun Göze'nin Ahmet Rıza'dan tercüme ettiği eser 2004 yılında yayımlanma fırsatı bulabilmiştir.

Cezâyir'de İslâm'ın Yeniden Doğuşu: Yazarın Mâlik Bin Nebî'den tercüme ettiği bu eser 1992 yılında okuyucunun önüne çıkmıştır.

Diktatörler Yüzyılı: Ergun Göze'nin Arthur Conte'tan tercüme ettiği eser Boğaziçi Yayınları arasında 2002'de neşredilmiştir.

İslâm'da Dîni Düşünce Bünyesi: Ergun Göze'nin H. A. R. Gibb'-den tercüme ettiği bu küçük kitapta yazarın "Animist Kalıntı", "Hz. Muhammed ve Kur'an", "Kānun ve Kelâm" ile "Tasavvuf" isimli

makâleleri bulunuyor. Bütün düşüncelerine katılmasak bile yabancı bir aydının insafı bâzı tespitleri ve görüşleri dikkat çekiyor. İlk bas-kısı İstanbul'da 1997 yılında yapılmıştır.

İslâm Dâvâsı: Büyük İslâm düşünürü Mâlik Bin Nebî'nin bu eserini de yazarımız Fransızca'dan Türkçeye kazandırmıştır. Eser, 1964 yılında neşredilmiştir.

İslâm ve Demokrasi: Mâlik Bin Nebî'nin bu küçük risâlesini Türkçeye kazandıran Ergun Göze, büyük mütefekkirin İslâm ve de-mokrasi hakkındaki fikirlerini toplu olarak bu kitapçıkta okuyucu-lara sunuyor. İstanbul'da Boğaziçi Yayınları tarafından 1992 yılında neşredilmiştir.

İsrâil'in Gizli Dosyası Terörizm: Yazar bu eseri Vincent Mon-teil'den tercüme etmiştir.

Kur'an-ı Kerîm Mûcizesi: Bu eser de mütefekkir Mâlik Bin Ne-bî'den tercüme edilmiş ve Türk insanının istifâdesine sunulmuştur. 2003 yılında kültür hayâtına kazandırılmıştır.

Ergun Göze, vefâtından önce Yaşasın Hâtıralar'ın devâmı niteli-ğinde olan ikinci kitabını da yazıyordu. Avukatlık hâtırâlarını da bir kitapta toplamak üzereydi. Ayrıca Meşhur Kadınların Meşhur Sözleri isimli bir dosyası mevcuttur. Enver Paşa isimli eseri ise henüz basılmadı.

Bütün ömrü boyunca mensûbu olduğu Türk milletine aşk dere-cesinde bağlanmış, vatan, bayrak ve memleket sevgisi ile târih şuu-runu genç nesillere vermekten başka amaç gütmemiş, yazılarında ve eserlerinde Türk ve İslâm âleminin dertlerini dile getirmiş olan mütefekkir yazar Ergun Göze'ye Allah'tan rahmet diliyor, mekânı-nın cennet olmasını niyaz ediyorum. Yeni nesiller inşallah Ergun Göze gibi âbide şahsiyetleri örnek alır ve onların kutlu yollarından giderler.

Sabır Sarmaşıkları (Rubâîler)

Bekir Sıtkı Erdoğan

Çılgın Gerçek

Ey falcı, bizim fincanımızdan el çek!
Yollar karışık yorma sakın aklını pek.
Her Leylâ'nın olmasa bir Mecnûn'u,
Çılgın çılgın böyle döner miydi felek?

Umut Köşesi

Gel dost, bu hasret beni içten içe yer...
Geç kalma yetiş, titriyor azmimdeki fer!
Sabrın sökemez korkarım artık şafağı,
Zindanımdan bir köşe yırtıp çıkıver!

Mûcize

Us ehli çekip gitti, dönen bir deli bu
Bir şûh eteğin dalgası, bir can yeli b
Ölmüştüm; ısınmakta vücûdum yeniden,
Kim böylesi okşar ki Mesih'in eli bu!..

Atalardan Kalma Ayna

Prof. Dr. Beynun Akyavaş

Dil, insanın kendi dil sistemine göre için-deki düşünceleri, hisleri, duyguları mânâ kazanmış seslerle, sözlerle dışarıya aktarması, başkalarına

anlatmasıdır.

İnsan zekâsıyla ve insan rûhuyla doğan dil insanla berâber ya-şar. İnsanın olmadığı yerde söz yoktur, sâdece ses vardır. Kimsenin bulunmadığı bir dağ başında ancak rüzgârın uğultusu, suyun çağıl-tısı, yaprakların hışırtısı, hayvanların sesi duyulur. Dil mi düşünce-den evvel doğmuştur, yoksa düşünce mi dilden evvel? Kimine göre öyle kimine göre böyle, kat'î bir cevap bulunamıyor. Bununla berâ-ber (onomatopée) yâni ses taklidi ilk insanlardan başlayarak her za-man var olmuş, dün var olduğu gibi bugün de var, yarın da olacak. İnsan duyduğu sesleri taklit yoluyla kelime hâline getiriyor: şıkır şıkır oynamak, tıkır tıkır yürümek, çıtır çıtır yemek, lıkır lıkır içmek, kıkır kıkır gülmek, şırl şırl veya gürül gürül akmak, fiş fiş kürek çekmek, fokur fokur kaynamak, şıp şıp damlamak, tık tak, cik cik, gak gak, miyav miyav, hav hav, çat, pat, küt, vs.

Dil sosyal bir varlık olarak insanları birbirine bağlayan, millet hâline getiren mânevî değerlerin başında yer alır. Bir milletin dilinin içinde insanın üç zamânını da görmek mümkündür: geçmiş, hal ve gelecek. Bu zamanların bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlanı-şında bütün değerler bulunduğu gibi düşünce hayâtı, ilim, kültür, târih, edebiyat, sanat, medeniyet, ruh hâli, karakter, terbiye, ahlâk, gelenek, görenek, velhâsıl insanla alâkalı olan her şey bulunur. Bir dili inceleyerek, ölü bir dil bile olsa, o dili konuşmuş olan veya canlı bir dili konuşan insanlar, cemiyetler, milletler üzerinde bir fikir edi-nebilir, bir hüküm verebilirsiniz. Sâdece diline, konuşmasına, kul-landığı kelimelere, tâbirlere, telaffuzuna göre bir tek insanın bile nasıl olduğunu anlamak mümkündür. Hele atasözleri!... Atasözleri bir milletin geçmişinin, hâlinin, hattâ geleceğinin aynasıdır. Atalar-dan kalmış bir ayna!...

İnsan neyse dil de odur, insan canlıysa dil de canlıdır, insanın âilesi, gelenekleri, alışkanlıkları, zevkleri varsa dilin de vardır, insa-nın uymak mecbûriyetinde olduğu kânunları, kâideleri varsa dilin de vardır, insan geliyorsa dil de gelişir, insanın içinde yaşadığı cemiyetin seviyesi yüksek, mensûbu olduğu medeniyet büyük bir medeniyet ise dili de yüksek ve büyüktür, insan kafasındaki mef-humlar çoğaldıkça, zenginleştikçe dilin bu mefhumların karşılığı olan kelimeleri çoğalır, dil zenginleşir.

Her dil artık ihtiyaç duymadığı kelimeyi dil târihinde, arşivin-de muhâfaza ederken yeni ihtiyaçlarını karşılayacak yeni kelimeler yaratır. (Formation populaire) dediğimiz, halkın kendi dil mantığı, alışkanlığı, zevki ile yarattığı, dili zenginleştiren, tabîî, yeni kelime-lerle berâber dil kaynaklarından faydalanarak dilin dehâsına uygun yeni kelimeler yapılabildiği gibi eklerle, türetme yoluyla, birleşik kelimelerle de yapılabilir. (Formation savante) ise dil üzerinde söz sâhibi olan ilim adamlarının, kültür adamlarının, dilin ne olduğunu, dil kânunlarını, kâidelerini bilerek, dile zarar vermeden, dile ve o dilin sâhiplerine saygı göstererek, zorlamadan teklif ettikleri ve halkın seve seve kabul ettiği

kelimeler de unutulmamalıdır.

(Terminologie) ise ancak aynı meslek sâhiplerinin mesleklerini icrâ ederken kendi aralarında kullandıkları husûsî bir dildir.

İnsan nasıl hep berâber yaşadığı insanların tesîri altında kalı-yorsa diller de tesir altında kalırlar ve kendi kelimelerini başka dil-lere verdikleri gibi başka dillerden de kelime alırlar. Dünya yüzün-de saf dil yoktur. Yabancı dillerden alınan bu kelimeler (emprunt) ya olduğu gibi alınır veya alan dilin kelimelerine benzetilir, dilin alış-kanlıklarına, zevklerine, âhengine uydurulur. Yabancı dillerden alınan bu kelimelerin tamâmen önüne geçmek mümkün olmasa da çoğalmasına imkân vermemek gerekir.

Yeni ama uydurma kelime (néologisme) akını ne kadar zararlıy-sa benimsenmiş yanlışların (galat-ı meşhur) fazlası da o kadar zarar-lıdır. Hele Fransızca (argot) kelimesinden dilimize geçen ve argo de-nilen dil!... Yüksek seviyeli insanların, cemiyetlerin aralarına almak istemedikleri ayak takımının, külhanbeylerin, vs. kullandıkları gizli bir dil olan ve eskilerin lisân-ı erâzil dedikleri argonun yayılmasına müsaâde etmemelidir.

Başka bir hâdise de (abréviation) yâni kelimelerin ilk harf veya ilk hecelerini bir araya getirmek sûretiyle yapılan, ancak bâzılarına alışıldığı için anlaşılabilen, bâzıları da hiç anlaşılabilen, çözüleme-yen, bilmeceye benzer ayrı bir dil gibi olan kısaltmalar!...

Dil kânunlarının başında bulunan (La loi du moindre effort) dediğimiz kısaltma ve kolaylaştırma kânununa göre yapılan ASELSAN, MGK, TÜBİTAK, İDO, GAP gibi kısaltmaları kelime zannedenler bile var. Konuşmak insanı yorar, çünkü bir enerji sarfıdır. Hattâ bâzen bir evet, hayır demeye bile üşenir gözlerimizi kapatarak, kaşlarımızı kaldırarak, başımızı öne veya arkaya sallayarak cevap verir, elleri-mizle kollarımızla konuşuruz. Ancak seviyeli bir konuşmada bunla-rı yapamayacağımızı, nerede nasıl konuşmamız, hangi kelimeleri, tâbirleri kullanıp kullanamayacağımızı bilmemiz ve cemiyetin ilk kânunu olan en geniş mânâsıyla terbiye kânûnuna riâyet etmemiz gerekir.

Her devletin her milletin dilini koruması varlığının devâmı için şarttır. Dil fukarâlaştıkça, kelime yaratıp zenginleşemedikçe, zararlı tesirler altında kaldıkça sağlığını kaybeder ve bundan hem dîni hem millî gelenekler hasar görür. Beyni besleyecek büyük eserler okuna-maz, yüksek seviyeli konuşmalar anlaşılabilir olur.

Yukarıda dil âilelerinden bahsetmiştik. Meselâ Hint-Avrupa (Aryen) dilleri Orta Asya yaylalarından başlayan göçlerin Güney Asya'ya ve Avrupa'ya ortak bir dili berâberlerinde getirmeleriyle doğmuştur görüşü hâkim görüştür. Göçlerle gelenlerden bir kısmı İtalya'da Latium bölgesine yerleşmişler. Bu bölgede vahşi bir hayat yaşayan insanlardan, çobanlardan meydana gelen bu halk Roma şehrinin etrâfında büyümüş ve bu insanların konuştuğu dil olan Latince çobanların dili olmaktan çıkıp Roma İmparatorluğu'nun dili hâline gelmiştir. Bu dille Yunanistan'ı zapteden Romalılar askerî bir zafer kazanmış olmakla berâber kendi medeniyetlerinden üstün bir medeniyetle karşılaşmışlar ve o medeniyetin tesiri altında kalmış-lardır. O halde askerî zaferi medeniyet zaferinin ve o

medeniyeti ifâde eden dil zaferinin tâkip etmesi lâzımdır.

M.Ö. 265’de bütün İtalya’yı, 133’de İspanya’yı, 58-51’de Eski Fransa’yı zapteden ve artık bir medeniyetin temsilcisi olan Romalı-lar askerî zaferleriyle berâber medeniyet zaferini de kazanmışlar, dillerini yâni Latinceyi zaptettikleri memleketlere yerleştirmişler ve bu memleketlerin kendi dilleri, yerli diller kaybolup gittiği gibi yerli halklar da kendi husûsiyetlerini kaybederek Romalılaşmışlardır. Latinceyi Romalı askerlerden, devletten, tüccarlardan, konudan komşudan duya duya, konuşa konuşa, kulaktan öğrenen yerli halk-lar yeni öğrendikleri konuşma Latincesini tabîî dil kânunlarına göre kısaltmışlar, kolaylaştırmışlar, kendi dil zevklerine, alışkanlıklarına göre değiştirmişler ve bu konuşma Latincesi yâni halk Latincesi İtalya’da İtalyanca, İspanya’da İspanyolca, Portekiz’de Portekizce, Romanya’da Rumence ve Fransa’da Fransızca olmuştur. O halde bu diller aynı anadilden doğmuş kardeş dillerdir. Cümle yapıları hemen hemen aynıdır, kelimeleri bile, telâffuzları ayrı olmakla berâber benzerlik gösterir.

Bir dilin zenginliği o dili konuşan insanların düşüncelerini, duygularını, hislerini karşılayan kelimelerinin, hattâ eş mânâlı (synonyme) dediğimiz ama aslında hiç de eş mânâlı olmayan kelime-lerinin çokluğundan anlaşılır. Bu bakımdan Fransız dili zengin bir dildir. Bu böyle olduğu halde Fransız dilinde de dil ile düşünceyi karşılaştırdığımız zaman düşünce aleyhine olan bir farklılık (décalage) görürsünüz. Düşünce en zengin dillerde bile tam olarak söylenemiyor.

Bir dilin bütün kelimeleri, tâbirleri (lexique) lûgatlerde buluna-bilir mi? Tamâmının bulunması mümkün olmadığı gibi bir kelime-nin bütün mânâlarını da bulmak mümkün değildir. Lûgatte kelime-nin on mânâsını bulsanız aradığınız on birinci mânâyı bulamazsınız. O değil, bu değil derken aradığınız mânâyı kültürünüzün, bil-gilerinizin içinde bulabilirsiniz yüzünüz güler. Bu on birinci mânâ şimşek gibi çakar ve yerine oturur.

Dillerde hiç bozulmaması, değişmemesi gereken şey cümle mî-mârîsi, cümle yapısı yâni (syntaxe), doğru konuşma doğru yazma sanatı olarak kabul edildiği gibi ilim olarak da kabul edilen gramer ve dilin işlekliliğidir. Meselâ İngiliz dilinin kelimelerinin belki de ya-rısından fazlası, telâffuz farklı olmakla berâber, Fransızca yâni La-tince dir ama İngilizce cümle yapısını, gramerini değiştirmedeği, ko-ruduğu için yine Kelt dilidir, aksi halde Latin dillerinden biri gibi olurdu.

Fransızlar her ne kadar İngilizceden bahsederken “Le français mal prononcé” kötü telâffuz edilen Fransızcadır diyorlarsa da bugün artık dünyâyı saran İngilizce, daha doğrusu Amerikanca karşısında haklı olarak telâşa kapılıyorlar. Sel gibi gelen, Fransa hudutların-dan, her yerde olduğu gibi gümrüksüz, vergisiz, elini kolunu salla-ya sallaya geçen İngilizce kelimelerin, tâbirlerin önünde barajlar kurmaya çalışıyorlar. Bununla berâber Fransız dili başka dillerden işine yarayan birçok kelimeyi aldığı, başka dillere kelime verdiği halde yine büyük, zengin bir Latin dili olarak yoluna devam ediyor.

Gelelim dünyânın en güzel, en güçlü dillerinden biri ve Macar-ca,

Fince gibi bir Ural-Altay dili olan Türkçeye!... Bu büyük dil Orta Asya yaylalarından buralara, o günlerden bu günlere kendi dil sis-temini, işlekliğini, cümle yapısını, gramerini, mantığını ve matema-tiğini koruyarak, içinde yaşadığı yerlerin, zamanların şartlarıyla, ih-tiyaçlarıyla kelime yaratarak, kelime alarak, kelime vererek lehçe-le-riyle, şiveleriyle, ağızlarıyla berâber yoluna devam etmektedir. Türk varsa Türkçe de olacaktır.

Dil târihi şöyle bir incelenecek olursa görülür ki, Sémitique yâni Sâmi bir dil olan Arapça bir Hint-Avrupa dili olan Farsça'yı tesiri altına aldığı gibi, bir Ural-Altay dili olan Türkçe ise ihtiyaç duyduğu birçok kelimeyi Farsçadan ve Arapçadan almıştır. Bununla berâber her üç dil de mîmârîlerini ve gramerlerini muhâfaza ettikleri için Türkçe, Arapça, Farsça olarak kalmışlardır.

Türkçenin İslâm medeniyeti dâhiline girdikten sonra Arapça ve Farsçadan aldığı kelimelerden başka, diğer dillerden aldığı keli-melerin bir kısmı dil târihine intikal ettiği halde bir kısmı ya olduğu gibi yaşamakta veya Türkçeleşmiş, Türkçe bir kelimeymiş gibi kul-lanılmaktadır.

Fransızcadan, İtalyancadan, Rumcadan, Almancadan, Macar-cadan, Çince-den, vs. alınan kelimelerin bir kısmı hem tâbiyet değış-tirmiş hem ihtidâ etmiştir. Onlar artık Türk ve Müslüman olmuşlar-dır, aslen yabancı olduklarının farkına varamayız. Çoğumuzun ismi ya Arapçadır ya Farsça ama biz Türküz. Son zamanlarda ithal edi-len kelimelerin büyük bir kısmı ise İngilizce!...

Dilin içine girmiş, tâbirlerimize yerleşmiş, dağın başında yaşa-yan çoban Ahmet Ağa'dan, şehirdeki Ahmet Beyefendi'ye, Çin'den Amerika'ya kadar her Türk'ün tabii bir şekilde kullandığı, dil târihi-ne, edebiyat târihine, düşünce hayâtına, şarkılarına, türkülerine, rü-yâlarına girmiş kelimeleri Arapçadır, Farsçadır diye söküp atmak, yerlerini boş bırakmak, Fransızcadan, İngilizceden eğri doğru alın-mış olanlara göz yummak, uydurma, yanlış, zevksiz, âhenksiz, içi boş "sözcük"lerle boşlukları doldurmaya çalışmak dilimize ve bize altından kalkılamayacak kadar büyük zararlar verir. Dil kurur, yap-raklarını döker, çiçek açmaz hâle gelir. O halde her Türk'ün tabii bir şekilde seve seve kabul edeceği doğru ve güzel Türkçe kelimeleri bulmak ve dili zengin bir kelime hazînesiyle rahat konuşulur, rahat yazılır hâle getirmek gerekir.

Hepimiz Türkçenin vatanımızın, milletimizin başımızın üstün-de dalgalanan "ses bayrağı" olduğunu bilmeli, onu bir hayat kayna-ğı, aziz bir varlık olarak korumalıyız.

Sömürgelerde ve Sömürgeleştirmelerde Eğitim

Ali Murat Daryal

Devlet Televizyonunda Ramazan Öztürk’-ün “Kırılma Noktası” adı altında her haf-ta hazırlayıp sunduğu “Haber Programları”nın birinde en üst sevi-yeli bir Hint Devlet yetkilisi hanımın anlattıkları son derece ehem-miyetlidir. Toplumların ve milletlerin nasıl sömürgeleştirildikleri ve sömürgeleştirmelerini sürdürmeleri için, sömürgeci ülkelerin neler yap-tıklarını ve bu cümleden olarak İngilizlerin çevirdikleri dolapları, söyledikleri yalan dolanları, îcad ettikleri fesatları göstermesi ve te-zimizi desteklemesi bakımından bu Hint Devlet yetkilisi hanımın anlattıkları ne kadar dikkate değer bulunmaktadır. Bu hanım yaşa-dıkları hâdiseyi objektife şöyle anlatıyordu:

“Bizler İngilizlerin sömürgesi iken coğrafya okuyorduk. Bağımsız-lığımızı aldıktan sonra yine coğrafya okuyoruz. Fakat bu defa coğrafya okurken öğrendik ki bizi kaç yüz yıl sömüren ve sömürge yapan İngi-lizlerin nüfusu ve yüz ölçümü bizim bir eyâletimiz kadar bile değilmiş.”

Şâyet siz on üç, on dört yaşındaki bir Hintli çocuğun önüne ko-caman, koskocaman, dev gibi bir İngiltere haritası koyup daha son-ra onun yanına küçücük çok küçücük avuç içi kadar bir Hindistan haritası koyacak olursanız bu Hintli çocuğun yapacağı, düşünüp hayal edeceği bir şey yoktur artık. Sâdece sinecektir.

Bu haritalar çocukların gözleri önüne konulduktan sonra, onla-ra Hindistan’ın nüfusu İngiltere’ninkinden en az on kat, yirmi kat daha aşağılardadır dersiniz, bundan yüz sene, iki yüz sene evvel ve hatta zamanımıza yakın vakitlere kadar köyde, kentte, kasabada bir ortaokulda veyâ daha yüksek seviyeli okullarda okuyan bu Hint’li çocuk Hindistan’ın nüfusunun o vakitler yedi yüz milyon ve daha sonraki zamanlarda bir milyar belki daha fazla olduğunu, bütün eğitim araçları ve bilgileri İngiltere’nin elindeyken nereden, kim-den, nasıl öğrenecekti. Bu kadar az bir nüfus gücüyle bu Hintli ço-cuk bu kadar büyük bir nüfusa sâhip İngiltere’nin karşısında ne ya-pabilecekti, mecbûren boyun eğip teslim olacaktı, nitekim öyle oldu.

Gâyet tabî bu okullarda sâdece coğrafya okutulmuyordu. Hem zâten İngilizler de bir ders ile yetinip sömürgeci emellerini bir nok-tada durduracak değildiler. Hiç tereddüt etmeden diğer dersleri de yapılarına ve husûsiyetine göre son haddine varıncaya kadar uğur-suz emellerine kullanacaklardı.

Matematik dersleri çocukların muhâkeme gücünü arttıran ve onların düşünme kabiliyetlerini geliştiren ders mâhiyetinde idi. Fa-kat onlar bu dersi Hintli çocukların düşünme ve muhâkeme etme kabiliyetlerini geliştirmek yerine bu kabiliyetlerini köreltmek ve on-ların yerine ‘ezberleme yetileri’ni geliştirmek için kullandılar. Bu derslerde çocuklara “Logaritma Cetvelleri”ni ezberlettiler. Araların-da yarışmalar açtılar. En iyi ezberleyenlere mükâfatlar verdiler. So-nunda çocuklar artık herhangi bir mevzûda düşünemez, fikir yürü-temez hâle geldiler. Sâdece verilen sayıları –niçin ezberleyecekler, neden ezberleyecekler sormadan düşünmeden- ezberleyen robotlar şeklini aldılar. Düşünmeden, soru sormayan insanları sömürmek ve idâre etmek artık kolay olacaktı.

Aslında matematikte ve diğer ilim dallarında ezberlemek önem-siz değildi. Bilakis son derece önemliydi. Ancak yeteri kadar. “Çar-pım Cetveli”ni ezberlemeyen, önemli formülleri, teoremleri aklında tutmayan bir kimse matematik problemlerini çözemezdi. Daha baş-ka olarak, fizik, kimya, biyoloji, târih... vs gibi ilim dallarında yine ezber şarttı. Yalnız burada yapılan bu değildi.

Velhâsıl İngiltere ve diğer batı ülkeleri o gün için Hindistan, Uzak Doğu ve Afrika da kullandıkları sömürgeleştirme usullerini daha geliştirmiş olarak bugün için Orta Doğuda Müslüman ülkeler için kullanmaktadırlar. Bunlardan mesela İngilizlerin Hindistan’da uyguladıkları nüfus politikalarını bugün Amerika İslam ülkelerinde “Müslüman nüfus” için kullanmaktadır. İletişim araçları ve nüfus bilgileri, batının ve bilhassa Amerika’nın elinde ve kontrolünde ol-duğu için dünyadaki Müslüman nüfusu her türlü hîle ve desîse ile Hristiyan nüfusun çok daha aşağılarında göstermektedirler. Müslü-manları “çâresizlik psikolojisine” çekip onları yıldırma, teslim ol-malarını kolaylaştırmak için.

Bu sömürgeleştirme faaliyetlerinde batılılar o gün için İngilizle-rin Hindistan’da okul çocuklarına uyguladıkları usulleri bugün hala aynıyle Türkiye’de Türk çocuklarına uygulamaktadırlar.

Gâyet tabii burada en büyük suç ve günah önce “Türk Devle-ti”nin daha sonra “Milli Eğitim Bakanlığı”nın ve onun en faal uzvu olarak vazife gören Tâlim-Terbiye Kurulu’nun böyle bir ders müfre-dat programı hazırlamış olmasındaydı. Yine gâyet açıktır ki, aynı zamanda bu sorumluluk bu memleketin okumuşlarına, münevver-lerine, ilim adamlarına ve düşünürlerine âittir. Bu ders programları Türkiye ölçü alınarak Türkiye’ye göre hazırlanmış olmalıydı. Türki-ye’yi uzaktan yakından ilgilendirmeyen ve hatta bugün için dünyâ-da geçerliliğini kaybetmiş lüzumsuz bilgiler Türk çocuklarına veril-memeli, zamanları bunlarla geçirilmemeli ve zihinleri bu boş bilgi-lerle doldurulmamalıydı. Mesela:

Kaç milyon yıl önce dünyânın geçirdiği safhaları jeoloji dersle-rinde, jeolojik devirler adı altında, kendilerinin taktıkları Latince isimleriyle Fanerozoik devir, Proterozoik devir, Senozoik zaman, Mezozoik zaman, Paleozoik zaman, Kuaterner dönem, Neojen dö-nem, Paleojen dönem,

Pleistosen bölüm, Miyosen bölüm, Paleosen bölüm... vs. diye ezberletmek bu çocuklara ne kazandıracaktı? Kezâ o zamanlarda yaşamış, fakat bugün nesilleri kesilmiş canlıları yine bizzat kendilerinin taktıkları Latince Graptolit, Trilobit, Ammonit, Mümmilit, Hipparion, Mastadon ve daha sonra Plorodaktiyum Problematiküm, Ptokantiribüs Erektüs... gibi isimleriyle öğretmek ve çocukların bunları akıllarında tutmalarını not zoruyla istemek 17-18 yaş arası bu çocuklara ne verecekti. Daha sonra yine bunun gibi en yakını beşbin, yedibin, onbin kilometreden başlayan ve on-beş-yirmi bin kilometre nehrinin debisini, Amazon nehrinin kolla-rını, Kongo nehrinin kaynağını öğretmek bu çocuklara ne öğretmek olacaktı. İç içe yaşadıkları Sakarya, Kızılırmak, Yeşilirmak, Fırat, Dicle ve diğerlerini öğretmek varken. Keza Sierra Nevada Dağları, Pirene dağları, Apalaşyan dağları, Alp dağları Mont Bıanc tepesi ve kaç metre yükseklikte oldukları, Toros dağları, Altay dağları, Tanrı dağları varken bu çocuklara ne gibi bir efsâne anlatacaktı ve onları nasıl duygulandıracaktı...

Bütün bu bilgiler ve ilâveten biyoloji'de okutulan amipler, ter-likşi hayvanlar, böcekler, kurtçuklar ve mesela solucanlar hakkında-ki bilgiler... Keza çiçeklerin ve bitkilerin taç yaprakları, çanak yaprakları erkeklik ve dişilik organlarının sayıları, mesela 'katır tırna-ğı'nın diyagramını çizmek ve bunu öğrenmek hayâta hazırlanan bu genç insanlara ne fayda sağlayacaktı...

Hâsılı bütün bunlar batılıların "kültür general" yani genel kül-tür yaftası adı altında Türkiye'ye sundukları "Türkiyeyi sömürge-leştirme projesinin" parçaları idi.

Bir defa bu genel kültürün sınırları belli değildi. Batı ile ilgili olursa genel kültür sayılıyordu... yoksa, yok. Asıl önemlisi bu ço-cuklar belirli bir konuda derinleşmek için kullanacakları fikrî ve be-denî mesâilerini ve zamanlarını genel kültür edinme safsatası ile ge-çirecek olurlarsa, hayatlarını nasıl sürdürecektir ve memleketine nasıl hizmet edeceklerdi. Kaldı ki bir insanın kaç milyon yıl ömrü olsa böylesine bir genel kültür edinme politikasını sürdürebilmesi için sâhip olduğu imkân ve fırsatlar hiçbir zaman yetmeyecekti.

Hâsılı bütün bu söylenenlerle şu anlatılmak isteniyor ki, kendi hesabına geldiği müddetçe her türlü mukâyeseyi zinde tutan batılı-lar şâyet yalan dolanlarla, aldatmacalarla, kandırmacalarla fesatlarını sürdüremeyeceklerse bu takdirde bu gerçekleri ayrı ayrı ve birbiriyle ilişkisiz göstererek yine bu gerçekleri kendi hesaplarına kullanmak is-temişlerdir. Konumuz Türkiye olması hasebiyle mesele bu çerçeve için-de ele alındığı takdirde Türkiye'de okutulan coğrafya derslerinde her ülkenin ayrı ayrı mâdenleri, petrol yatakları vs gibi gizlenmiş olması-nın sâdece sebebi budur. Türkiye'yi sömürmek, alabildiğine sömürmek..

Bizleri bu şüphe ve tereddütlerimizde haklı gösterecek olan pek çok vâkıadan hiç olmazsa birkaç tânesini nakletmek meseleyi daha anlaşılır kılacaktır: Almanya'nın toplam yüzölçümleri Türkiye'nin yüzölçümünden çok az bir miktar bunlardan çok daha üstün bulu-nuyordu. Peki ama bütün bunlar bu memleketin insanlarına neden anlatılmadı... Niçin gizlendi.

Yoksa bu topraklar bu kadar insanı beslemez diyerek doğum kont-rolü adı altında yürütülen “bebek kıyımı”nı daha rahat sürdürebilme-leri için mi.. Yoksa coğrafya dersleri okutulurken Türk çocuklarının ba-tıyı kendilerinden büyük görüp daha kolay teslim olmaları için mi?

Keza bu dünyadaki suyollarının yâni boğazların bütünüyle bir memleketin hükümrânlığında bulunduğu tek ülke Türkiye’dir. Bu imkânlar ve imtiyazlar bu millete niçin anlatılmıyor. Bir zaman ge-lip bütün bu nimetler ellerinden alınsın diye mi?

Denize çok az kıyısı bulunan Milletler dünyâda çok gelişmiş deniz ticaret filolarına sâhip iken, üç tarafı denizlerle çevrili ve kaç bin kilometre denize kıyısı varken Türkiye’nin deniz ticaret filosu-nun en alt sıralarda bulunması bu denizleri başkalarının kullanma-larına fırsat tanımak için midir? Yoksa nedir?

Velhâsıl yukarı satırlardaki tespit ve değerlendirmelerden kuv-vet bularak bu konuda –diğer dersler hakkında söylenecekler ayrı kalmak üzere- şu husûsu tekrar belirtmemiz ve yine üzerinde dik-katle durup düşünmemiz gerekecektir ki, bu yanlış Tâlim Terbiye Kurulu’nun coğrafya derslerinde Türk ülkelerinin ve İslam Ülkele-rinin kesinlikle okutulmaması ve onlar hakkında hiçbir îmada bulu-nulmaması ve ancak batı ülkelerinin ayrı ayrı ve kendileriyle sınırlı kalarak okutulması şeklinde hazırlamış olduğu programdandır. Hal-buki Türkiye esas alınarak diğer ülkeler o ana kıyas ile okutulmalı idi. Kaldı ki devam eden yanlış bu kadarla da sınırlı değil. Nitekim doğrudan doğruya Türkiye’nin konu alınarak okutulduğu sınıflar-da bile Türkiye coğrafyası gerektiği gibi okutulmuyordu. Mesela, yukarı satırlarda bahsedildiği üzere bu derslerde Türkiyenin mâ-denlerinden hiç söz edilmiyordu. Teknolojinin ana maddelerinden sayılan “bor” mâdenlerinin en geniş yataklarının çok kıymetli ma-denlerin dünya içinde en büyük rezervlerinin Türkiyede bulunduk-larında söz edilmiyordu. Petrol yatakları hakkında bu derslerde yi-ne zerre kadar bilgi verilmiyordu. Çünkü bunlar sırdı. Bu yüzden Türk çocuklarına bunlar okutulmuyordu. Türkiye hakkında bilgileri ne kadar azsa batılılar için o kadar iyiydi. En sonunda bu imkânlar-dan haberi olmayan çocuklar Türkiye’nin ve bu mâdenlerin kıyme-tini ne kadar bileceklerdi ve bunları nasıl koruyabileceklerdi.

Hâsılı Amerika’nın ve batının fesadı o kadar çoktur ki, bunlar anlatmakla bitmez. Ne kadar şayan-ı dikkattir ki Amerika ve batı, Hindistan’a, Türkiye’ye ve diğer Orta Doğu ülkelerine böyle bir uy-gulama tatbik ederken kendi ülkelerinde bunun aksine bir uygula-mayı ısrarla sürdürmektedirler. Pek çok misalden biri aşağıdadır ve ne kadar ibret vericidir:

Amerika Birleşik Devletlerinde orta öğretim seviyesindeki öğ-renciler arasında yapılan bir bilgi yarışmasında öğrenciler Meksika hakkında sorulan suallerin pek çoğuna cevap veremezler. Bunu gö-ren velîler, “Meksika bizim sınır komşumuz onun hakkında bir şey bilmeyen çocuklarımız başka ülkeler hakkında daha çok şey bilme-yeceklerdir ve artık hiç şüphemiz yoktur ki çocuklarımız câhil yetiş-mektedirler” diyerek

ayağa kalkarlar...

Bunun üzerine eğitimciler öne çıkıp biz derler “Amerika’ya mı vatandaş yetiştiriyoruz, yoksa Meksika’ya mı? Meksika’nın dağları, ovaları, yaylaları, akarsuları Amerikan çocuklarını ne ilgilendirir. Bun-ları Amerikan çocuklarına öğretmekle ne öğretmiş olacağız. Bu bilgi-lerle Amerikan çocuklarının kafalarını niye dolduralım. Bunların on-lara ne faydası olacaktır. Bu konularla ilgilenmek isteyenler bu mev-zularda yazılmış olan kitaplardan istediklerini seçip okurlar, bilgi edi-nirler. Şu kadar veya bu kadar kişi ilgi duyuyor diye kaç milyon Ame-rikan çocuğuna bunları öğretmenin mânâsı yoktur... Biz ancak ve sâ-dece Meksika hakkında Amerika’yı ilgilendiren hususlarda bilgi veri-riz... Diğer konular Amerika’yı ve Amerikan vatandaşını ilgilendirmez.” Şeklinde cevap vererek münâkaşayı kendi lehlerine kapatmışlardır...

Onlar bu uluslar arası ilişkileri kendi hesaplarına daha belirgin kılmak için şu şekilde formülleştirmişlerdir: “Amerika ile ilgili fakat yeteri kadar bilgi”.

Bir İlim Adamı ve Hukukçu Olarak Şeyhülislâm Ebussuud Efendi 2

H. Necati Demirtaş

E bussuud Efendi'nin Eserleri

Ebussuud Efendi'nin en tanınmış eseri 973/1576'da tamamlanan İrşâdü'l-Akli's-Selîm İlâ Mezâyâ'l-Kur'âni'l-Kerîm adlı Arapça bü-yük ve tam tefsiridir.

Ebussuud Efendi bu ünlü eserinin önsözünde tefsiri yazmak için duyduğu kuvvetli arzuyu samîmî bir üslûpla anlatır.³⁸

Ebussuud Efendi'nin ismini ebedileştiren ve şöhretini dünyâya yayan bu büyük eseridir. Tefsirin basmaları yanında yazmaları da vardır.³⁹

Yine Arapça kaleme aldığı daha başka eserleri de vardır. Fakat tefsirinden sonra en önemli eseri Fetavâ'sıdır.

Hicrî hesapla otuz yıl kesintisiz devam eden şeyhülislâmlığı zamanında binlerce fetvâ vermiştir. Ebussuud Efendi'nin bu fetvâları daha sonra toplanmış bablara ve fasıllara ayrılarak bir kitap halinde düzenlenmiş ve "beyne'l-ulema"elden ele dolaşmıştır.⁴⁰

Ebussuud Efendi'nin bir de fetvâ şeklinde tertib ettiği kânunları ihtivâ eden bir Kānunnâme'si vardır. Millî Tetebbular Mecmuası'nda neşredilmiş olan bu kaynak eser şöyle bir takdim ile başlar:

"Merhum ve mağfurün leh Sultan Süleyman Han a'leyhi'r-rah-meti ve'r-ırdvan hazretlerinin zamân-ı bâ emanlarında merhum şeyhülislâm Ebussuud Efendi Hazretlerinin asrında olan "Kānunâ-me-i Sultânî"dir ki "şer'-i şerîfe" muvafakati mukarrer olup, hâlâ müteber olan kavânin ve mesâildir."⁴¹

III – Ebussuud Efendi Güzel Ahlâk Sâhibi, Âdil, Kadirşinas, Ciddî Bir Din ve Devlet Adamı idi

1– Değerli bir meslektaşına karşı son vazifesini yerine getirmesi

Nev'î-zâde Atâî'nin,

Serverâ sensin bu devr içre cihânın gözcüsü,

³⁸ Ebussuud Tefsiri, Boğaziçi Yayınevi tarafından Türkçeye çevrilerek meraklılarının istifâdesine sunulmuştur.

³⁹ Dr. Abdullah Aydemir: a.g.e. s. 23.

⁴⁰ Dr. Abdullah Aydemir: a.g.e. s. 26.

⁴¹ Dr. Abdullah Aydemir. a.g.e. s. 27.

Eylemiş Mevlâ vücûdun merdüm-i ayne'l-yakîn,

(Ey efendi, bu devirde cihânın gözcüsü sensin / Mevlâ seni hakikat bil-gisinde ayne'l-yakîn mertebesine ulaşan bir insan eylemiş).

Mecmâi'l-bahreyn ilim ve ma'rifettir meşrebin,

Anda hal Hızır vü Mûsây-ı şerîat hemnişin.

(Sen iki denizin birleştiği varlıksın; meşrebin ilim ve mârifetten ibâret-tir/O hal aynen ledün ilmini bilen Hızır ile şerîata sımsıkı bağlı Mûsâ'nın bir arada bulunması gibidir).

Mısrâları ile övdüğü, Beşiktâşi Yahyâ Efendi gerçekten de o de-virde ilim ve irfânının genişliği ile iştihar etmiş bir büyük müderris idi. Fakat o, sâdece bir ilim adamı değil fakat aynı zamanda bir gö-nül ve hayır adamı idi. “İn'am ve inâyeti bol, şefaati makbul ve ken-disine ilticâ edenlere inâyeti mebzul”, Beşiktaş sırtlarında kurduğu “âsitânesi (dergâhı) de erbâb-ı recâya (ümit sâhiplerine) mülteca (sığı-nak) ve ashâb-ı hâcete (hâceti olanlara) mesned ve mürtecâ (dayanak ve ümid yeri) idi.

Fakat adı geçen “Sahn-ı Seman=Sekiz Medrese=Üniversite” müderrisi (Profesörü)⁴² iken, 960/1554 senesinde Kânûnî Sultan Sü-leyman'ın saray kadınlarının ve sadrâzam Rüstem Paşa'nın kurdu-ğu tuzaklar sonucu canına kıydığı şehzâde sultan Mustafa'nın, “sa-rây-ı sultânîden ihrac edilen vâlidesinin” tekrar “haremi-i sultânîye avdeti için” mağdurların ricâları ile bir şefaât mektubu yazmak zo-runda kalması üzerine buna “münfail olan(güçenen, kızan) pâdişah tarafından azledilir. Bir süre açıkta kaldıktan sonra affa mazhar olur ve “elli akçe vazîfe ile“ tekâüd edilir.

Âhir ömrünü Beşiktaş'ta ihyâ ettiği ”hadika-i cennette (cennet bahçesinde)” mücâhede ve ibâdetle geçirir. 978/1572 Zi'l-hiccesinde, kurban bayramında dâr-ı bakâyâ intikal eder. Çok kalabalık bir ce-maatin katıldığı cenâze namazını Ebussuud Efendi kıldırır ve mer-hum dergâhın bahçesine defnedilir.

Bu olay Ebussuud Efendi'nin bir değerli meslektaşına karşı bes-lediği saygı, sevgi ve vafâ duygularının derinliğini gösterir.

(Devam edecek)

⁴² İsmâil Hakkı Uzunçarşılı: Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı, Türk Târih Kurumu Yayınları, Ankara 1984, s. 271 ve Osmanlı Târihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1975, C. II, s. 582-587.

Okuduklarım-Gördüklerim Duyduklarım

Kemâl Y. Aren

“O, Bir İpek Böceği İdi!...”

Kozasını ördü, içinde vücûdunu, dışında

da ipeğini bıraktı.

Bilirsiniz ipek çıkarmak için vakti gelince kozayı kaynar suya atarlar, maksat içerdeki böcek kozayı delmeden, lifleri kesilmemiş olarak elde etmek. Bu arada kozanın içindeki kelebek de haşlanır. Bir tutam ipek uğruna bir hayat verilir. Bu, bir mânâda insanlara hizmet uğruna kendini fedâ etmektir.

Şâyet ipek böceği nefsinin esîri bir varlık olsaydı, biraz erken davranır, kozayı bir yerden delip kelebek olarak çıkar, tabiatın koy-nunda gönlünce kanat çırpır, hürriyetinin doya doya tadını çıkarır, bin bir çiçeğin koynunda sefâ sürer, şen şâtır bir ömür geçirirdi. Ve, bu da elbette onun hakkı olurdu.

Ama lifler kesildiği için koza, işe yaramaz olup çöpe atılacak-mış, ona ne?

Öyle demedi. Kozasını ördü, içinde maddî varlığını, bedenini ölüme terketti, milletine ipektен daha kıymetli nefis bir bergüzar bıraktı: Misalli Büyük Türkçe Sözlük.

Mekânın cennet olsun İlhan Ayverdi.

*

Diyor ki:

“Güzelden ses getiren, güzel; ulvîden haber veren ulvîdir.”

O, bunu Sâmîha Ayverdi için söylemiş.

Ben kendilerini de bu hükme dâhil ediyorum. İlhan Ayverdi hem güzeller güzeli idi, hem ulvî idi.

Ulvî idi; çünkü bir yol göstereni vardı.

Bu bir imtiyazdır, bir mazhariyettir, bir dünya ve âhiret saâdetidir.

Onun gibi olana ne mutlu!

*

Diyor ki:

“İfsad edici tuzaklarla dolu olan günümüzde gençlere ‘Hüdâyî Yolu’ gibi bir râh-ı selâmet açabilmek gayreti, çekilen çilelere değ-mez mi?”

Değmez olur mu... değmez olur mu... Ah benim güzel Sultâ-nım!...

Ama o gençlere ‘Hüdâyî Yolu’nun nasıl bir râh-ı selâmet oldu-ğunu anlatmak gerek!

Destur ver, idrâkimin yettiği, lisânımın kifâyet ettiğince anlat-maya çalışayım:

Efendim! Vakt-i zamânında, Aziz Mahmud Hüdâyî Hz.leri, her cuma Üsküdar'daki dergâhından yola çıkar, Sultanahmet Câmii'n-deki vaazına giderlermiş.

Üsküdar'la Sultanahmet arasında, mâlûm, deniz var. Bu, her zaman, Yahyâ Kemal'in vasfettiği gibi uslu, sâkin bir 'deniz caddesi' değil!... Lodosta, fırtınalı havalarda, an gelir, bir yakadan ötekine geçit vermez. Değil sâde o zamanlar, günümüzde de böyledir. Kışın şiddetli günlerinde, radyolardan, televizyondan "Şiddetli fırtına, veya lodos, deniz trafiğinin aksamasına sebep olmaktadır, Üskü-dar- Beşiktaş, Kadıköy-Eminönü seferleri yapılamamaktadır." gibi haberler duyulur.

İşte böyle bir havada Aziz Mahmud Hüdâyî Hz.leri cuma vaa-zına gitmek üzere Üsküdar İskeleyi'ne gelir. Kayıklar kayıkânelere çekilmiş, kayıkçılar kahvelere sığınmış, ortalık fırtınanın ve dalgaların insana ürküntü veren şiddetine teslim olmuş. İşte Hz. Hüdâyî o sırada yanına gelen bir kayıkçıya: "Haydi evlât, kayığı hazırla da yolumuza revan olalım!" der. Kayığa binerler, hikmet-i Hudâ, de-nizde sâkin, durgun, cadde gibi bir yol açılır. İki yanda dağ gibi dal-galar, ama onlar sükûnet içinde karşı sâhile varırlar. Rivâyet olunur ki o gün bu gündür böyle denizin öfkelendiği zamanlarda Üskü-dar'ın ihlâslı bâzı kayıkçıları 'Hüdâyî Yolu'ndan karşı sâhile gider gelirlermiş.

İşte efendim, 'Hüdâyî Yolu' denilen râh-ı selâmet bu.

*

Güzel Türkçemizi ifsad eden 20. yy. iblislerinin tuzaklarını Misalli Büyük Türkçe Sözlük'le işlemez hâle getirmek için tam otuz dört senelik bir ömür çilesi çekmiş İlhan Ayverdi. Öyle bir çile ki, gündüz hayâlinde, gece rüyâsında Sözlük olmuş. Acılarını onunla unutmaya çalışmış, sevincini, neşesini onda bulmuş. Bunu sâdece Hak rızâsı için, gençliği kendilerini bekleyen bin bir ifsad edici tuzaktan kurtarmak için yapmış.

Ve, soruyor:

"Gençlere bu kurtuluş yolunu açmak gayreti, bu çekilen çilelere değmez mi?"

Değmez olur mu Sultânım, değmez olur mu?...

Hocan, Sâmiha Annen sana vasiyetinde: "Himmat ve hizmetini gençliğin yetişmesi üzerine teksif edeceğini biliyorum. Âşikâr ki bu, ibâdet ölçüsünde bir ilâhî borçtur. Kurtuluş biiznillâh, dâvâyâ on-ların sâhip çıkması ile zuhur bulacaktır. Allâhım, bu has kullarına nusret ve imdad eylesin."

Sen bu vasiyeti yerine getirdin. Buna bizler her iki dünyâda da şahâdet ederiz. "Gençler!" dedin, ağzından ve gönlünden binlerce defa, aks-i sadâ gibi "Gençler!" hitâbı çıktı. Onlara 'Hüdâyî Yolu'nu açtın. Göremediklerini gösterdin, bilemediklerini bildirdin. Hangi teklif, hangi projeyi getirdilerse hep destek oldun, arkalarında dur-dun. Onları her türlü muhâlif rüzgârdan korudun.

Sana işâret edildiği gibi "ibâdet ölçüsündeki ilâhî borcu", biiznillâh

ödedin.

Mekânın cennet, cennette de makâmın sevdiklerinin yanı ol-muştur muhakkak.

Şimdi sıra, ömrüne mâlolan emeklerinin ve hizmetlerinin mu-hâtabı olan gençlerde!...

Onların dâvâya sâhip çıkmalarında.

Kurtuluşun anahtarını yine senin bir sözünde buluyoruz:

“Kurtuluş, îmânın yol gösterdiği akıldadır.”

İnanıyorum ki ‘Hüdâyî Yolu’nun bir anlamı da budur.

*

Bizler de Sâmiha Ayverdi’yle birlikte niyaz ediyoruz: “Allâhım, bu has kullarına nusret ve imdad eyle!...”

Âmin.